Premiul Nobel pentru literatură

Selma Lagerlöf

Împăratul Portugaliei

ebook
HUMANITAS

Selma Ottiliana Lovisa Lagerlöf (20 noiembrie 1858, Mårbacka, regiunea Värmland, Suedia – 16 martie 1940, Mårbacka), supranumită regina literaturii suedeze, a fost prima femeie care a primit Premiul Nobel pentru Literatură (1909) şi prima femeie în Academia Suedeză (1914). Încă de la 15 ani şi-a propus să devină scriitoare. În 1881 a plecat la Stockholm, unde a urmat cursurile unui liceu de fete, apoi şcoala pedagogică. Din 1885 până în 1895 a fost învăţătoare la şcoala de fete din Landskrona. În această perioadă a scris *Gösta Berlings saga* (1891; *Povestea lui Gösta Berling*), care, după o primire destul de rece în Suedia, a ajuns să se bucure de succes în urma traducerii în daneză. Faima cucerită a ajutat-o să obţină o bursă şi să călătorească (în Italia, Palestina), adunând astfel material pentru viitoarele cărţi, printre care *Antikrists mirakcler* (1897; *Minunile Anticristului*) şi *Jerusalem* (1901; *Ierusalim*). În 1904 a publicat *Kristuslegender* (*Legende despre Isus*), care s-au bucurat de succes şi continuă să fie reeditate în perioada Crăciunului (Editura Humanitas a publicat o selecţie din aceste povestiri în 2011, sub titlul *Cartea de Crăciun*). Şi-a cucerit renumele internaţional în primul rând datorită romanului în două volume *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige* (1907; *Minunata călătorie a lui Nils Holgersson prin Suedia),* tradus în şaizeci de limbi. Extraordinarul talent de povestitoare pe care l-a dovedit în numeroase nuvele sau romane o înrudeşte, prin stil, cu scriitorul danez Hans Christian Andersen.

Selma Lagerlöf
Împăratul Portugaliei

Selma Lagerlöf
Kejsarn av Portugallien

© Humanitas, 2012 (ediţia print)
© Humanitas, 2012 (ediţia digitală)
ISBN: 978-973-50-3873-1 (epub)

EDITURA HUMANITAS
Piaţa Presei Libere 1, 013701 Bucureşti, România
tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51
www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro
Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro
Comenzi telefonice: 0372.743.382; 0723.684.194

Această carte a apărut cu sprijinul financiar
acordat de Swedish Arts Council
(Consiliul Artelor din Suedia).

I

Bătăile inimii

Jan Andersson din Skrolycka îmbătrânea şi tot nu se mai sătura să vorbească despre ziua când îi venise pe lume fetiţa.

Plecase în zori după moaşă şi alte ajutoare, dar restul dimineţii şi o bună parte a după-amiezii nu mai făcuse nimic altceva decât să aştepte, aşezat pe butucul din magazia de lemne.

Turna cu găleata şi, cu toate că şedea sub acoperiş, Jan nu era scutit pe de-a-ntregul de ploaia de afară. Umezeala pătrundea prin scândurile prost îmbinate ale pereţilor, apa picura prin găurile acoperişului şi, când nici nu se aştepta, vântul arunca peste el rafale de ploaie prin intrarea fără uşă a magaziei.

— Stau şi mă-ntreb dacă cineva chiar îşi închipuie că eu mă bucur de copilul ăsta, mormăi Jan şi trase atât de tare cu piciorul într-o surcea, c-o zbură până afară, în curte. Aproape că nici nu mi se putea întâmpla o nenorocire mai mare ca asta. Noi ne-am luat, Kattrina şi cu mine, că ne săturaserăm să fim slugi la Erik din Falla. Voiam şi noi să ne aşezăm la o masă care să fie a noastră, dar nici vorbă să facem copii.

Jan îşi ţinea capul plecat între mâini şi ofta adânc. Era limpede că frigul, umezeala şi aşteptarea asta îndelungată, obositoare îi trezeau multă amărăciune, dar nu erau nici pe departe singura pricină. Avea el alt motiv serios de tânguială.

„De muncit“, îşi zicea, „muncesc de dimineaţă până seara, dar cel puţin nopţile am parte de odihnă. De-aici înainte, o să ţipe copilul, aşa că nici noaptea n-o să mai am linişte“.

Pe urmă îl cuprinse o deznădejde şi mai mare. Îşi luă mâinile de pe faţă şi începu să şi le frământe de-i trosneau încheieturile.

— Până acum, noi doi ne-am descurcat binişor, fiindcă a putut şi Kattrina să mai capete de lucru. Dar acum, trebuie să stea acasă şi să aibă grijă de copil.

Privea abătut, cu ochii pierduţi, de parcă şi vedea foametea străbătând tiptil-tiptil ograda, gata să pătrundă în coliba lor.

— Sigur, zise Jan şi izbi cu amândoi pumnii în butuc ca să dea tărie vorbelor, dac-aş fi ştiut eu atunci, când mi-a zis Erik din Falla că mă lasă să-mi ridic şi eu o colibă pe pământul lui şi mi-a dat nişte resturi de cherestea ca să mi-o fac, dac-aş fi ştiut eu atunci că asta o să fie urmarea, aş fi spus nu, şi aş fi rămas toată viaţa în odăiţa aia din grajdul din Falla.

Îşi dădea prea bine seama ce vorbe mari zicea, dar nici c-ar fi vrut să le ia înapoi.

— Şi dacă… începu Jan, care ajunsese într-un asemenea hal, c-ar fi vrut să spună că nu l-ar supăra dacă s-ar întâmpla o nenorocire cu pruncul înainte de naştere.

Dar nu apucă să-şi rostească gândul. Fu întrerupt de un ţipăt firav ce venea din spatele peretelui. Magazia de lemne era lipită de colibă şi, ascultând mai cu atenţie, auzi cum ţipetele se ţineau lanţ. Desigur că Jan pricepu de îndată ce însemna asta, aşa că acum şedea nemişcat şi nu i se citea pe chip nici tristeţe, nici bucurie. În cele din urmă ridică puţin din umeri.

— Ei, acum gata, a sosit. Aşadar, pot şi eu, pentru numele lui Dumnezeu, să intru în casă şi să mă încălzesc.

Însă nici de mângâierea asta nu avu parte imediat, pentru că trebui să mai aştepte vreo câteva ore. Ploaia şiroia ca mai înainte, vântul se înteţise şi, cu toate că nu era decât sfârşit de august, vremea arăta ca în noiembrie.

Şi, culmea, peste puţin timp îi trecu prin cap un alt gând, care nu făcea decât să-i sporească

amărăciunea. Începea să se simtă dispreţuit, dat la o parte.

— În afară de moaşă, mai sunt trei femei pe lângă Kattrina, zise Jan Andersson cu jumătate de glas. Măcar una dintre ele putea să catadicsească să vină şi să-mi spună dacă e băiat sau fată.

Şedea şi asculta cum făceau focul în sobă. Le vedea alergând la fântână după apă, dar parcă nici una nu observa că era şi el prin preajmă.

Şi aşa, dintr-odată, îşi duse mâinile la ochi, începu să se clatine înainte şi înapoi şi-şi zise: „Oare ce-ţi lipseşte ţie, Jan Andersson? De ce-ţi merg toate pe dos? De ce atâtea ghinioane? Şi de ce nu ţi-ai luat şi tu o nevastă tânără şi frumoasă, şi te-ai însurat cu Kattrina, văcăriţa asta bătrână de la grajdurile lui Erik din Falla?“

Era nespus de întristat, şi câteva lacrimi i se prelinseră printre degete.

„Bietul de tine, Jan Andersson! Oare de ce eşti atât de neînsemnat printre sătenii din parohie? De ce eşti mereu în urma tuturor? Ştii prea bine că mai sunt şi alţi nevoiaşi ca tine, tot fără multă putere de muncă, dar numai pe tine nu te bagă nimeni în seamă. Ce au alţii şi ţie-ţi lipseşte, dragă Jan Andersson?“

Întrebarea asta şi-o mai pusese el şi în alte rânduri, dar degeaba. Aşa că n-avea nici cea mai mică speranţă să găsească răspunsul acum. La urma urmelor, poate nu-i lipsea nimic? Poate că pricina era pur şi simplu că şi Dumnezeu, şi oamenii erau nedrepţi cu el?

Când îi veni în minte gândul ăsta nou, îşi ridică faţa din palme şi căută să se arate ceva mai cutezător.

„Ei bine, dragă Jan Andersson“, îşi zise, „dac-o să te mai vezi vreodată în coliba ta, n-ai să-i arunci nici măcar o privire copilului. Ai să te duci direct la vatră să te încălzeşti şi n-ai să scoţi o vorbă. Sau ce-ar fi să-ţi pui coada pe spinare şi s-o-ntinzi? N-ai de ce să mai zăboveşti când ştii că totul s-a

terminat cu bine. Să le arăţi şi Kattrinei, şi femeilor ălorlalte că eşti bărbat, nu glumă…“

Tocmai dădea să se ridice când stăpâna din Falla apăru în pragul magaziei. Făcu un semn respectuos din cap şi-l pofti în casă să-şi vadă copilul.

Aşa supărat cum era el, nu e sigur c-ar fi intrat în casă dacă nu l-ar fi chemat stăpâna din Falla în persoană. Dar cu ea se duse, măcar că nu grăbi deloc pasul. Îşi dădu toată silinţa să aibă şi aerul, şi mersul lui Erik din Falla pe podeaua casei comunale ca să-şi pună în urnă buletinul de vot, şi izbuti destul de bine să arate la fel de solemn şi de acru.

— Poftim, Jan, intră! îl îndemnă stăpâna din Falla. Deschise larg uşa colibei, dându-se şi puţin la o parte, ca să-l lase pe el să intre mai întâi.

Jan văzu în primul rând cât de frumos era în odaie şi câtă ordine. Ibricul cu cafea aştepta pe marginea sobei să se mai răcorească, şi pe masa de lângă fereastră se aflau ceştile de cafea ale stăpânei din Falla, aranjate cu dichis pe o faţă de masă albă ca zăpada. Kattrina era lungită în pat, iar două dintre femeile care o ajutaseră stăteau lipite de perete, pentru ca el să poată vedea bine toate pregătirile.

În faţa mesei, stătea moaşa cu o legătură în braţe.

Jan nu se îndoia că de data asta el, şi nu altcineva era persoana cea mai însemnată dintre toţi cei prezenţi. Kattrina îl privea cu blândeţe, întrebându-l parcă din ochi dacă era mulţumit de ea. Dar şi celelalte femei îşi întoarseră privirile spre el şi nu era greu de ghicit că voiau să audă cuvinte de laudă pentru tot ce făcuseră de dragul lui.

Dar chiar uşor nu-i era să fie vesel după ce stătuse cătrănit şi degerase o zi întreagă. Expresia gravă a lui Erik din Falla nu i se ştergea de pe faţă, aşa că Jan Andersson rămase locului, fără să poată scoate vreun cuvânt.

Atunci moaşa făcu un pas înainte. Dar coliba era aşa de mică, că nu-i trebui mai mult decât acel singur pas ca să ajungă exact faţă-n faţă cu Jan şi să-i pună în braţe copilul.

— Ia uită-te, Jan, la fetiţa asta! Şi e, cum se zice, aşa cum trebuie.

Jan se pomeni ţinând în mâini ceva cald şi moale, învelit într-un şal mare, dar astfel încât să-i poată vedea copilului feţişoara zbârcită şi mânuţele ofilite. Stătea înţepenit şi nu pricepea deloc ce aşteptau femeile alea de la el, sau ce trebuia să facă cu ce-i pusese în braţe moaşa, când, deodată, simţi cum îl trece un fior şi cum amândoi, şi el, şi copilul, se cutremurară. Nu venise de la femeile din odaie, şi nu ştia dacă pornise de la fetiţă spre el sau de la el spre fetiţă.

Imediat după aceea, începu să-i bată inima cum nu-i mai bătuse niciodată de când se ştia el pe lume, şi în clipa următoare nu mai era nici degerat, nici trist sau necăjit, nici supărat. Se simţea cât se poate de bine. Singurul lucru care-l neliniştea erau bătăile puternice din piept, nu înţelegea de unde i se trăgeau, fiindcă nici nu dansase, nici nu alergase şi nici nu urcase vreun munte.

— Fiţi bună, îi spuse el moaşei, şi puneţi mâna aici. Cred că-mi bate cam anapoda inima.

— Da, bate foarte tare, zise moaşa. Vi se mai întâmplă aşa uneori?

— Nu, niciodată, o asigură el. Niciodată în felul ăsta.

— Vă e rău? Vă doare ceva?

Nu, nu-l durea nimic.

Moaşa nu ştia nici ea ce i se întâmplase lui Jan Andersson.

— Oricum, eu vă iau copilul din braţe.

Dar Jan simţi atunci că nu voia să-i dea drumul fetiţei.

— Nu, mai lăsaţi-mi-o!

Şi poate că atunci femeile citiră ceva în ochii lui Jan, sau îi desluşiseră în glas ceva care le bucură,

fiindcă pe chipul moaşei apăru un zâmbet, iar celelalte femei pur şi simplu izbucniră în râs.

— Oare lui Jan Andersson nu i-a plăcut niciodată atât de mult de cineva încât să-i bată inima din pricina asta? spuse moaşa.

— Nuuu, răspunse Jan.

Dar în aceeaşi clipă pricepu şi el ce anume îi iuţise inima. Şi nu numai atât. Pricepu ce-i lipsise toată viaţa. Fiindcă e limpede că acela care nu simte cu toată inima nici tristeţe, nici bucurie nu e om cu adevărat.

A doua zi, Jan din Skrolycka aşteptă ore întregi în pragul colibei cu fetiţa în braţe.

Fu şi asta o aşteptare lungă, dar cu totul alta faţă de cea de ieri. Era împreună cu cineva atât de însemnat, că nu simţea nici oboseală, nici tristeţe.

Nu putea să descrie starea de bine pe care i-o dădea trupuşorul acela cald strâns lipit la pieptul lui. Înţelegea că înainte fusese destul de nesuferit şi ursuz chiar cu el însuşi, dar acum nu simţea decât o binecuvântată şi dulce fericire. Nu aflase până atunci că te poate cuprinde o asemenea încântare când îţi e cu adevărat drag de cineva.

Se înţelege că nu degeaba se postase el în pragul uşii. Avea ceva important în minte şi, stând acolo, aştepta să se petreacă acel lucru.

Toată dimineaţa căutaseră şi el, şi Kattrina să-i aleagă un nume copilului, dar, oricât se străduiseră, tot nu izbutiseră să cadă la învoială.

— Eu altă cale nu mai văd, spusese până la urmă Kattrina, decât să iei fata şi să te pui cu ea în prag. Când îţi trece prin faţă prima femeie, o întrebi cum o cheamă. Şi o să-i dăm fetei numele ăla pe care ţi-l zice femeia, aşa urât sau frumos cum o fi.

Însă coliba lor era ceva mai departe de drum. Nu se întâmpla prea des să le treacă cineva prin faţa casei. Jan aşteptă o grămadă şi tot nu trecu nimeni. Era o zi la fel de mohorâtă ca cea din urmă, dar nu ploua, nu bătea vântul şi nu era nici frig, doar aerul era puţin apăsător.

Dacă Jan n-ar fi avut-o pe fetiţă în braţe, l-ar fi apucat disperarea.

„Dragă Jan Andersson“, şi-ar fi spus el atunci, „ai uitat că stai lângă Duvsjön în Askedalarna, unde nu e decât o singură fermă şi în rest numai colibe de oameni săraci şi de pescari? Cine poate

să aibă pe aici un nume atât de frumos ca să vrei tu să-l dai fetiţei?“

Dar, fiindcă acum era vorba chiar de fiica lui, Jan nu punea deloc la îndoială că totul o să meargă bine. Stătea şi privea în jos spre Duvsjö şi nu voia să vadă cât de singuratic era lacul şi izolat de restul parohiei, aşezat ca într-o căldare înconjurată de munţi. Însă cine ştie? Poate cineva din lumea bună, cu nume ales, avea să apară vâslind dinspre forjăria din Duvnäs, de la capătul de sud al lacului. Şi era aproape sigur că, de dragul fetiţei lui, chiar aşa urma să se întâmple.

Copilul dormise tot timpul, şi Jan putea să aştepte liniştit cât îi poftea inima. Mai greu era cu Kattrina. Îl întreba neîncetat dacă nu venea cineva pe drum. Îi zicea că prea era de tot, că nu mai putea să stea atâta vreme afară cu fetiţa.

Jan îşi întoarse ochii spre Storsnipa, care-şi înălţa creasta drept în sus din jurul micilor păşuni şi câmpuri de cultură din vale, ca turnul de pază al unei cetăţi, menit să-i ţină la distanţă pe străini. Poate o să apară totuşi câteva doamne care, coborând muntele după ce şi-au încântat ochii cu minunata privelişte, se vor rătăci şi vor nimeri tocmai la Skrolycka.

Încerca, de bine, de rău, s-o liniştească pe Kattrina, fiindcă nici el şi nici copilul n-aveau de ce se plânge. Dacă tot aşteptase atâta, merita să mai zăbovească puţin.

Deşi nu se vedea ţipenie de om, Jan simţea că ajutorul era pe aproape, doar să mai rabde puţin. Nici nu se putea altfel. Nu s-ar fi mirat dacă ar fi apărut o caleaşcă de prin munţi şi tufişuri cu o regină care să-i dea nume fetiţei.

Mai trecu un timp până văzu şi el că se însera şi nu mai putea rămâne afară.

Kattrina, care privea ceasul din colibă, îl rugă şi ea să vină înăuntru.

— Mai ai niţică răbdare! îi spuse Jan. Cred că se zăreşte ceva în depărtare, spre apus.

Toată ziua fusese înnorat, dar în clipa aceea soarele străpunse norii şi trimise câteva raze către copil.

— Nici nu mă mir că vrei să te uiţi puţin la fetiţă înainte să apui, îi spuse Jan soarelui. Merită din plin să fie privită.

Soarele se arătă din ce în ce mai mare şi-şi trimise strălucirea roşiatică peste copil şi peste colibă.

— Nu cumva vrei să-i fii şi naş? zise Jan din Skrolycka.

Dar soarele nu-i răspunse. Mai străluci o dată mare şi roşu, după care se îmbrobodi cu şalul de nori şi dispăru.

Atunci o auzi iar pe Kattrina.

— A venit cineva? Parcă-i vorbeai cuiva. Hai, vino înăuntru!

— Da, acuma vin, spuse Jan şi intră imediat în colibă. A trecut o persoană de rang, dar era tare grăbită şi, până să apuc să-i dau bună ziua, a şi dispărut.

— Nu mai spune! Ce păcat, după atâta aşteptare! Şi n-ai întrebat-o măcar cum o cheamă?

— Ba da, am întrebat-o. O chema Klara Fina Gulleborg[1]. Doar atâta am scos de la ea.

— Klara Fina Gulleborg! E prea nobil numele ăsta, spuse Kattrina, şi apoi tăcu.

În schimb, lui Jan din Skrolycka nu-i venea să creadă că-i dăduse prin cap să aleagă chiar soarele ca naş. Era limpede, Jan devenise alt om din clipa în care-i puseseră fetiţa în braţe.

Notă

1. Klara Frumoasa/Minunata Gulleborg. Gulleborg, care s-ar putea traduce prin „Cetatea Soarelui“ sau „Cetatea de Aur“, devine, prin prescurtare, diminutivul „Gulla“. De-a lungul povestirii apar oscilaţii ale numelui, dar cel mai adesea întâlnim Klara Gulla. (*N. tr.*)

Botezul

Când s-o ducă pe fetiţă la preot ca să fie botezată, tatăl ei, Jan, se purtă aşa de urât, că era cât pe ce să fie ocărât şi de Kattrina, şi de naşi.

La botez, pe fetiţă trebuia s-o ţină în braţe soţia lui Erik din Falla. Ea şedea cu fetiţa în trăsură, iar Erik mergea pe jos şi ţinea calul de căpăstru.

Până la forjăria din Duvnäs, drumul era aşa de prost, că abia dacă-i puteai spune drum, şi Erik din Falla se gândi s-o ia mai încetişor, pentru că avea răspunderea unui copil nebotezat.

Jan din Skrolycka urmărise pregătirile dinaintea plecării. O scosese chiar el pe fetiţă din casă şi ştia mai bine decât oricare altul ce oameni de încredere urmau să aibă grijă de ea. Mai ştia că Erik din Falla mâna calul cu aceeaşi siguranţă cu care făcea orice altceva, iar despre stăpâna casei, că născuse şapte copii, aşa că n-ar fi trebuit să fie nicidecum îngrijorat.

Dar când, în fine, plecară, şi el se apucă de desţelenit ogorul lui Erik din Falla, simţi că-l cuprinde o nelinişte înspăimântătoare. Dacă o să alunece calul, sau dacă o să-i scape preotului copilul când i-l dă din braţe naşa, sau dacă o s-o înfofolească naşa cu prea multe şaluri pe fetiţă şi o s-ajungă cu ea sufocată la preot?

Îşi zise că era nedrept să se frământe atâta când naşii erau Erik din Falla şi soţia lui. Dar neliniştea se ţinea scai de el. Şi, fără să mai cugete, puse jos lopata şi porni, îmbrăcat aşa cum era, spre casa parohială. O tăie peste deal, grăbi pasul cât putu şi, când Erik din Falla intră cu trăsura în curtea grajdului, primul om pe care-i picară ochii fu Jan Andersson din Skrolycka.

Datina spune că nu se cade ca tatăl sau mama să fie de faţă când li se botează copilul, şi Jan văzu de îndată pe chipul celor din Falla că nu le plăcea că Jan alergase până-n curtea parohiei. Erik nu-i făcu

semn să-l ajute cu calul, ci şi-l deshămă singur, iar naşa săltă copilaşul sus pe braţ şi, fără să-i spună o vorbă lui Jan, se îndreptă spre intrarea de la bucătărie.

Cum naşii nu-i dădeau nici o atenţie, nu îndrăzni nici el să se apropie. Dar, când naşa trecu pe lângă el, auzi un scâncet în scutece şi atunci pricepu că fetiţa nu se înăbuşise pe drum.

Ştia şi el că nu se purtase cum trebuie şi c-ar fi trebuit să facă imediat cale-ntoarsă, dar acum era aşa de sigur că preotul o să scape din mâini copilul, că se văzu nevoit să rămână pe loc.

Mai aşteptă câteva minute acolo, lângă grajd, dar după aceea se apropie de clădirea principală şi intră în hol.

Nici că există ceva mai necuviincios decât ca tatăl să intre la preot, mai cu seamă când naşii copilului sunt nişte oameni de vază ca Erik din Falla şi nevasta lui Erik din Falla. Aşa că, atunci când se deschise uşa cancelariei şi Jan din Skrolycka apăru îmbrăcat în hainele lui de lucru ponosite tocmai când preotul începuse slujba şi nu mai era chip să fie dat afară, cei doi naşi căzură la învoială că de îndată ce-o să se întoarcă acasă o să afle el în ce hal se purtase.

Botezul se desfăşură ca la carte şi fără cea mai mică neplăcere, iar Jan Andersson nu ştiu cum să-şi explice prezenţa. Puţin înainte de încheierea ceremoniei, deschise uşurel uşa şi ieşi fără zgomot în antreu. Vedea foarte bine că totul mersese de minune şi fără el.

Nu trecu mult şi ieşiră în hol şi naşii. Se îndreptau spre bucătărie, unde, înainte de botez, naşa îi scosese fetiţei toate şalurile netrebuincioase. Erik din Falla se grăbi să-i deschidă uşa nevestei, dar în acelaşi timp o zbughiră afară doi pisoi, care se împleticiră unul de altul chiar la picioarele stăpânei din Falla. Ea se împiedică de pisoi şi fu cât pe ce să cadă. Apucă doar să-şi spună în gând: „Acum o să cad cu copil

cu tot, fetiţa o să moară şi o să fiu nefericită tot restul vieţii“. Exact atunci, o mână vânjoasă o sprijini, aşa că se ţinu pe picioare. Îşi întoarse privirea şi-l zări pe Jan Andersson din Skrolycka, care rămăsese acolo ca şi cum ar fi ştiut c-o să fie nevoie de el.

Până să-şi vină ea în fire şi să-i spună câteva cuvinte, Jan dispăruse. Iar când ajunse acasă în trăsură cu soţul, îl găsi săpând pe câmp.

Presimţise că, dacă nenorocirea aceea fusese alungată, se putea întoarce liniştit la treburile lui.

Nici naşii din Falla nu-l mai dojeniră pentru felul nepotrivit în care se comportase. Dimpotrivă, îl poftiră în casă să ia cafeaua împreună cu ei, aşa murdar şi plin de noroi cum era din pricina câmpului mocirlos al toamnei.

Vaccinul

Când veni timpul să i se facă primul vaccin fetiţei din Skrolycka, Jan dori să meargă şi el şi nimeni nu i se împotrivi. Vaccinarea urma să aibă loc într-o seară spre sfârşitul lui august şi era deja atât de întuneric când Kattrina plecă de acasă, că-i păru bine s-o însoţească cineva care s-o ajute să treacă peste pârleazuri, peste şanţuri şi alte hârtoape de pe nenorocitul ăla de drum.

Vaccinarea se făcea acasă la Erik din Falla, şi stăpâna casei pornise un foc atât de mare în sobă, încât se gândi că nu mai era nevoie de o altă lumină decât lumânarea subţire de seu de pe măsuţa unde urma să-şi facă treaba dascălul.

Oamenii din Skrolycka socoteau, ca toţi ceilalţi, că odaia era deosebit de bine luminată, însă de-a lungul pereţilor întunericul atârna ca o perdea aproape neagră şi din pricina asta odaia părea mai mică decât era în realitate. În bezna aceea, zăreai o mulţime de femei cu copii sub un an, care trebuiau ţinuţi în braţe, legănaţi, hrăniţi şi îngrijiţi în fel şi chip.

Cele mai multe mame desfăşurau şalurile şi păturicile cu care îi înfofoliseră pe micuţi. Pe urmă le scoteau cămăşuţele pestriţe şi desfăceau bentiţa din jurul cămăşuţei ca să le poată descoperi mai lesne partea de sus a corpului când dascălul îi chema pe copii la masa unde-i vaccina.

Era ciudat de linişte în cameră, deşi se adunaseră la un loc atâtea gâtlejuri puse pe ţipat. Pesemne că-i distra aşa de mult pe prunci să se uite unii la alţii, că uitau să mai zbiere. Iar mamele erau şi ele tăcute, ca să audă mai bine ce zicea dascălul. Că tot timpul găsea ceva de spus.

— Nimic nu-i mai plăcut decât să merg din loc în loc şi să-i privesc pe copilaşii frumoşi pe care-i vaccinez, spuse dascălul. Ia să vedem dacă aveţi şi voi cu ce vă mândri anul ăsta.

Dascălul era şi învăţător şi trăise toată viaţa în parohia lor. Le vaccinase şi pe mamele pruncilor, apoi le avusese eleve la şcoală, le văzuse la slujba de confirmare şi la cununie, iar acum le vaccina copiii. Pentru copii, asta era prima lor întâlnire cu dascălul, care apoi juca un rol important în viaţa lor.

Începutul părea să fie bun. Mamele se duceau în faţă una după alta, se aşezau pe un scaun lângă masa dascălului şi îşi ţineau copilul în aşa fel încât lumina să cadă pe braţul stâng dezgolit. Şi, în timp ce vorbea neîncetat, dascălul făcea cele trei crestături în pielea lucioasă şi albă, fără ca micuţul să scoată un sunet.

Pe urmă, mama se apropia de sobă cu pruncul în braţe şi aştepta o clipă lângă foc să se usuce vaccinul. În timpul ăsta, cugeta la ce-i spusese dascălul despre copil: că era mare şi frumos, c-o să facă cinste familiei şi o să fie la fel de vrednic ca taică-său şi ca bunicu-său, sau poate chiar şi mai şi.

Aşa mergea treaba, în linişte şi pace, până când veni şi rândul Kattrinei din Skrolycka să se aşeze cu Klara la masa dascălului.

Dar fetiţa nici nu voia să ştie de vaccinat. Nu stătea o clipă locului, ţipa şi dădea din picioare. Kattrina spunea *şş*, *şş*, căutând s-o potolească, iar dascălul îi vorbea frumos şi blând, dar frica fetiţei era de nestăpânit.

Kattrina n-avu de ales, o duse mai încolo pe fetiţă şi încercă s-o liniştească. Un băieţel mare şi puternic se lăsă vaccinat fără nici un scâncet, dar când Kattrina se reîntoarse cu fetiţa o luară de la capăt. Nu stătea locului nici cât s-o înţepe dascălul o dată.

Acum nu mai era de vaccinat decât Klara din Skrolycka, şi Kattrinei îi venea să intre în pământ de ruşine că fetiţa ei se purtase aşa de urât. Nu ştia ce să mai încerce când, pe neaşteptate, din întunericul de la uşă apăru Jan.

Luă copilul în braţe, şi Kattrina se ridică de pe scaun şi-i dădu locul.

— Foarte bine, încearcă tu, poate ai mai mult noroc! spuse Kattrina pe un ton cam zeflemitor, pentru că nu-l socotea cu nimic mai presus pe argatul acela ramolit al lui Erik din Falla, pe care şi-l luase de bărbat.

Dar, înainte să se aşeze pe scaun, Jan îşi scoase haina, şi atunci se văzu că, acolo în întuneric, îşi suflecase mâneca de la cămaşă, astfel că braţul stâng îi era gol.

Spuse că voia tare mult să fie şi el vaccinat. Nu se vaccinase decât o singură dată şi nimic pe lume nu-l speria mai tare ca variola.

De îndată ce zări braţul dezgolit, fetiţa tăcu şi, tare curioasă, se uită fix la taică-său cu ochii larg deschişi.

Urmări cu mare atenţie cum dascălul trasă cele trei liniuţe roşii pe braţ. Le cercetă pe rând şi văzu foarte bine că tatăl ei nu păţise mai nimic.

Când fu gata, Jan se întoarse către dascăl şi zise:

— Acum e destul de liniştită. Poate mai faceţi o încercare.

Dascălul mai încercă o dată şi, într-adevăr, totul merse bine. Fetiţa avu tot timpul o privire înţeleaptă şi nu ţipă deloc.

Nici dascălul nu scoase vreo vorbă până nu-şi termină treaba.

— Jan, dacă te-ai vaccinat doar ca s-o potoleşti pe copilă, puteam doar să mă prefac…

Dar Jan zise:

— Nici vorbă. N-ar fi mers altfel. Copil ca ăsta nu mai există. Nimeni n-ar putea s-o convingă să creadă un lucru care nu e ce pare a fi.

Ziua de naştere

În ziua când fetiţa împlini un an, tatăl ei, Jan, era la desţelenit pe ogorul lui Erik din Falla.

Şi, în timp ce săpa el acolo, încerca să-şi amintească viaţa de odinioară, când inima nu începuse să-i bată aşa de tare în piept ca acum, când nu ducea dorul nimănui şi nu-şi făcea niciodată griji.

„Şi când te gândeşti că omul poate trăi în felul ăsta“, îşi spuse Jan cu dispreţ faţă de sine însuşi. „Ehe“, continuă Jan, „totul atârnă de un singur lucru. Să zicem c-aş fi bogat ca Erik din Falla, sau c-aş avea puterea lui Börje, care sapă aici cot la cot cu mine, şi tot n-ar însemna nimic faţă de o inimă care-ţi bate în piept“. Îi aruncă o privire lui Börje, care avea o forţă nemaipomenită şi putea să muncească de două ori mai mult decât el. Dar băgă de seamă că în ziua aia Börje n-ajunsese la fel de departe cu săpatul ca în alte zile.

Munceau în acord. Börje îşi lua întotdeauna mai mult de lucru decât el şi, cu toate astea, terminau amândoi aproape în acelaşi timp. Însă azi Börje nu prea avea spor. Nu numai că nu înaintau la fel de repede, dar Börje rămăsese chiar mult în urmă.

Sigur, Jan muncise din răsputeri ca să ajungă cât mai repede la fetiţa lui. Azi îi era şi mai dor de ea ca de obicei. Spre seară o picnea somnul, aşa că, dacă nu dădea zor, se putea s-o găsească deja adormită.

Când îşi termină munca, Jan văzu că Börje nu şi-o făcuse pe-a lui nici pe jumătate. Aşa ceva nu se întâmplase niciodată în toţi anii de când lucrau împreună, şi asta îl surprinse într-atât pe Jan, că se duse până la el să-i vorbească. Börje stătea în şanţ şi se străduia să desprindă o brazdă. Călcase pe un ciob de sticlă şi-şi făcuse o tăietură adâncă în talpă. Cizma n-o mai putea îndura, şi se-nţelege cât de

înfiorătoare e durerea când stai în picioare şi înfigi lopata în pământ cu rana aceea în picior.

— Nu vrei să laşi pe mâine ce ţi-a rămas de făcut? îl întrebă Jan din Skrolycka.

— Trebuie neapărat să termin azi, îi răspunse Börje. Erik din Falla nu-mi dă grânele până nu-s gata. Şi acasă ni s-a terminat făina de secară.

— Bine. Atunci noapte bună! spuse Jan.

Börje nu-i răspunse. Era aşa de sleit de puteri şi de îngândurat, că-i era greu să rostească până şi „noapte bună“.

Când ajunse la capătul câmpului, Jan din Skrolycka se opri.

„Ce mare lucru înseamnă pentru fetiţă că ajungi sau nu la ziua ei de naştere?“ îşi spuse Jan. „Se simte la fel de bine şi fără tine. Dar Börje are patru copii acasă şi nimic de mâncare. Să-i laşi nemâncaţi doar fiindcă vrei să te duci acasă să te joci cu Klara Gulla?“

Aşadar, se puse pe treabă lângă Börje, dar nu înaintau repede, fiindcă Jan era deja ostenit. Până să termine ei ce-aveau de făcut, aproape că se lăsase întunericul.

„La ora asta Klara Gulla doarme de mult“, se gândi Jan când scoase ultima lopată de pământ.

— Noapte bună! îi spuse Jan lui Börje pentru a doua oară.

— Noapte bună, spuse Börje, şi mulţumesc că m-ai ajutat! Mă duc imediat să-mi iau secara. Şi, să ştii, altă dată o să-ţi dau şi eu o mână de ajutor.

— Nu trebuie să mă răsplăteşti! Hai, noapte bună!

— Cum adică, nu vrei nimic pentru că m-ai ajutat? Cum de eşti aşa de generos?

— Ei, azi e ziua de naştere a fetiţei.

— Şi pentru asta mă ajuţi pe mine la săpat?

— Da, pentru asta şi pentru altceva. Dar gata acum, noapte bună!

O luă la picior, ca nu cumva să-l tragă Börje de limbă despre acel altceva. Îl mânca şi pe el limba

să zică: „Nu-i numai ziua de naştere a copilei, e şi ziua de naştere a inimii mele“.

Dar bine că n-apucă să mai spună şi asta, fiindcă atunci sigur că Börje ar fi crezut că se ţicnise.

Dimineaţa de Crăciun

Când fetiţa era de un an şi patru luni, Jan Andersson din Skrolycka o luă şi pe ea la biserică în dimineaţa zilei de Crăciun.

Nevestei lui, Kattrina, i se părea că fetiţa era prea mică să fie dusă la biserică şi se temea c-o să înceapă să ţipe, aşa cum se întâmplase când au dus-o la vaccinat. Dar făcură după voia bărbatului, pentru că oricum se obişnuia să meargă şi copiii mici la utrenia din prima zi de Crăciun.

Aşadar, porniră cu fetiţa la biserică pe la orele cinci dimineţa. Era înnorat şi o beznă ca într-un beci, dar nu prea frig. Aerul era aproape călduţ şi foarte liniştit, aşa cum e îndeobşte spre sfârşitul lui decembrie.

Mai întâi aveau de mers pe o potecă îngustă, printre câmpuri şi păşuni, în Askedalarna. Trebuiau pe urmă să coboare povârnişul peste Snipaåsen, şi abia atunci intrau pe un drum mai ca lumea.

Casa mare cu două caturi din Falla, unde ardeau lumânări la fiecare fereastră, era ca un far pentru localnicii din Skrolycka, ajutându-i să găsească mai uşor locul unde stătea Börje. Acolo se întâlniră cu câţiva vecini. Făcuseră cu toţii facle şi rămăseseră şi peste noapte. Unul purta o faclă, şi în urma lui mergea un grup mic de oameni. Cei mai mulţi înaintau în tăcere, dar sufletul le era plin de bucurie. Mergeau în urma luminii şi li se părea că sunt aidoma celor trei magi călăuziţi de o stea, în căutarea regelui nou-născut al iudeilor.

Sus, în vârful pădurii, aveau de trecut pe lângă un pietroi pe care un uriaş din Frykerud îl azvârlise asupra bisericii din Svartsjö într-o dimineaţă de Crăciun, dar din fericire pietroiul zburase pe deasupra turlei şi căzuse aici, pe Snipaåsen. Acum, când convoiul credincioşilor se îndrepta spre biserică, pietroiul zăcea în locul obişnuit, pe pământ, dar ştiau cu toţii că în timpul nopţii fusese

ridicat şi pus pe doisprezece piloni de aur, şi că spiriduşii mâncaseră, băuseră şi dansaseră dedesubt.

Nu era o plăcere să treci pe lângă un asemenea pietroi în dimineaţa de Crăciun, şi Jan se uită înapoi spre Kattrina, să vadă dacă o ţinea strâns în braţe pe fetiţă. Dar Kattrina mergea cum îi era ei felul, sigură, liniştită, şi vorbea cu unul dintre vecini. Nu se gândea că locul pe unde treceau ar putea fi primejdios.

Prin părţile acelea, la înălţime, brazii erau străvechi, şi când îi vedeai în lumina faclelor, cu perniţe de zăpadă pe ramuri, nu puteai să nu observi că mulţi dintre ei, pe care la început îi luai drept copaci, nu erau decât nişte spiriduşi cu ochi pătrunzători sub căciuli de nea şi cu gheare lungi, ascuţite, care ieşeau din mănuşile groase de zăpadă.

Cât timp stăteau liniştiţi, nu făceau nici un rău, dar ce s-ar fi întâmplat dacă vreunul dintre ei şi-ar fi întins braţul şi l-ar fi înşfăcat pe unul dintre trecători?! Oamenii în toată firea sau bătrânii nu prea aveau de ce se teme, dar Jan auzise că spiriduşilor tare mult le plăceau puii de om, şi, cu cât mai mici, cu atât mai bine.

Jan nu se îndoia că fetiţa lor era în afara oricărui pericol în braţele Kattrinei. Şi totuşi, nu era deloc greu pentru mâinile mari, înzestrate cu gheare, ale spiriduşilor să-i smulgă copilul. Dar, oricât de primejdios era locul acela, tatăl nu cuteza să-i ia nevesti-sii fetiţa din braţe. Ar fi putut stârni vreun spiriduş.

Copacii-spiriduşi începuseră deja să foşnească şi să murmure între ei. Se auzeau trosnituri sus, printre crengi, ca şi cum ar fi încercat să se pună în mişcare.

Jan nu îndrăznea să-i întrebe pe ceilalţi dacă şi ei auzeau şi vedeau ce vedea el. S-ar fi putut ca tocmai întrebarea asta să-l întărâte pe spiriduş.

Gândul ăsta îl chinuia şi nu ştia ce să facă. Un singur lucru îi trecu prin minte: să cânte un psalm chiar acolo, în pădure.

N-avea voce bună şi nu cântase niciodată să-l audă cineva. N-avea nici ureche bună, aşa că nu se încumetase până atunci să cânte în biserică, dar acum era musai, şi nu mai conta cum va ieşi.

Vedea el că vecinii erau puţin miraţi. Cei aflaţi mai în faţă se împleticiră unii de alţii şi se uitară înapoi. Nu trebuiau să-l întrerupă, trebuiau să-l lase să cânte.

Însă imediat după aceea o femeie îi şopti:

— Stai puţin, Jan, că te-ajut eu!

Şi începu ea psalmul cu melodia care trebuia şi tonul cel bun.

Se auzea frumos în noapte, printre pomi. Nici ceilalţi nu se putură stăpâni, şi se alăturară şi ei celor care cântau: „Fii bine-venită, frumoasă dimineaţă, vestită nouă de gura profeţilor!“

Atunci spiriduşii copacilor fură cuprinşi de un val de nelinişte. Îşi scuturară căciulile de zăpadă de li se văzură ochii supăraţi şi îşi ascunseră ghearele întinse sub acele de brad şi sub zăpadă. Când se termină prima strofă, nimeni nu mai putu să vadă pe înălţimea împădurită altceva decât brazi străvechi, paşnici.

*

Faclele care le luminaseră oamenilor din Askedalarna paşii prin pădure se stinseră când ajunseră la drumul mare. Pe acolo mergeau la lumina ce venea de la căsuţele sătenilor. Cum lăsau în urmă câte o casă, luminiţele alteia licăreau puţin mai încolo. Erau lumânări la toate ferestrele, ca să-i ajute pe drumeţii săraci să găsească drumul spre biserică.

În cele din urmă, se ajungea pe un deal de unde se zărea biserica. Lumina răzbătea prin ferestre ca dintr-o uriaşă lanternă. Oamenii din convoi se opriră să-şi tragă sufletul. După toate căsuţele şi

ferestrele joase pe lângă care trecuseră, biserica li se părea acum nemaipomenit de mare, nemaipomenit de luminoasă.

De îndată ce-o văzu, gândurile îl purtară pe Jan la nişte oameni săraci din Palestina care mergeau pe jos într-o noapte, ducând cu ei un copilaş, singura lor bucurie şi mângâiere. Veneau de la Betleem şi se îndreptau spre templul din Ierusalim. Dar trebuiau să aibă grijă şi să se furişeze prin negura nopţii, fiindcă mulţi erau cei care puseseră gând rău copilului.

Locuitorii din Askedalarna porniseră foarte devreme la drum, ca să ajungă înaintea celor care nu veneau pe jos, dar aproape de biserică aceştia îi ajunseră din urmă. Soseau călare, şi caii fornăiau, clopoţeii sunau vesel, şi treceau repede ca săgeata, aşa că sărmanii drumeţi erau nevoiţi să sară într-o parte, drept în nămeţi.

Acum Jan ducea el fetiţa şi era tot timpul nevoit să se ferească din calea celor cu cai. Era greu să mergi aşa pe un drum întunecat, dar curând aveau să se simtă în siguranţă.

În spatele lor se auzeau bătând clopotele bisericii şi tropăitul cailor. Apăru o sanie mare trasă de doi cai. În sanie şedea un domn cu blană neagră şi căciulă înaltă de blană, şi, alături de el, tânăra lui soţie. Bărbatul ţinea hamurile, iar în spatele lui şedea vizitiul, cu o faclă în mână. O ţinea sus de tot, astfel că flacăra era împinsă înapoi de vânt, lăsând în urmă o dâră lungă de scântei şi fum.

Jan era cocoţat pe o movilă de zăpadă de la marginea drumului, cu copilul în braţe. Părea tare periculos, fiindcă deodată i se afundă un picior adânc de tot în nămeţi şi era cât pe ce să cadă. Domnul din sanie trase hamurile şi strigă binevoitor către cei care se feriseră din calea lui:

— Daţi-mi încoa’ copilul, să-l duc eu la biserică! E primejdios cu un copilaş în braţe, când trece atâta lume cu săniile.

— Mulţumesc! răspunse Jan Andersson. Lăsaţi că mă descurc eu.

— O punem pe fetiţă aici, între noi, Jan, zise tânăra doamnă.

— Mulţumesc! Nu, lăsaţi.

— Ei, văd că n-ai încredere s-o dai din mână. Aşa e? mai spuse cel cu sania şi porni mai departe râzând.

Călătorii îşi continuară drumul, care se făcea tot mai primejdios, mai anevoios. Săniile treceau una după alta. Nu era cal în parohie să nu fie înhămat în dimineaţa zilei de Crăciun.

— Ai fi putut s-o laşi pe fetiţă să meargă cu ei, zise Kattrina. Mă tem c-o să cazi cu ea cu tot.

— Să le fi dat eu copilul? Poate nu ştii ce spui. N-ai văzut cine erau?

— Ei, şi ce-ar fi fost dac-o lăsai să meargă cu patronul fabricii din Duvnäs?

Jan Andersson din Skrolycka se opri locului.

— Era patronul fabricii din Duvnäs? spuse Jan, de parcă tocmai s-ar fi trezit dintr-un vis.

— Da, el era. Dar tu cine credeai că e?

Chiar aşa, unde-i erau lui Jan gândurile? Ce copil dusese el în braţe? Încotro mergea? În ce ţară se aflase tot drumul?

Jan îşi trecu mâna peste frunte şi-i răspunse Kattrinei, parcă puţin ruşinat:

— Eu credeam că erau regele Irod din Iudeea şi Irodiada, soţia lui!

Scarlatina

Când fetiţa din Skrolycka avea în jur de trei ani, se îmbolnăvi de ceva care nu putea să fie decât scarlatină, pentru că se făcuse roşie pe tot corpul şi era fierbinte ca focul când puneai mâna pe ea. De mâncat, nu voia să mănânce, de dormit nu putea, doar zăcea în pat şi bolborosea. Jan nu se simţi în stare să plece de acasă cât timp dură boala; şedea zi de zi în colibă, aşa că secara lui Erik din Falla părea c-o să rămână netreierată în acel an.

De fetiţă se îngrijea Kattrina. Ea o învelea de fiecare dată când se dezvelea, tot ea îi dădea de băut câte puţină apă amestecată cu sirop de afine, pe care-l căpătase de la stăpâna din Falla. Când fetiţa era sănătoasă, de cele mai multe ori se ocupa Jan de ea. Însă din clipa în care cădea bolnavă nu se mai încumeta să se apropie de ea. Îi era teamă c-ar putea s-o vatăme, că n-ar fi destul de grijuliu.

Dar din casă nu ieşea, ci şedea neclintit în colţul de lângă sobă şi nu-şi lua ochii de la bolnăvioară. Era în patul ei, dar n-avea sub ea decât două perne de paie fără cearşafuri. Trebuie să fi fost dureros pentru trupşorul gingaş al copilei să stea lungit cu băşicuţele şi umflăturile acelea pe pânza aspră de fuior a culcuşului.

Şi era straniu că, de fiecare dată când fetiţa se sălta şi se răsucea încolo şi-ncoace în pat, lui Jan îi venea în gând lucrul lui cel mai frumos pe lumea asta, şi anume cămaşa de duminică.

N-avea decât una. Era din pânză albă, netedă, de in, cu plastron tare şi atât de bine cusută, că putea fi demnă de patronul forjăriei din Duvnäs. Jan o preţuia tare mult, fiindcă celelalte haine pe care le purta erau la fel de aspre ca aşternutul din patul fetiţei.

Dar era o nebunie să se tot gândească la cămaşa aceea. Pentru nimic în lume nu i-ar fi dat Kattrina

voie s-o strice, fiindcă de la ea o primise, ca dar de nuntă.

Kattrina făcea oricum tot ce-i stătea în putinţă. Luase cu împrumut un cal de la Erik din Falla, o înfăşurase pe fetiţă în şaluri şi pături şi se dusese cu ea la doctor. Era vrednică de toată lauda Kattrina, nimic de zis, dar Jan nu credea că toate astea foloseau la ceva. Nu ajutaseră nici sticluţa cu picături de la farmacie, nici celelalte medicamente de la doctor.

Poate că aşa era scris, că nu meriţi să păstrezi un dar atât de minunat cum era fetiţa lui dacă nu eşti pregătit să-i jertfeşti ce ai mai scump. Dar nu era uşor s-o faci pe Kattrina să priceapă aşa ceva.

Într-una din zilele când fetiţa zăcea bolnavă, le intră în colibă bătrâna Finn-Karin2. Ştia, ca toţi cei din naţia ei, să vindece animalele. Se pricepea destul de bine şi la farmece şi te scăpa de urcioare şi furuncule şi pecingine. Dar pentru alte boli nu te duceai la ea. Nu se cădea să-i ceri ajutor unei vrăjitoare pentru altceva decât pentru dureri uşoare.

Când intră în colibă, Karin văzu imediat că fetiţa era bolnavă, şi Kattrina îi spuse că are scarlatină, dar nu i se ceru vreun sfat.

Înţelese ea că părinţii erau îngrijoraţi şi neliniştiţi, şi, după ce Kattrina o servi cu cafea şi Jan cu puţin tutun, Karin spuse, fără s-o întrebe nimeni:

— Boala asta e peste putinţa mea s-o vindec. Doar atâta pot să vă-nvăţ, cum să aflaţi dacă boala merge spre viaţă sau spre moarte. Ţineţi-vă treji până la doişpe noaptea, împreunaţi atunci arătătorul şi degetul mic de la mâna stângă ca o cheotoare şi uitaţi-vă prin ea la fetiţă! Şi cel pe care-l vedeţi lângă patul fetiţei o să vă dezlege ce-aveţi de aşteptat!

Kattrina îi mulţumi din suflet, fiindcă trebuie să te ai bine cu astfel de oameni. Dar nici prin gând nu-i trecea să facă ce-o învăţase Karin.

Jan nu dădu nici el atenţie spuselor bătrânei. El nu se gândea decât la cămaşă. Numai să se încumete s-o roage pe Kattrina! Dar era de necrezut c-o să-i dea voie să-şi rupă cămaşa de ginere. Cămaşa nu putea s-o vindece pe fetiţă, asta pricepea şi el, şi dacă până la urmă tot murea, la ce bun?

Când se înnoptă, Kattrina se culcă la ora obişnuită, dar lui Jan nu-i ardea de somn, ci rămase treaz în colţul lui, aşa cum îşi făcuse acum obiceiul. O vedea pe Klara Gulla cum suferă, şi aşternutul era prea tare şi prea aspru. Şi se gândea ce minunat ar fi să-i facă un culcuş moale, răcoros şi neted.

Cămaşa se afla în cufărul de haine, proaspăt spălată, ca nouă. Îl durea sufletul s-o ştie acolo, însă nici nu era drept faţă de Kattrina să facă cearşaf din darul ei.

Oricum, puţin înainte de miezul nopţii, când Kattrina dormea cât se poate de adânc, Jan se duse la cufăr şi scoase cămaşa. Îi rupse mai întâi plastronul şi pe urmă o sfâşie în două. O parte o vârî sub trupşorul fetiţei, pe cealaltă o întinse sub cuvertura groasă şi caldă cu care era acoperită.

După aceea, se ghemui din nou pe furiş în colţul lui obişnuit de pază. Nu trecu mult şi pendula bătu de douăsprezece ori. Fără să se gândească prea bine ce face, îşi împreună degetele de la mâna stângă în chip de inel şi se uită prin el spre patul fetiţei.

Şi ce să vezi! Pe marginea patului şedea un îngeraş al Domnului. Avea zgârieturi şi înţepături de la aşternutul acela aspru, şi voise desigur să plece de acolo. Dar acum se întoarse, îşi trecu amândouă mâinile peste inul fin al cămăşii şi, cât ai zice peşte, îşi săltă picioarele pe marginea culcuşului şi se lungi la loc să vegheze copilul.

Totodată, deasupra stâlpului de pat, se arăta tot mai limpede ceva negru şi groaznic, care, crezând că îngerul Domnului se pregătea să plece, îşi şi

ridicase capul deasupra spetezei, rânjind de plăcere că se va putea furişa în locul lui.

Dar când văzu că îngerul Domnului se pusese din nou în pat să vegheze, arătarea se răsuci din toate încheieturile, de parc-ar fi trecut prin chinurile iadului, şi coborî înapoi pe podea.

A doua zi fetiţa mergea spre bine. Kattrina era atât de fericită că boala se lăsa învinsă, încât nu mai avu inima să zică ceva despre cămaşa de ginere prăpădită. Dar tot socotea în sinea ei că bărbatu-său nu era întreg la minte.

Notă

2. Finlandeza Karin. (*N. tr.*)

Vizita la fermă

Când fetiţa din Skrolycka împlini cinci ani, Jan Andersson o luă de mână într-o duminică după-amiază şi porniră spre pădure.

Trecură de dumbrava umbroasă de mesteceni, unde altădată făceau popas. Trecură şi de colina cu fragi, trecură fără să se oprească şi de apa şerpuitoare din Tvättbäcken.

Mergeau de mână tăcuţi, serioşi, ca şi cum ar fi vrut să arate că-i aşteptau nişte clipe solemne.

Dispărură apoi spre răsărit, unde începea pădurea cea mai deasă, dar nici acolo nu se opriră, şi după un timp apărură iarăşi pe o înălţime împădurită, mai sus de Lobyn. De acolo coborâră până unde se încrucişa drumul mare cu uliţa satului, şi acum se putea înţelege încotro mergeau.

Şi totuşi n-o luară spre Näsa şi nici spre Nysta. Nu aruncară nici măcar o privire spre Där Fram, nici spre På Valln. Mergeau tot înainte, aşa că nu prea aveai cum să ştii unde anume voiau să ajungă. Că doar nu mergeau ei în vizită tocmai la Björn Hindriksson din Lobyn!

Sigur, soţia lui Björn Hindriksson era soră vitregă cu mama lui Jan, ceea ce însemna că Jan era rudă cu omul cel mai bogat din parohie şi avea dreptul să le spună unchi şi mătuşă lui Björn Hindriksson şi soţiei lui. Dar, până acum, Jan nu voise să facă mare caz de lucrul ăsta. Abia dacă-i pomenise Kattrinei că avea neamuri atât de sus-puse. Căuta să nu-i iasă în cale lui Björn Hindriksson. Nici după slujbă, în curtea bisericii, nu se ducea să-l salute şi să dea mâna cu el.

Dar acum, de când avea aşa o mândreţe de fată, nu mai era doar un zilier sărăntoc. Acum avea şi el o comoară de arătat, o floare de pus la piept. Acum era şi el în rând cu cei bogaţi, în rând cu cei puternici. Acum păşea direct spre clădirea cea mare a conacului lui Björn Hindriksson să facă,

pentru prima oară în viaţă, o vizită distinselor sale neamuri.

*

Dar vizita la conacul boierului nu dură mult. Abia dacă trecuse un ceas şi Jan cu fetiţa traversau din nou curtea, îndreptându-se spre poartă.

Ajuns acolo, Jan se opri din mers şi privi înapoi de parcă ar fi vrut să se întoarcă şi să mai intre o dată în casă.

Nu pentru că-i părea rău că venise în vizită. Fuseseră foarte bine primiţi. Soţia lui Björn Hindriksson o dusese imediat pe fetiţă la dulapul albastru aşezat lângă peretele lung, exact la mijloc, şi-i dăduse un pesmet şi o bucăţică de zahăr. Iar Björn Hindriksson întrebase câţi ani are fetiţa, cum o cheamă, după care-şi desfăcuse punga mare de piele şi-i dăduse copilei o monedă strălucitoare de cinci bani.

Pe Jan îl serviseră cu cafea, şi mătuşa îl întrebase de Kattrina, dacă aveau vacă sau porc, dacă era frig iarna în casă şi dacă puteau trăi omeneşte din banii pe care-i primea ca zilier de la Erik din Falla, ca să nu trebuiască să se îndatoreze.

Nu, vizita ca atare nu avusese nici un cusur. După ce stătuse puţin de vorbă cu Björn Hindriksson, gazdele îşi ceruseră iertare – şi nici asta nu putea să-l supere – că erau invitaţi undeva în după-amiaza aceea şi că trebuiau să plece într-o jumătate de oră. Jan pricepuse că aveau nevoie de jumătatea aia de oră ca să se pregătească, aşa că se ridicase şi îşi luase la revedere.

Atunci mătuşa se dusese iar repede la dulapul cu provizii, scosese nişte unt, carne de porc, umpluse o pungă cu grâne, alta cu făină, făcuse din toate o legătură şi i-o pusese în braţe lui Jan la plecare. Era, aşa spusese, o mică atenţie pentru Kattrina. Merita şi ea ceva fiindcă rămăsese de pază acasă.

Legătura asta, nu altceva, îl pusese pe gânduri.

Ştia că erau lucruri bune, fine, din cele la care tânjeau de fiecare dată când se aşezau la masă la Skrolycka, dar simţea că nu era drept faţă de copil s-o primească.

Chiar aşa. El nu se dusese la Björn Hindriksson ca un cerşetor. Se dusese să spună bună ziua neamurilor. Nu voia ca ei să creadă altceva.

Se gândise la asta imediat, acolo, în casă, dar nutrea prea mare respect pentru Björn Hindriksson şi soţia lui şi nu îndrăznise să refuze legătura aceea.

Se întoarse din poartă şi o aşează în colţul grajdului, ca s-o vadă slugile.

Îl duru sufletul s-o lase acolo. Dar fetiţa lui nu era o cerşetoare. Nu trebuia să-i treacă nimănui prin cap că mergea cu ea pe la casele oamenilor după pomană.

Examenul şcolar

Într-o zi de lucru, când fetiţa avea şase ani, Jan din Skrolycka se duse la şcoala din Östanby să vadă şi el un examen şcolar.

Era prima şcoală din parohia lor şi toată lumea tare se mai bucura că se înfiinţase. Până atunci, dascălul nu putuse decât să colinde cu elevii din ogradă în ogradă, prin sat.

Până în 1860, când fu gata clădirea cea nouă a şcolii, dascălul fusese nevoit să schimbe sala de clasă din două în două săptămâni, şi de multe ori ţinuse lecţii cu micuţii şcolari în odaia unde gospodina făcea mâncare şi bărbatu-său îşi vedea de lucru la masa de tâmplărie, unde bătrânii zăceau în pat toată ziua şi găinile îşi aveau cuibul sub banca lungă de la perete.

Cu toate astea, predarea mersese destul de bine, fiindcă dascălul Svartling ştia să se facă respectat în orice împrejurare. Dar sigur că s-ar fi simţit minunat într-o încăpere care să fie folosită numai ca sală de clasă, unde pereţii să nu fie ocupaţi de dulapuri-pat sau de rafturi cu vase de bucătărie şi unelte. Să nu fie nici un război de ţesut în faţa ferestrei, care să ia cea mai bună lumină, şi nici să nu intre câte o vecină care să stea la taifas şi la cafea în timpul orelor.

Aici dascălul putea să pună pe pereţi imagini din Biblie, sau tablouri cu animale, sau portrete ale regilor suedezi. Copiii aveau pupitre mici şi scaune joase. Nu trebuiau să se mai chinuie în jurul meselor înalte cu tăblie din casele gospodarilor, unde se întâmpla uneori că nu ajungeau nici cu vârful nasului până la margine. Aici, dascălul Svartling avea catedră cu rafturi şi etajere, pentru caietele mari de note ale elevilor. Iar în timpul orelor, alta îi era autoritatea de la catedră, faţă de cum fusese înainte când, aşezat pe marginea vetrei şi cu focul în spate, asculta droaia de copii

înghesuiţi în faţa lui jos, pe podea. Aici avea un loc anume pentru tablă şi cârlige pentru hărţi şi planşe, aşa că nu mai trebuia să le sprijine de uşile dulapurilor şi de bănci, ca înainte. Acum ştia unde-şi avea toate penele de gâscă şi îi putea învăţa pe copii să facă linii drepte şi cercuri, astfel ca până la urmă toată lumea din parohie să scrie la fel de frumos ca el. În fine, acum putea să-i înveţe pe copii să se ridice toţi în picioare în acelaşi timp şi să iasă din clasă rânduri-rânduri, ca soldaţii. Îmbunătăţirile erau nesfârşite acum, când aveau şcoală.

Oricât de mulţumită ar fi fost toată lumea, trebuie spus că părinţii se simţeau puţin înstrăinaţi de când copiii mergeau la şcoala cea nouă. Pentru părinţi, era ca şi cum copiii s-ar fi dus într-un loc nou şi distins, unde bătrânii n-aveau ce căuta. Dar era nedrept să gândească aşa. Trebuiau să fie mulţumiţi de dragul copiilor, pentru că acum puteau să se bucure de atâtea lucruri bune de care ei nu avuseseră parte.

În ziua în care Jan din Skrolycka se duse la examenul şcolar, plecă de acasă odată cu micuţa Klara Gulla şi merseră ca de obicei unul lângă altul, mână-n mână, ca doi prieteni şi tovarăşi. Dar când se apropiară de şcoală şi Klara Gulla îi văzu pe copii adunaţi acolo, în faţă, îşi trase mâna dintr-a tatălui şi trecu de partea cealaltă a drumului. Iar când ajunseră la şcoală, fetiţa îl lăsă în urmă pe Jan şi alergă spre unul din stolurile de copii.

În timpul examenului, Jan şezu pe un scaun foarte aproape de catedră, printre oamenii de vază şi membrii consiliului şcolar. Trebuise să stea acolo, pentru că din altă parte nu i-ar fi văzut fetiţei decât ceafa. Klara Gulla se afla în rândul din faţă, la dreapta catedrei, unde fuseseră puşi copiii cei mai mici. Înainte, Jan n-ar fi ales pentru nimic în lume un loc atât de respectabil, dar când eşti tatăl unei asemenea fetiţe nu te simţi nici tu mai prejos.

De unde stătea, Klara Gulla îşi vedea cu siguranţă tatăl, dar nu-i arunca nici o privire. Era ca şi cum Jan nici n-ar fi fost acolo.

În schimb, ochii îi erau aţintiţi asupra învăţătorului. Acum îi asculta pe elevii mari aşezaţi la stânga catedrei. Trebuiau să citească din cărţile lor cu voce tare, să arate ţări şi oraşe pe hartă, să socotească scriind pe tablă, şi dascălul n-avea timp să vadă ce fac micuţii din dreapta. Aşa că ce mare lucru ar fi fost dacă s-ar fi uitat şi Klara Gulla cel puţin cu coada ochiului la taică-său? Dar nu, nu-şi întoarse deloc capul spre el.

Puţin împăcat tot se simţea Jan, fiindcă şi ceilalţi copii făceau la fel. Şedeau smirnă, cu ochii mici şi limpezi aţintiţi asupra dascălului. Şi prichindeii păreau să priceapă când învăţătorul spunea ceva cu haz, fiindcă îşi dădeau ghionturi cu coatele şi râdeau.

Părinţilor nu le venea să creadă că odraslele lor se prezentau atât de bine la examen. Pe de altă parte, ştiau că dascălul putea să scoată orice din ei.

Dar Jan din Skrolycka începea să se simtă stânjenit şi îngrijorat. Nu mai ştia dacă acolo, în primul rând, era fetiţa lui sau copilul altcuiva. Se ridică deodată de lângă membrii consiliului şcolar şi se mută mai aproape de uşă.

După ce copiii mari fură examinaţi îndeajuns, veni rândul celor mai mici, care abia învăţaseră să citească şi ei ca lumea. Încă n-aveau prea multe cunoştinţe, dar trebuiau să răspundă la câteva întrebări. Şi mai trebuiau să vorbească puţin despre Facerea lumii.

Mai întâi trebuiră să răspundă la întrebarea cine a făcut lumea, şi asta ştiau cu toţii, dar, din nefericire, învăţătorul îi mai întrebă şi dacă ştiau un alt nume pentru Dumnezeu. Începătorilor le pieri graiul. Îi luă cu fierbinţeală, se făcură roşii în obraz, îşi încreţeau fruntea, dar le era cu neputinţă să găsească răspunsul la o întrebare aşa de grea.

În rândurile unde şedeau elevii mai mari, mâinile erau ridicate, îşi şopteau unii altora şi chicoteau. Cei opt începători însă tăceau mâlc şi nu le venea nici un alt cuvânt în cap. Nimeni nu ştia, nici Klara Gulla, nici ceilalţi.

— E o rugăciune pe care o spunem în fiecare seară, zise învăţătorul. Ei, cum îl numim acolo pe Dumnezeu?

În clipa aceea Klara Gulla îşi aduse aminte! Pricepu că învăţătorul voia să audă că micuţii îi spuneau lui Dumnezeu tată, şi atunci ridică mâna.

— Ia să auzim, Klara Gulla, cum îi spunem lui Dumnezeu? întrebă învăţătorul.

Klara Gulla se ridică în picioare. Era aprinsă în obraji şi codiţa de la ceafă îi stătea ridicată.

— Îi spunem Jan, răspunse ea tare şi răspicat.

În aceeaşi clipă se auziră chicote în toată încăperea. Oamenii de vază, membrii consiliului şcolar, părinţii şi elevii, toată lumea era cu zâmbetul pe buze. Până şi învăţătorului i se păru hazliu răspunsul.

Klara Gulla se înroşi şi-i dădură lacrimile, dar învăţătorul lovi cu indicatorul în podea şi strigă:

— Tăcere!

După aceea explică în câteva cuvinte răspunsul Klarei.

— Klara Gulla a vrut să spună *tată*, şi a spus în loc de tată Jan, fiindcă pe tatăl ei îl cheamă Jan. Şi nici nu trebuie să ne mirăm prea tare, deoarece nu cred că mai avem în şcoală un copil care să aibă un tată atât de bun ca al ei. L-am văzut cum o aşteaptă în faţa şcolii pe vânt şi ploaie, şi l-am văzut aducând-o în braţe când a fost viscol şi drumul troienit. Nici nu-i de mirare că spune Jan când vrea să numească ce-i mai bun pe lume.

Învăţătorul o mângâie pe fetiţă pe cap, şi lumea încă mai zâmbea, dar se şi înduioşase.

Klara Gulla şedea pe locul ei, se uita în pământ şi nu ştia ce să mai facă, dar Jan din Skrolycka era

fericit ca un rege, fiindcă aşa, dintr-odată, înţelesese că fetiţa tot a lui era, nu a altcuiva.

Întrecerea şcolară

Era ceva neobişnuit cu fetiţa din Skrolycka şi tatăl ei. Păreau tăiaţi dintr-o bucată şi-şi citeau unul altuia gândurile…

La Svartsjö era un învăţător mai în vârstă, fost soldat, care-şi ţinea lecţiile undeva la marginea parohiei şi nu avea şcoală ca dascălul, dar era tare iubit de copii. Nici nu ştiau copiii că merg la şcoală. Credeau că se adună să se joace laolaltă. Cei doi învăţători erau foarte buni prieteni, deşi se întâmpla uneori ca tânărul să încerce să-l facă pe vârstnic să meargă în pas cu vremea, să folosească metoda fonetică şi alte inovaţii. De cele mai multe ori, bătrânul suporta toate astea cu mult calm, dar o dată, nu se ştie cum, îşi ieşi din fire.

— Prea te umfli-n pene, Svartling, de când ai şcoala ta. Dar ştii ceva? Copiii mei citesc la fel de bine ca ai tăi, cu toate că pe noi ne găzduiesc doar gospodarii.

— Da, ştiu, zise dascălul, şi niciodată n-am tăgăduit asta. Eu vreau doar să spun că dacă copiii ar putea să înveţe ceva cu mai puţină osteneală…

— Ce-ar fi? zise bătrânul.

Dascălul pricepu după voce că-l jignise şi căută să dea înapoi.

— Tu faci să li se pară totul atât de uşor, că nu se plâng niciodată că le dai lecţii, nu?

— Vrei să spui că ce-i învăţ eu e prea uşor? Că nu-i învăţ nimic? zise bătrânul şi bătu cu palma în masă.

— Ce te-a apucat azi, Tyberg? spuse dascălul. Orice zic te supără.

— Da, mereu baţi şaua să priceapă iapa.

Tocmai se apropiau şi alţi oameni, aşa că sfatul celor doi învăţători se domoli; când se despărţiră, erau din nou prieteni. Dar, mergând bătrânul Tyberg de unul singur spre casă, vorbele dascălului îi veniră iar în minte şi supărarea îi era acum parcă

şi mai mare ca înainte. „De ce să vină bobocul ăsta să-mi spună mie c-aş putea să-i învăţ mai multe pe copii dacă m-aş ţine în pas cu vremea?“ Aşa se gândea. Şi pe urmă: „Sigur, lui i se pare că-s prea bătrân, dar nu vrea să mi-o spună în faţă“.

Şi fiindcă nu-şi putea înghiţi necazul, îi povesti totul nevesti-sii de cum intră în casă.

— Nu pune la inimă ce zice dascălul, spuse nevasta. Am şi eu o vorbă: tinerii au mai multă uşurinţă, vârstnicii mai multă iscusinţă. Sunteţi amândoi învăţători buni, şi tu, şi dascălul.

— Bine, dar ce folos că spui *tu* asta? răspunse bărbatul. Ăilalţi cred ce vor ei.

Şi fu atât de posomorât vreo două-trei zile, că până la urmă nevestei i se făcu milă de el.

— Atunci de ce nu le arăţi că n-au dreptate?

— Cum să le arăt? Ce vrei să spui?

— Păi vreau să spun că dacă ştii că şcolarii tăi sunt la fel de buni ca ai dascălului…

— Sigur că ştiu.

— Ei bine, atunci ar trebui să ceri să fie puşi la examen cu toţii laolaltă.

Bătrânul nu dădu semne că-i pasă de ce-i spusese nevasta, dar de fapt gândul ei prinse rădăcini. După câteva zile, dascălul primi o scrisoare în care învăţătorul propunea ca elevii celor două şcoli să-şi măsoare forţele.

Dascălul n-avea nimic împotrivă, numai că dorea ca întrecerea să aibă loc în timpul vacanţei de Crăciun, pentru că atunci întrecerea putea fi în acelaşi timp şi ceva distractiv pentru copii, şi nici nu le trebuia încuviinţarea consiliului şcolar.

„Ideea asta se nimereşte de minune“, era de părere dascălul. „Mă scuteşte să le cer copiilor să recapituleze materia trimestrului.“

Şi, într-adevăr, nici nu trebui să le ceară să repete, fiindcă era nemaipomenit cu cât zel toceau elevii din amândouă şcolile.

Întrecerea urma să aibă loc în a doua zi de Crăciun. Sala de clasă era împodobită cu brazi în

care străluceau toate lumânările rămase la biserică după utrenia din prima zi. Şi erau atâtea mere, că fiecare copil ar fi putut lua câte două, şi se zvonea că părinţii şi tutorii veniţi să-i audă pe copii vor fi serviţi cu cafea.

Desigur, evenimentul cel mai important era marea întrecere. Într-o parte a sălii şedeau elevii lui Tyberg şi de partea cealaltă, elevii dascălului. Şcolarii trebuiau acum să apere renumele învăţătorilor lor, pentru că Tyberg urma să-i asculte pe şcolarii dascălului, iar dascălul pe şcolarii lui Tyberg. Dacă una din şcoli nu ştia să răspundă la vreo întrebare sau să rezolve vreun exerciţiu, întrebările treceau la cealaltă şcoală. Şi toate răspunsurile erau numărate, pentru ca la sfârşit să se poată hotărî care din cele două şcoli era mai bună.

Începu dascălul, şi se vedea că o ia cu uşurelul, dar imediat ce-şi dădu seama cu ce copii deştepţi avea de a face, le puse întrebări din ce în ce mai grele. Era de-a dreptul impresionant să-i auzi pe copiii lui Tyberg. Erau atât de siguri pe răspunsurile lor, că nu scăpau nici o întrebare.

Veni apoi rândul lui Tyberg să-i întrebe pe copiii dascălului.

Bătrânului îi trecuse supărarea şi, de vreme ce copiii lui îşi dovediseră deja cunoştinţele, era pus pe glume.

Începu cu nişte întrebări serioase, dar nu putu rămâne astfel prea mult timp, ci se înveseli, cum i se întâmpla de obicei cu şcolarii lui.

— Ştiu foarte bine că aţi învăţat mult mai multe ca noi, care venim dintr-un colţ îndepărtat al parohiei, spuse Tyberg. Aţi învăţat şi ştiinţele naturii, şi altele. Dar vreau să vă întreb dacă ştie vreunul dintre voi cum arată pietrele din râul Motala.

Nici unul dintre elevii dascălului nu ridică mâna, dar în partea cealaltă mâinile erau toate sus, una lângă alta.

Printre copiii dascălului şedeau Olof Olsson, capul cel mai luminat din parohie, şi August Där Nol, dintr-o familie veche de ţărani de frunte, însă nici unul nu ştiu răspunsul. Iar de prin părţile unde se aflau colibele soldaţilor, era Karin Svens, fetiţa ageră care nu pierduse nici o zi de şcoală şi care, la fel ca ceilalţi, se tot gândea şi i se părea straniu că dascălul nu-i învăţase ce era aşa de neobişnuit cu pietrele din râul Motala.

Mai era şi Klara Fina Gulleborg din Skrolycka, botezată după însuşi soarele de pe cer, dar în creierul ei domnea acum un întuneric la fel de profund ca în capul celorlalţi copii.

Învăţătorul Tyberg aştepta serios, şi dascălul se uita fix în podea şi părea cât se poate de necăjit.

— Văd că n-aveţi încotro, o să pierdeţi întrebarea asta, spuse învăţătorul. Iată că din atâţia copii ageri la minte nu ştie nici unul să răspundă la o întrebare atât de uşoară!

În ultima clipă, Klara din Skrolycka îşi întoarse capul şi se uită la Jan, cum făcea mereu când era la ananghie. Jan şedea atât de departe de Klara Gulla, că nu putea să-i sufle răspunsul, dar de cum îşi întâlniră privirile fetiţa ştiu ce să spună.

Şi nu ridică doar mâna. Se ridică în picioare de pe scaun, aşa de nerăbdătoare era.

Toţi colegii de clasă îşi întoarseră ochii spre ea şi dascălul tare se bucura că elevii lui n-o să piardă întrebarea.

— Sunt ude! strigă Klara Gulla fără să mai aştepte întrebarea, că nu mai era timp.

În clipa imediat următoare i se păru că spusese o prostie aşa de mare, că le făcuse mai degrabă rău tuturor. Îşi dădu drumul jos pe bancă şi aproape că se ghemui sub pupitru ca să n-o mai vadă nimeni.

— Chiar ăsta-i răspunsul, drăguţo, spuse învăţătorul. Şi ce noroc pentru copiii dascălului că a găsit unul dintre voi răspunsul, fiindcă era cât pe ce s-o încurcaţi, chit că vă credeţi atât de isteţi.

Elevii din ambele grupe, dar şi oamenii mari izbucniră în râs. Unii copii se ridicară în picioare, alţii îşi lăsară capul pe bănci ca să poată râde după pofta inimii, aşa că nu mai era nici urmă de ordine.

— Eu zic să dăm la o parte băncile şi să dansăm puţin în jurul bradului, spuse bătrânul Tyberg.

Niciodată nu mai fusese atâta veselie în clădirea şcolii, dar nici după aceea.

La pescuit

E de la sine înţeles că nimeni n-o iubea pe Klara Gulla din Skrolycka la fel de mult ca tatăl ei. Dar trebuie spus că fetiţa se împrietenise foarte tare cu bătrânul Ola, năvodarul.

Prietenia lor începuse într-o primăvară, când Klara Gulla pusese o undiţă adânc în Tvättbäcken, ca să prindă câţiva dintre păstrăvii de munte ce zburdau în apa pârâului. Şi îi mersese mai bine decât ar fi crezut. Se întoarse din prima zi cu doi peştişori.

Era foarte mândră, şi cum să nu fie? Până şi maică-sa o lăudă că la cei opt ani ai ei adusese familiei de mâncare. Şi, ca s-o îmbărbăteze, îi dădu voie să cureţe singură peştele şi să-l frigă, şi Jan mâncă din el şi spuse că niciodată nu mai gustase un asemenea peşte. Era, desigur, adevărul adevărat, fiindcă peştele avea atâtea oase, era aşa de uscat şi afumat, că şi fetiţa abia dacă izbuti să înghită o îmbucătură.

Dar nu se lăsă bătută, ci continuă să meargă cu aceeaşi nerăbdare la pescuit. Dimineaţa se scula odată cu Jan. Ducea pe braţ un coş pentru peşti şi punea într-o cutiuţă de tinichea viermii de agăţat în cârligele rămase fără momeală. Şi, aşa echipată, mergea la deal, în susul pârâului, unde apa ba curgea la vale dansând în căderi repezi şi vârtejuri prelungite, ba aluneca moartă, întunecată sau limpede, lină şi transparentă peste nisip şi pietroaie.

Dar norocul la pescuit o părăsi pe Klara Gulla după numai o săptămână. De cele mai multe ori viermii dispăreau din toate cârligele, şi nici un peşte nu rămânea prins. Îşi mută toate instrumentele de pescuit din dreptul vârtejurilor lângă apa moartă, şi de la apa moartă la căderile repezi, schimbă şi cârligele, dar degeaba, nicăieri nu-i mergea mai bine.

Îi întrebă pe băieţii lui Börje şi ai lui Erik din Falla dacă nu cumva se sculau cu noaptea-n cap ca să meargă la pescuit şi din pricina asta nu-i mai rămânea ei nimic, dar nu catadicsiră să-i răspundă la o asemenea întrebare, fiindcă nici un băiat nu se cobora într-atât încât să pescuiască în Tvättbäcken. Lor le stătea la dispoziţie tot lacul Duvsjö. Pârâul era pentru puştoaice, fiindcă ele n-aveau voie să meargă până jos, la lac, nici să se repeadă după peşte la râurile din pădure.

Dar oricât de siguri şi de ţanţoşi fuseseră băieţii, ea nu-i crezu decât pe jumătate. Nu se putea, trebuia să fie cineva care şterpelea peştii din cârlig, pentru că ea punea cârlige adevărate, nu ace de gămălie îndoite.

Şi, ca să vadă cum stau de fapt lucrurile, se sculă într-o dimineaţă înainte de Jan şi Kattrina şi alergă la pârâu. Când se apropie, o luă mai încet şi merse cu paşi mărunţi, căutând să nu alunece pe pietre sau să foşnească prin tufişuri.

Şi ce să vezi! Simţi că înţepeneşte când fu aproape de pârâu şi văzu că avusese dreptate. Un hoţ de peşte stătea acolo, exact în locul unde-şi pusese ea undiţele dimineaţa de dinainte.

Dar nu era unul dintre băieţi, aşa cum se aşteptase, ci un bărbat în toată firea. Tocmai se aplecase deasupra apei şi scosese un peşte. Fetiţa văzu cum strălucea peştele când îl scoase omul din cârlig.

Klara Gulla n-avea mai mult de opt ani, dar frică nu-i era niciodată, aşa că dădu fuga să-l prindă pe hoţ cu mâţa-n sac.

— Vasăzică, dumneavoastră veniţi aici şi-mi luaţi peştii! Ce bine că v-am prins, ca să se termine cu furtişagul.

Bărbatul îşi ridică iute capul şi Klara Gulla îi văzu faţa. Era bătrânul năvodar, care locuia într-o colibă din apropiere.

— Ştiu foarte bine că astea-s instrumentele tale, spuse el cât se poate de liniştit, fără să se aprindă

sau să se arate înfuriat, cum sunt mai toţi oamenii prinşi c-au făcut ceva rău.

— Şi atunci cum de cutezaţi să puneţi mâna pe ceva care nu-i al dumneavoastră?

Bărbatul îi aruncă o privire pe care fetiţa n-o mai uită niciodată. I se păru că vede două hăuri larg deschise, în fundul cărora erau doi ochi pe jumătate închişi în care nu se putea citi nimic, nici bucurie, nici tristeţe.

— Vezi, eu ştiu că tu ai tot ce-ţi trebuie de la părinţii tăi şi că vii la pescuit numai de plăcere. Dar la mine acasă aproape că murim de foame.

Fetiţa se făcu roşie toată. Nu înţelegea de ce, dar acum se simţea ea ruşinată. Năvodarul nu mai adăugă nici un cuvânt. Îşi ridică de pe jos căciula care-i căzuse când se aplecase după cârlige şi îşi văzu de drum.

Nici Klara Gulla nu mai spuse nimic. Rămăseseră doi peşti care săltau pe malul apei, dar nu-i luă de acolo. Se uită la ei câteva clipe şi pe urmă le făcu vânt în apă cu piciorul.

Fetiţa se simţi tot restul zilei nemulţumită de ea şi nu înţelegea din ce motiv. Că doar nu ea făcuse ceva rău.

Nu şi-l putea scoate din cap pe năvodar. Lumea vorbea că odată, demult, fusese bogat, că avusese şapte ferme şi că fiecare dintre ele valora cât cea a lui Erik din Falla. Dar, nu se ştie cum, pierduse tot şi acum era sărac lipit.

A doua zi dimineaţă se duse iar la Tvättbäcken, să vadă cum arătau cârligele. De data asta nu mai fusese nimeni acolo şi găsi peşti în fiecare cârlig. Îi scoase, îi puse în coş, dar nu o luă spre casă, ci merse direct la năvodar.

Când se apropie, îl zări tăind lemne în ogradă. Se opri la pârleaz să-l privească puţin înainte să intre. Era tare sărac şi hainele îi atârnau zdrenţuite. Pe tatăl ei nu-l văzuse niciodată în halul ăsta.

Auzise că nişte oameni înstăriţi îl poftiseră să stea la ei tot restul vieţii. Dar el se mutase în casa

unei nurori de aici, din Askedalarna, ca s-o ajute cât îl mai ţineau puterile. Femeia avea mulţi copii mici, şi bărbatu-său îşi luase de mult timp lumea în cap şi se zicea că murise.

— Azi am găsit toţi peştii în cârlige! îi strigă fetiţa de pe pârleaz.

— Ce vorbeşti? spuse năvodarul. Ei, foarte bine.

— Aş dori să vă dau dumneavoastră tot peştele, dar să mă lăsaţi pe mine să pescuiesc, spuse fetiţa.

Se apropie de bătrân, goli coşul lângă el pe pământ, şi se aştepta ca el să se bucure şi s-o laude, cum era obişnuită să audă de la Jan, tatăl ei, care se bucura de orice zicea sau făcea fetiţa lui.

Dar năvodarul rămase nepăsător.

— Nu, păstrează-ţi ce-i al tău! Noi suntem obişnuiţi cu foamea, aşa că ne putem lipsi de câţiva peştişori.

Ceva era straniu cu omul ăsta sărac. Dar Klara Gulla nu se lăsă, ţinea morţiş să-l facă pe om să-i placă de ea.

— Vă dau voie să scoateţi peştii din cârlige şi să puneţi viermii. Puteţi să luaţi totul.

— Nu, drăguţă, nu vreau să-ţi fur plăcerea, zise bătrânul.

Dar Klara stătea locului. Nu voia să se urnească până nu găsea o cale să-l vadă şi pe el mulţumit.

— Vreţi să vin şi să vă iau în fiecare dimineaţă ca să mergem împreună să adunăm peştii şi să-i împărţim juma-juma?

Atunci bătrânul se opri din spartul lemnelor. Se întoarse spre fetiţă cu ochii lui adormiţi, cu privirea aceea ciudată, şi faţa i se lumină uşor de un început de zâmbet.

— Uite, până la urmă m-ai prins în plasă. La propunerea asta din urmă, nu zic nu.

Agrippa

Era de-a dreptul extraordinară fetiţa asta. N-avea mai mult de zece ani şi-i făcea faţă până şi lui Agrippa Prästberg.

Dacă ne gândim doar cum arăta, cu ochii aceia galbeni mărginiţi de pleoape roşii, cu sprâncenele stufoase, cu nasul oribil plin de umflături, cu barba mare, încâlcită şi zbârlită ca o perie aspră în jurul gurii, cu fruntea adânc brăzdată, cu trupul lung şi deşălat şi cu o şapcă învechită de soldat pe creştet, trebuie să recunoaştem că oricine ar fi fost înspăimântat dac-ar fi avut ceva de împărţit cu el…

Într-o zi, fetiţa şedea singură pe pietroiul din faţa colibei şi mânca gustarea de după-amiază.

Văzu pe drum un om înalt apropiindu-se de coliba lor şi nu trecu mult timp până-l recunoscu pe Agrippa Prästberg.

Dar nu se pierdu cu firea. În primul rând rupse felia de pâine cu unt în două, puse bucăţile una peste alta ca să nu se mânjească şi le ascunse sub şorţ.

Pe urmă nici nu fugi de-acolo, nici nu se duse să pună zăvorul la colibă, fiindcă ştia că aşa ceva n-ar fi ajutat la nimic cu un om ca ăsta. Rămase pe loc. Nu făcu decât să ia în mână ciorapul pe care-l împletea Kattrina şi pe care ea îl lăsase pe piatră când, cu puţin în urmă, plecase cu gustarea la Jan. Klara Gulla se puse pe împletit de zornăiau andrelele.

Părea cât se poate de liniştită şi mulţumită, dar de fapt se uita tot timpul pe furiş spre poartă. Sigur, era aşa cum bănuise. Agrippa avea de gând să intre în curte, fiindcă-l văzu cum ridică încet cârligul.

Fetiţa se trase mai în sus pe piatră, îşi întinse poalele fustei şi simţi că de data asta era rândul ei să apere coliba.

Klara Gulla ştia bine ce fel de om era Agrippa Prästberg. Nu era unul dintre ăia care veneau să fure sau să se ia la bătaie; trebuia doar să ai grijă să nu-i spui „Greppa“ şi să nu-i dai vreun sandvici de mâncare. Prea mult nu zăbovea într-un loc dacă n-aveai, din nefericire, prin casă o pendulă de Mora3.

Mergea pe la oamenii din parohie să le repare pendulele, şi dacă intra într-o colibă unde zărea pe podea o pendulă într-o cutie din aceea veche, înaltă, voia neapărat să-i scoată mecanismul să vadă el dacă nu cumva era ceva în neregulă. Şi găsea întotdeauna ceva în neregulă. Nu se lăsa până nu demonta absolut tot. Putea apoi să dureze zile întregi până izbutea să pună toate piesele la loc şi între timp trebuia să-i dai casă şi masă.

Partea cea mai proasă era că, dacă Prästberg se apuca să repare o pendulă, după ce termina el de meşterit nu mai mergea niciodată la fel de bine ca înainte. Şi cel puţin o dată pe an trebuia să vină Prästberg înapoi şi s-o verifice, pentru că altminteri te trezeai că nu mai merge deloc. Încerca el să-şi facă treaba conştiincios şi cinstit cu pendulele, dar degeaba: până la urmă le strica pe toate.

Prin urmare, cel mai bine era dacă pendulele nu nimereau pe mâna lui Prästberg. Klara Gulla ştia foarte bine lucrul ăsta, dar habar n-avea cum să salveze pendula care ticăia înăuntru, în colibă. Bătrânul ştia că ei aveau o pendulă din asta şi de multă vreme îi tot dădea târcoale, dar în celelalte rânduri când trecuse pe acolo Kattrina fusese acasă şi-i ţinuse piept.

Când ajunse lângă colibă, bătrânul se opri drept în faţa Klarei, bătu cu bastonul în pământ şi începu să turuie, ca de obicei:

— A venit Johan Utter Agrippa Prästberg, toboşar al Majestăţii Sale şi al Curţii regale. A înfruntat şi gloanţe, şi praf de puşcă, şi nu se teme nici de îngeri, nici de diavoli. E careva pe-acasă?

Klara Gulla nici nu trebui să răspundă. Vizitatorul trecu de ea, intră nici una, nici două în colibă şi se duse direct la pendula de Mora.

Fetiţa alergă după el în casă şi căută să-i spună cât de bine mergea pendula. Nici nu rămânea în urmă, şi nici n-o lua înainte. N-avea nevoie de nici o reparaţie.

— Cum poate o pendulă să meargă bine, dacă n-a trecut prin mâinile lui Johan Utter Agrippa Prästberg? zise bătrânul.

Era aşa de înalt, că n-avea nevoie de scaun ca să ajungă la partea de sus a cutiei şi s-o deschidă. În doi timpi şi trei mişcări desfăcu cadranul, scoase mecanismul şi le puse pe masă. Klara Gulla îşi încleştă pumnii sub şorţ, îi dădură lacrimile, dar n-avea cum să i se împotrivească bătrânului.

Prästberg se grăbea să vadă ce defect avea pendula înainte ca Jan şi Kattrina să vină acasă şi să-i spună că nu era nevoie de nici o reparaţie. Purta cu el o legăturică unde-şi ţinea câteva instrumente şi nişte borcănele cu unsori. O desfăcu în mare grabă şi unele lucruri căzură pe jos.

Îi spuse Klarei Gulla să le ridice. Şi dacă l-ai văzut o singură dată pe Aggrippa Prästberg, înţelegi că n-ai altceva de făcut decât să i te supui. Fetiţa se aşeză pe podea şi îi întinse un mic fierăstrău şi o pilă.

— Mai e ceva? se răsti bătrânul. Trebuie să te bucuri că ai prilejul să-l ajuţi pe toboşarul Majestăţii Sale şi al Curţii regale, mucoasă afurisită!

— Nu, nu mai văd nimic, zise fetiţa, şi niciodată nu se simţise mai abătută, mai nenorocită. Tata şi mama o lăsaseră să păzească coliba, şi uite ce se întâmplase.

— Şi ochelarii? întrebă Prästberg. Trebuie să fi căzut şi ei.

— Nuuu, zise fetiţa, nu-i văd.

Deodată simţi o urmă de speranţă în suflet. Ce-ar fi să nu poată lucra la pendulă fără ochelari! Ce-

ar fi să-i fi pierdut! Şi în aceeaşi clipă zări tocul de ochelari, care nimerise în spatele unuia dintre picioarele mesei.

Bătrânul scotoci prin puzderia de rotiţe şi arcuri pe care le avea cu el. „Ce noroc ar fi să nu-şi găsească ochelarii!“ gândi fetiţa.

— Nu-mi rămâne decât să m-aplec eu să-i caut. Sus cu tine, plod de zilier!

Mâna fetiţei se întinse repede ca săgeata, apucă tocul de ochelari şi-l ascunse sub şorţ.

— Hai, ridică-te! mârâi bătrânul. Nu prea te cred eu pe cuvânt. Şi sub şorţ ce ai? Scoate imediat, îţi zic!

Klara Gulla întinse imediat o mână. Pe cealaltă o ţinuse tot timpul sub şorţ. Dar acum trebui s-o arate, aşa că Prästberg văzu pâinea.

— Uf! Cred că-i un sandvici, spuse Agrippa Prästberg şi se dădu repede înapoi, de parcă fetiţa ar fi ţinut în mână o viperă.

— Mâncam din el când aţi venit şi l-am ascuns, pentru că ştiu că nu vă place untul.

Bătrânul se întinse pe jos, dar în zadar. Nu găsi nimic.

— I-oţi fi uitat pe unde aţi fost ultima oară, zise Klara Gulla.

Tot aşa se gândise şi el, deşi nu-i venea a crede.

Cum, necum, fără ochelari nu putea să lucreze la pendulă. Trebui să pună la loc mecanismul în cutie şi să-şi adune instrumentele.

Şi, pe când Prästberg mai era întors cu spatele, fetiţa îi strecură ochelarii în legătură.

Acolo îi şi găsi când trecu pe la conacul Lövdala, unde fusese mai înainte, şi întrebă dacă nu-i uitase la ei. Îşi desfăcuse legătura ca să le arate că-i lipseau ochelarii, când tocmai pe ei îi zări întâi şi-ntâi.

Data următoare când îi văzu pe Jan şi pe Kattrina în faţa bisericii, se duse la ei să le vorbească:

— Fetiţa asta a voastră, spuse bătrânul, e tare şmecheră. O să vă aducă multă bucurie.

Notă

3. Pendulă în stil rustic, înaltă, plasată pe podea. Începând cu 1740, acest gen de pendule a fost fabricat în oraşul Mora din regiunea Dalarna/Dalecarnia. (*N. tr.*)

Fructul interzis

Multă lume îi prezicea lui Jan din Skrolycka că fetiţa o să-i aducă bucurie când o să se facă mare. Desigur, oamenii nu pricepeau că fetiţa încă de pe-acum îl făcea fericit în fiece zi dată de Dumnezeu şi în fiece clipă. În toată copilăria ei, doar o dată se întâmplase ca Jan să se supere şi să se ruşineze din pricina ei.

Era în vara când fetiţa avea unsprezece ani. Trecea împreună cu Jan dealul spre Lövdala, pe şaptesprezece august, ziua de naştere a proprietarului – locotenentul Liljecrona.

În ziua de şaptesprezece august era atâta veselie, că toată lumea, şi din Svartsjö, şi din Bro, o aştepta tot anul cu mult dor. Şi nu numai familiile de rang participau la petrecere, ci toţi copiii şi tinerii de prin sate. Veneau valuri-valuri până la Lövdala, să vadă cât de luxos era îmbrăcată lumea bună, să asculte cântecele şi muzica de dans.

Îi mai ademenea ceva pe tineri la Lövdala pe şaptesprezece august, şi anume toate bunătăţile care la vremea aceea se coceau în grădină. Învăţaseră să fie cinstiţi în toate împrejurările, dar din fructele ce atârnau în tufişuri sau în copaci puteau să se înfrupte cât le poftea inima, doar să aibă grijă să nu fie prinşi.

Când Jan şi Klara Gulla intrară în grădină, tatăl observă ce ochi mari făcuse fetiţa lui când zărise frumuseţea merilor, grei de roade verzi. Şi sigur că Jan ar fi lăsat-o şi pe ea să guste din mere dacă n-ar fi văzut că supraveghetorul-şef Söderlind şi încă două slugi de-ale casei se plimbau pe acolo şi păzeau să nu se facă vreo pagubă.

O luă de mână pe Klara Gulla şi se opriră în curtea din faţa conacului, unde nu era nimic ademenitor. Dar ştia că fetiţa tot cu gândul la arbuştii de agrişe şi la meri era. Nu se uita nici la hainele fine ale tinerilor din lumea bună, nici la

straturile minunate de flori. Şi, în ciuda stăruinţelor lui Jan, nu ascultă nici discursul preotului paroh din Bro şi al inginerului Boræus din Borg în onoarea locotenentului Liljecrona. N-o interesa nici măcar felicitarea în versuri a dascălului Svartling.

Din casă se auzea clarinetul lui Anders Öster. Cânta o muzică de dans atât de veselă, că era greu să stai locului. Dar fetiţa lui Jan nu făcea decât să caute un prilej potrivit să se întoarcă în livadă.

Jan o ţinea strâns de mână şi nu-i dădea drumul, cu toate că ea încerca mereu să se desprindă. Şi nu izbuti decât spre seară, când începu să se întunece.

Atunci se aprinseră lanterne colorate nu numai în pomi, ci şi jos, printre răsadurile de flori şi prin iedera bogată care împodobea zidul casei. Arăta atât de frumos, că pe Jan, care nu mai văzuse niciodată aşa ceva, îl apucă ameţeala şi nu ştia dacă se mai afla pe pământ.

Dar mânuţa fetiţei tot strâns o ţinea.

După ce se aprinseră luminile, patronul prăvăliei de lângă biserică, fratele acestuia şi Anders Öster cu nepotul lui începură să cânte, şi, în timp ce ei cântau, Jan simţi un val de bucurie extraordinară străbătând aerul, o bucurie care-ţi lua cu mâna tot ce te apăsa, toate necazurile. Valul ăsta trecea atât de minunat de domol prin căldura plăcută a nopţii, că Jan nu i se putu împotrivi. Şi la fel simţeau cu toţii. Erau atât de fericiţi că trăiau şi că lumea lor era aşa de frumoasă!

— Ei, acum se observă că suntem în şaptesprezece august, şopteau oamenii din preajmă.

— Aşa trebuie că simt cei care ajung în rai, spuse un tânăr pe un ton foarte solemn.

Jan era şi el de aceeaşi părere, dar rămăsese încă destul de stăpân pe sine ca să nu dea drumul din mână fetiţei.

După cântece, urmară focurile de artificii. Şi când văzu cum ţâşnesc din rachete perle de foc

spre cerul albastru-închis al nopţii şi apoi se sparg într-o ploaie de steluţe roşii, albastre şi galbene, lui Jan îi pieri glasul şi, totodată, simţi că pluteşte atât de sus, că pentru o clipă uită de Klara Gulla. Când se dezmetici, fetiţa dispăruse.

„Asta-i acum, n-am ce face“, îşi zise Jan. „Nădăjduiesc c-o să meargă totul bine ca de obicei, şi că nici supraveghetorul Söderlind, nici ceilalţi paznici n-o s-o prindă.“

N-avea rost să se ducă s-o caute în livada aia mare pe întuneric. Cel mai înţelept era să rămână pe loc şi s-o aştepte.

Nici nu trebui să aştepte prea mult. Se mai cântă un cântec şi, când tocmai se sfârşea, Jan văzu că Söderlind venea spre el cu Klara Gulla sub braţ.

Locotenentul Liljecrona stătea cu alţi câţiva domni pe ultima treaptă a scării de la intrare. Söderlind se opri în faţa lui şi îi dădu drumul fetiţei pe picioare.

Klara Gulla nici nu ţipă, nici nu încercă să fugă. Îşi umpluse şorţul cu mere şi se gândea doar cum să şi-l ţină mai adunat ca să nu-i scape nici unul.

— Pe copilul ăsta l-am prins într-un măr, spuse Söderlind, supraveghetorul. Şi domnul locotenent mi-a zis că, dacă prind vreun hoţ la mere, Domnia Sa doreşte să-i vorbească personal.

Locotenentul Liljecrona se uită la fetiţă şi colţurile ochilor i se încreţiră de nu ştiai dacă în clipa următoare avea să râdă sau să plângă.

Sigur că-şi pregătise el câteva vorbe dojenitoare pentru cel care-i fură merele, dar, când o văzu pe micuţă cât de zdravăn îşi ţinea şorţul cu amândouă mâinile, nu mai simţi decât o profundă înţelegere. Însă nu ştia cum s-o întoarcă de fapt ca s-o lase pe fetiţă să plece cu merele. Pentru că dacă-i dădea drumul fără nici un fel de mustrare se putea aştepta ca toată livada să-i fie prădată.

— Aşa, carevasăzică, te-ai suit într-un măr! Doar ai învăţat la şcoală despre Adam şi Eva, nu?

Păi atunci ar trebui să ştii ce primejdios e să furi mere.

În clipa aceea, apăru Jan, care se opri lângă Klara Gulla. Era tare supărat că fetiţa îi stricase bucuria, dar trebuia oricum să-i vină în ajutor.

— Domnule locotenent, n-o pedepsiţi pe fetiţă! spuse Jan. Pentru că eu i-am dat voie să se urce după mere.

Abia apucă Jan să termine de vorbit, că fetiţa îi aruncă tatălui o privire înciudată şi rupse tăcerea.

— Nu, nu-i adevărat. Eu am vrut să iau merele. Tata m-a ţinut toată seara de mână ca să nu mă duc să le culeg.

Locotenentul asta aşteptase şi era tare mulţumit.

— E foarte frumos din partea ta, fetiţo, că nu-l laşi pe tatăl tău să ia vina asupra lui. Ştii, Tatăl nostru nu s-a supărat pe Adam şi pe Eva c-au furat mere, ci fiindcă au fost laşi, fiindcă au dat vina unul pe altul. Uite, ai voie să iei merele, pentru că nu ţi-a fost frică să spui adevărul.

Apoi locotenentul se întoarse către unul din fiii lui şi spuse:

— Dă-i un punci lui Jan! Vreau să ciocnim un pahar cu el pentru că fetiţa lui a răspuns mai bine decât odinioară mama Eva. Ar fi fost mai bine pentru noi toţi ca în locul ei să fi fost Klara Gulla în grădinile raiului.

II

Lars Gunnarsson

Într-o zi rece de iarnă Erik din Falla şi Jan din Skrolycka se găseau în pădurea mare şi doborau copaci pentru cherestea.

Tăiaseră cu fierăstrăul un trunchi gros. Copacul începea să cadă şi ei se dădură la o parte ca să nu nimerească sub coroana copacului când acesta avea să se prăvălească.

— Atenţie, stăpâne! spuse Jan. Cred că o ia în partea dumneavoastră.

Erik ar fi avut timp să fugă de acolo în timp ce pinul se clătina, dar doborâse atâţia copaci la viaţa lui, încât credea c-ar trebui să ştie mai bine decât Jan, aşa că rămase pe loc. În clipa următoare era la pământ, cu pinul peste el.

Când căzu, nu scoase nici un sunet şi ramurile copacului erau atât de dese, că Erik nici nu se vedea printre ele. Jan se uită de jur împrejur şi nu pricepea unde-i dispăruse stăpânul.

Atunci, glasul bine cunoscut de care ascultase de când se ştia pe lume străbătu până la Jan, dar era foarte slab şi nu înţelese mai nimic.

— Jan, dă fuga după cal şi ajutoare ca să mă ducă acasă!

— Să nu v-ajut mai întâi să ieşiţi de-acolo? Nu vă apasă, aşa, lungit?

— Fă cum îţi zic, Jan! zise Erik din Falla.

Jan ştia că stăpânul voia în primul rând să i se dea ascultare, aşa că nu se mai împotrivi. Alergă cât putu de repede până la Falla. Dar Falla nu era chiar la doi paşi şi trecu ceva timp până să ajungă acolo. Dădu mai întâi de Lars Gunnarsson, care era însurat cu fata cea mare a lui Erik şi urma să preia moşia după moartea bătrânului.

De îndată ce Lars Gunnarsson află de cele întâmplate, îi porunci lui Jan să intre în casă şi să-i spună stăpânei care era situaţia. Pe urmă, Jan

trebuia să-i dea de ştire argatului. Iar Lars avea să se ducă în grajd şi să pună şaua pe unul din cai.

— Nu-i neapărat nevoie să le spunem chiar acum femeilor, zise Jan. O să-nceapă să-şi facă griji şi să plângă, şi noi o să pierdem timpul. Erik abia putea să vorbească de unde zăcea. Hai mai bine să ne grăbim.

Dar Lars Gunnarsson, care avusese grijă să se facă respectat din clipa în care venise la fermă şi, aidoma socrului, nu-şi lua înapoi un ordin dat, spuse:

— Du-te imediat la stăpână! Nu pricepi că trebuie să-i facă patul ca să avem unde-l pune când venim cu el?

Jan n-avu încotro, merse la stăpâna casei, dar, oricât de zorit era, îi luă o groază de timp să-i povestească de-a fir a păr cum a fost şi ce s-a întâmplat. Când ieşi din nou în curte, Jan îl auzi pe Lars, care înjura, tuna şi fulgera în grajd. N-avea mână bună cu animalele. Caii dădeau din copite de îndată ce se apropia de ei. Iar acum, tot timpul cât Jan fusese înăuntru de vorbă cu stăpâna casei, nu izbutise să scoată nici un cal din grajd.

Jan ştia că lui Lars Gunnarsson nu-i plăcea să-l ajuţi, aşa că-şi văzu de cealaltă treabă, adică să-l aducă pe argat. Era foarte straniu că Lars îl trimisese după băiatul ăla şi nu după Börje. Börje treiera în hambarul din apropiere, în timp ce argatul rărea păduricea de mesteceni care se afla la o bucată bună de conac.

În timp ce făcea treburile astea fără noimă, urechile lui Jan auzeau necontenit glasul acela slăbit de sub ramurile pinului. Glasul nu mai comanda; acum îl ruga, îl implora să se grăbească.

— Vin, vin, îi şoptea Jan, dar parcă trăia un coşmar, pentru că avea sentimentul că oricât îşi dădea el silinţa să se grăbească parcă tot lipit locului rămânea.

Lars reuşi în fine să înhame calul, dar se iviră femeile, care-i spuseră să ia cu el paie şi cuverturi,

şi aveau dreptate, dar şi lucrul ăsta le mâncă din timp şi se tot întârzia.

În fine plecară, Lars, Jan şi argatul, dar abia ajunseră la marginea pădurii, că Lars opri calul.

— Veşti din astea te fac să-ţi pierzi capul. Cum de nu m-am gândit mai devreme că-l aveam pe Börje în hambar?!

— Păi da, ar fi fost bine să vină şi el cu noi. Are de două ori mai multă putere decât oricare dintre noi trei.

Lars îi porunci argatului să fugă înapoi după Börje, şi asta însemnă o nouă aşteptare.

În timp ce Jan şedea în sanie şi nu putea face nimic, simţea că toată fiinţa îi era un hău, mare, gol şi rece ca gheaţa, a cărui deschidere întunecată era cumplită la vedere. Dar în acelaşi timp nici abis nu era, ci numai certitudinea că vor ajunge prea târziu.

Börje şi băiatul veniră în cele din urmă cu sufletul la gură şi pătrunseră cu toţii în pădure.

Dar prea repede tot nu mergeau. Lars îl înhămase la sanie pe bătrânul Bruningen, calul cu picioarele ţepene. Asta dovedea că era adevărat ce spunea, că se zăpăcise.

Nu trecu mult şi dădu iar dovadă că n-avea mintea limpede. Aşa, nitam-nisam, era cât pe ce s-o ia pe un drum greşit. Dar Jan îi spuse:

— Nu, dacă o luăm pe acolo, ajungem la Storsnipa, şi noi trebuie să mergem mai sus de Lobyn.

— Da, ştiu, zise Lars, dar avem un drum lăturalnic ceva mai încolo, pe unde-i mai uşor de mers.

— Despre ce drum o fi vorba? întrebă Jan. Că eu nu l-am văzut niciodată.

— Aşteaptă puţin şi ai să-l vezi!

Voia el neapărat să urce la deal. Dar Börje fu de partea lui Jan şi atunci Lars n-avu încotro şi se dădu bătut. Se pierdu oricum timpul cu discuţia asta şi Jan simţea cum golul acela negru i se

întinde prin tot corpul. Simţea cum mâinile şi braţele îi deveneau găunoase, îi amorţeau şi nu le mai putea mişca. „Nu mai contează“, îşi spunea Jan. „O să întârziem. Erik din Falla n-o să mai aibă nevoie de noi când ajungem la el.“

Calul, bătrân, trăgea din greu sania prin pădure şi era clar că n-avea putere pentru un astfel de drum. Nu era bine potcovit, se împiedica tot timpul, şi, când mergeau la deal, trebuia să coboare cu toţii din sanie şi să meargă pe-alături. Iar când nu era drum croit prin pădure, Bruningen nu le era de mare ajutor, mai mult îi împiedica.

În cele din urmă ajunseră şi-l găsiră pe Erik din Falla într-o stare destul de bună. Nu fusese strivit şi n-avea oase rupte. Îi intrase o creangă într-o coapsă; rana era urâtă, dar se putea vindeca.

A doua zi, când Jan veni la lucru, află că Erik avea fierbinţeli şi dureri mari. Îl prinsese răceala cât aşteptase întins pe pământ sub copac. I se aprinseră plămânii şi la două săptămâni după accident se prăpădi.

Rochia roşie

Când domnişoara din Skrolycka avea şaptesprezece ani, se întâmplă să meargă la biserică într-o duminică dimineaţă însoţită de amândoi părinţii.

Pe drum, până să ajungă la biserică, purtase pe umeri un şal, dar când intră şi se aşeză pe bancă îl scoase, şi atunci se văzu că avea pe ea o rochie roşie, cum nimeni din parohie nu mai văzuse vreodată.

Unul dintre negustorii ambulanţi care cutreierau ţara cu saci mari în spinare îşi făcuse mai demult drum până la Askedalarna, şi când dăduse cu ochii de Klara Gulla, plină de prospeţimea tinereţii, scosese din sac un material de rochie cu gândul de a-i ispiti pe părinţi să i-l cumpere fetei. Era roşu, făcea ape-ape şi arăta aproape ca mătasea.

Materialul era pe cât de frumos, pe atât de scump, şi nici vorbă ca lui Jan şi Kattrinei să le dea mâna să-i cumpere fetei aşa o rochie, dar se înţelege că Jan, cel puţin, ar fi dorit-o mai mult decât orice pentru fetiţa lui.

Dar, ce să vezi! După ce stărui pe lângă părinţi şi-i rugă şi iar îi rugă, dar tot degeaba, negustorul îşi ieşi din fire de necaz că nu i se făcea pe plac. Le spuse că voia neapărat ca fata lor să capete materialul. Nu văzuse pe nimeni în tot ţinutul care să poată arăta mai bine în el decât fata lor.

După aceea, îi luă fetei măsurile şi-i dădu cât material îi trebuia pentru o rochie. De plată nici nu-i mai păsa. Voia doar s-o vadă pe Klara Gulla îmbrăcată cu rochia data viitoare când sosea la Skrolycka.

Rochia a fost făcută de cea mai bună croitoreasă din comună, care cosea pentru mamzelele de la Lövdala. Şi, când Klara Gulla o puse pe ea, erau atât de frumoase împreună, ea şi rochia, că puteai crede că înfloriseră amândouă într-unul din

minunatele tufişuri de măceşe din pădurea de pe munte.

În duminica aceea, când Klara Gulla urma să-şi arate rochia cea nouă la biserică, Jan şi Kattrina n-avură nici unul răbdare să stea acasă, fiindcă erau prea curioşi să audă ce spun oamenii.

Şi sigur că toată lumea băgă de seamă rochia roşie. După ce o văzură o dată, îşi întoarseră capul şi o priviră încă o dată. Dar a doua oară priviră nu numai rochia, ci şi pe fata care o purta.

Unii auziseră deja de rochia asta, alţii voiau să ştie cum se putea ca fata unui biet zilier să se arate atât de mândră în curtea din faţa bisericii. Jan şi Kattrina fură nevoiţi să povestească de nenumărate ori istoria cu negustorul. Şi, când oamenii aflară cum se petrecuseră lucrurile, îşi descreţiră frunţile şi nu mai fură bănuitori. Erau cu toţii bucuroşi că norocul privise o dată şi prin fereastra colibei sărace din Askedalarna.

Fiii câtorva mari proprietari spuneau fără ocolişuri că, dacă fata ar fi fost dintr-o familie cu care să se poată înrudi ei, ar fi plecat logodită de la biserică.

Iar unele fete de mari proprietari, chiar şi dintre cele care erau singurele moştenitoare, îşi ziceau în sinea lor c-ar da fără să pregete o bucată bună de ogor dacă ar căpăta în schimb chipul trandafiriu şi luminos al Klarei Gulla, strălucitor de tinereţe şi sănătate.

Dar întâmplarea făcea că în duminica aceea ţinea slujbă la Svartsjö preotul paroh din Bro, nu pastorul obişnuit. Era un om sever, de modă veche, pe care-l supăra tare mult orice fel de lux, fie că era vorba de îmbrăcăminte sau de altceva.

Când o văzu pe fată cu rochia roşie, se temu c-ar fi putut să fie de mătase, şi-l rugă pe dascăl s-o aducă la el împreună cu părinţii, ca să stea de vorbă cu ei.

Ştia şi el că-i stătea bine cu rochia, dar tot nu-i plăcea ce vedea.

— Ascultă, fata mea, am să-ţi spun un lucru, îi zise el Klarei Gulla, şi-i puse mâna pe umăr. Nimic nu mă împiedică să port veşminte de episcop şi cruce de aur la gât. Dar nu fac aşa ceva, fiindcă nu vreau să mă dau mai mare decât sunt. La fel şi tu, nu trebuie să te îmbraci ca mamzela unui om cu stare când nu eşti decât copilă de zilier sărac.

Erau cuvinte aspre, care o îngroziră pe Klara Gulla şi nu fu în stare să răspundă în nici un fel. Dar Kattrina se grăbi să spună că fata ei primise în dar materialul de rochie.

— Se poate, spuse vicarul. Dar nu înţelegeţi voi, părinţii, că dacă o lăsaţi pe fată să îmbrace rochii din astea fine o dată sau de două ori n-o să mai vrea apoi să-şi pună hainele simple pe care i le puteţi cumpăra voi?

Preotul rostise clar ce avea de spus, după care le întoarse spatele. Dar Jan avea deja pe vârful limbii un răspuns pe care preotul îl mai putu auzi.

— Dacă fetiţa asta ar fi îmbrăcată cum ar merita, ar fi frumoasă ca soarele, căci a fost mereu soarele şi bucuria noastră din ziua în care s-a născut.

Preotul se întoarse şi-i privi pe toţi trei, căzut pe gânduri. Jan şi Kattrina arătau îmbătrâniţi, vlăguiţi, dar ochii le luceau pe feţele acelea brăzdate de îndată ce se uitau la tânăra strălucitoare dintre ei. Şi atunci se gândi de bună seamă c-ar fi păcat să le zdruncine bătrânilor părinţi mulţumirea.

— Dacă ai fost mereu lumina şi bucuria sărmanilor tăi părinţi, atunci poartă-ţi rochia cu onoare, spuse preotul cu blândeţe în glas. Pentru că un copil care aduce fericire părinţilor e lucrul cel mai bun din lume.

Noul proprietar

Întorcându-se de la biserică în duminica în care preotul îi spusese acele vorbe frumoase Klarei Gulla, familia din Skrolycka găsi doi bărbaţi cocoţaţi pe pârleaz, foarte aproape de poartă.

Unul din ei era Lars Gunnarsson, care acum devenise stăpân după Erik din Falla, iar celălalt era angajat la o prăvălie din Broby, unde Kattrina târguia zahăr şi cafea.

Păreau atât de nepăsători şi de străini, că lui Jan nici prin gând nu-i trecea c-ar fi avut treabă cu el. Nu făcu decât să-şi scoată căciula, apoi trecu pe lângă ei şi intră în colibă fără să spună o vorbă.

Cei doi nu se mişcară din loc şi Jan ar fi vrut ca ei să se urnească de-acolo şi să se aşeze altundeva, ca să nu-i mai vadă. Simţea că de când cu nenorocirea aceea din pădure Lars Gunnarsson îi pusese gând rău. De mai multe ori îi dăduse de înţeles că începuse să îmbătrânească şi că nu muncea destul pentru banii pe care-i primea zilnic.

Kattrina puse mâncarea pe masă, dar terminară repede cu cina. Lars Gunnarsson şi bărbatul de la prăvălie erau încă sus pe pârleaz şi vorbeau cu însufleţire. Lui Jan i se păreau ca doi ulii ce pândesc momentul potrivit de atac, făcând haz de păsările mici care-şi închipuie că vor scăpa.

În cele din urmă, se dădură jos de pe pârleaz, deschiseră poarta şi se îndreptară spre intrarea colibei. Aşadar, cu el aveau treabă.

Presimţea cât se poate de puternic că bărbaţii ăştia îi voiau răul şi se uită de jur împrejur, căutând parcă un colţişor unde să se poată ascunde. Dar dădu cu ochii de Klara Gulla, care se uita şi ea pe fereastră, şi atunci prinse din nou curaj.

De ce să-i fie teamă, când avea aşa o fată? Era deşteaptă, descurcăreaţă şi fără frică. Şi, pe deasupra, mai avea şi noroc în toate. Nu i-ar fi fost uşor lui Lars Gunnarsson să se pună cu ea.

Lars şi bărbatul de la prăvălie intrară acum în casă, dar erau la fel de neprietenoşi şi de nepăsători ca mai înainte. Lars spuse că şezuseră aşa de mult sus pe pârleaz, cu frumuşica lui de colibă în faţa ochilor, că până la urmă li se făcuse poftă să vadă cum era înăuntru.

Lăudară tot ce aveau în casă Jan şi Kattrina, iar Lars le spuse că trebuiau să-i fie foarte recunoscători lui Erik din Falla, pentru că datorită lui îşi ridicaseră ei coliba şi se căsătoriseră.

— Şi, dacă stau să mă gândesc, spuse apoi Lars uitându-se aiurea, cred că Erik din Falla a fost destul de prevăzător şi n-a uitat să vă dea o hârtie cum că şi pământul pe care stă casa e tot proprietatea voastră.

Nici Jan, nici Kattrina nu scoaseră o vorbă. Pricepură imediat că Lars ajunsese la lucrul despre care venise să le vorbească. Cel mai bine era să-l lase pe el să explice limpede până la sfârşit.

— După câte-am auzit eu, n-ar exista nici o hârtie din asta, spuse Lars, dar nu-mi vine să cred că lucrurile stau chiar atât de prost. Fiindcă atunci coliba revine celui care e proprietarul pământului.

Jan tot nimic nu zicea, dar Kattrina se înfurie într-un asemenea hal, că nu mai putu să tacă din gură.

— Erik din Falla ne-a dat pământul pe care stă coliba noastră şi nimeni n-are dreptul să ni-l ia.

Nici nu era vorba să-l ia careva, spuse împăciuitor noul proprietar. El nu voia decât ca totul să fie în regulă. Atât şi nimic mai mult. Dacă Jan putea să-i plătească o sută de coroane până la târgul din octombrie…

— O sută de coroane! izbucni Kattrina aproape ţipând.

Lars nu mai spuse nimic. Îşi dădu capul mai spre spate şi-şi încleştă fălcile.

— Şi tu nu spui o vorbă, Jan! zise Kattrina. N-auzi că Lars vrea să ne ia o sută de coroane?

— Sigur, poate nu-i este uşor lui Jan să scoată o sută de coroane, spuse Lars Gunnarsson. Dar am şi eu dreptul să ştiu ce-i al meu.

— Şi pentru asta vreţi să ne furaţi casa? strigă Kattrina.

— Nu, nu asta vreau. Coliba e a voastră. Eu vreau doar pământul.

— Păi atunci coliba trebuie să dispară de pe pământul dumneavoastră, nu? zise Kattrina.

— Poate nici nu merită s-o mutaţi, dacă tot n-o puteţi păstra.

— Înseamnă că tot vreţi să puneţi mâna pe ea, nu-i aşa?

Lars Gunnarsson făcu un gest cu mâna în semn că nu.

Nu voia să pună mâna pe coliba lor, Doamne fereşte. Nu le spusese că nu asta voia? În schimb, negustorul din Broby îl trimisese pe angajatul lui cu nişte bonuri care nu fuseseră încă achitate.

Bărbatul de la prăvălie scoase bonurile. Kattrina i le dădu Klarei Gulla şi-i spuse să socotească ea la cât se ridica datoria.

Erau datori nu mai puţin de o sută de coroane. Kattrina se făcu albă ca varul.

— Văd prea bine că urmăriţi să ne daţi afară, spuse ea

— Ba nu, răspunse Lars, nu-i deloc aşa. Dacă vă plătiţi datoria…

— Ar trebui să vă gândiţi la părinţii dumneavoastră, Lars, spuse Kattrina. Nu le mergea nici lor prea bine înainte să fiţi ginerele unui fermier bogat.

Numai Kattrina purta discuţia. Jan nu zicea nimic. Şedea pe scaun cu ochii la Klara Gulla şi aştepta. În mintea lui era cât se poate de limpede că totul se petrecea pentru ca ea să le arate de ce era în stare.

— Când unui sărac i se ia coliba, s-a terminat cu el, se văicărea Kattrina.

— Eu nu vreau, domnule, să vă iau coliba, se apără Lars Gunnarsson. Nu vreau decât să punem afacerea asta la punct.

Dar Kattrina nu-l asculta.

— Atâta timp cât un om sărac are o colibă, simte şi el că e în rând cu ceilalţi. Dar cel care n-are acoperişul lui deasupra capului nu se simte om cu adevărat.

Jan îi dădea dreptate Kattrinei în tot ce zicea. Coliba era făcută din resturi de cherestea, iarna era frig şi nici nu stătea drept pe temelia pusă strâmb. Era îngustă, deloc încăpătoare, dar dacă ar fi rămas fără ea ar fi simţit că s-a dus naibii totul.

Jan însă nu credea nici o secundă că lucrurile se puteau sfârşi aşa de prost. Că doar o avea alături pe Klara Gulla, şi-i era de-ajuns să vadă cum începeau să-i sclipească ochii. Acuşi, acuşi, o să spună ea o vorbă-două, sau o să facă ceva care să izgonească piezele astea rele.

— Aşadar, gândiţi-vă bine, spuse noul proprietar. Şi nu uitaţi, ori vă mutaţi de-aici la întâi octombrie, ori vă plătiţi toată datoria negustorului din Broby! Iar mie îmi daţi o sută de coroane pentru pământ!

Kattrina îşi freca mâinile îmbătrânite, sleite de trudă. Clocotea de furie şi vorbea singură, fără să-i pese cine o auzea.

— Cum o să mă mai duc eu la biserică, cum o să mă mai arăt oamenilor când o să ajungem atât de rău, că nici acoperiş deasupra capului n-o să mai avem?

Gândurile lui Jan erau în altă parte. Îşi amintea de clipele frumoase pe care le trăise în coliba lor. Aici îi pusese moaşa copilul în braţe. În pragul uşii ăsteia stătuse când soarele ieşise din nori şi el aştepta să-i dea un nume fetiţei. Coliba era una cu el şi Klara Gulla şi Kattrina. Nu puteau să rămână fără coliba lor.

Văzu cum Klara Gulla îşi încleştă pumnul. O să le vină ea în ajutor. Din clipă-n clipă.

Lars Gunnarsson şi bărbatul de la prăvălie se ridicară şi, îndreptându-se spre uşă, îşi luară rămas-bun. Dar nici unul dintre cei rămaşi în casă nu le răspunse.

De cum plecară cei doi, Klara Gulla îşi ridică mândră capul şi se scula de pe scaun.

— Îmi daţi voie să plec în lume? spuse fata.

Kattrina încetă cu mormăitul şi nici nu-şi mai freca mâinile. Vorbele pe care tocmai le auzise îi treziseră parcă o slabă speranţă.

— Nu poate să fie chiar aşa greu să câştigi două sute de coroane până la întâi octombrie, spuse Klara Gulla. De-abia au trecut Sânzienele, aşa că ne mai rămân trei luni. Doar să-mi daţi voie să plec la Stockholm, ca să-mi iau de lucru acolo, şi vă asigur eu c-o să rămână a voastră coliba.

Când Jan Andersson din Skrolycka auzi vorbele astea, se făcu alb ca varul şi capul îi alunecă spre spate de parcă l-ar fi luat cu leşin.

Ce frumos din partea fetiţei lui! Asta aşteptase el tot timpul. Dar cum o să poată trăi dacă ea pleacă de lângă el? Cum?

La Storsnipa

Jan din Skrolycka bătea singur drumul pădurii, pe unde trecuse cu câteva ore înainte alături de fetele lui, când se întorseseră veseli şi fericiţi de la biserică.

Jan se sfătuise îndelung cu Kattrina şi se înţeleseseră ca înainte să-şi trimită fiica în lumea largă Jan să meargă la deputatul lor, Karl Karlsson din Storvik, şi să-l întrebe dacă Lars Gunnarsson avea dreptul să-i ia coliba.

Nu mai era un altul în toată parohia care să ştie legile şi decretele mai bine ca deputatul din Storvik. Cel care avea înţelepciunea să-i ceară ajutorul când era vorba de reîmpărţirea şi cumpărarea terenurilor, inventarierea bunurilor în urma unui deces, licitaţii, întocmirea unui testament putea fi sigur că totul se făcea cum trebuie, după litera legii, fără teama c-ar putea să iasă certuri şi procese.

Dar deputatul era un om sever şi autoritar, cu chip aspru şi voce tăioasă, aşa că Jan nu era chiar bucuros că trebuia să stea de vorbă cu el. „Mai întâi, o să-mi ţină o predică, fiindcă n-am nici o hârtie. Ăsta o să fie primul lucru pe care o să mi-l spună“, îşi zicea Jan. „Pe mulţi i-a speriat de la bun început aşa de tare, că n-au mai îndrăznit niciodată să se ducă la el pentru vreun sfat.“

Jan plecă foarte grăbit de acasă şi nu mai apucă să se gândească la omul înfricoşător cu care trebuia să dea ochii. Dar trecând prin crângurile din Askedalarna, pentru ca apoi să urce spre pădurea mare, îl cuprinse acea veche nelinişte. Ce prostie să n-o ia cu el şi pe Klara Gulla.

N-o văzuse când plecase de acasă. Poate se dusese să se aşeze undeva, într-un loc singuratic din pădure, ca să-şi plângă necazul. Niciodată nu voia să fie văzută când o apuca disperarea.

În momentul în care Jan dădu să cotească şi să intre în desişul pădurii, auzi pe cineva cântând sus pe munte, la dreapta lui.

Se opri să asculte. Era glas de femeie. Dar n-avea cum să fie glasul pe care credea el că-l recunoaşte.

Voia, oricum, să afle cine era şi abia după aceea să meargă mai departe. Auzea foarte desluşit cântecul, dar pădurea o făcea nevăzută pe cântăreaţă. Îşi părăsi cărarea şi-şi croi drum prin nişte mărăcini ca s-o poată descoperi.

Dar femeia era mai departe decât crezuse el. Şi nici nu stătea pe loc. Pe măsură ce se apropia, ea se îndepărta. Tot mai departe, tot mai sus; uneori cântecul se auzea parcă exact deasupra lui.

Cea care cânta era în drum spre Storsnipa. Nu se putea altfel.

Şi mai pricepu că o luase pe un drum şerpuit care ducea în sus pe munte, unde povârnişul era nemaipomenit de abrupt. Drumul era mărginit de mesteceni tineri, deşi. Se înţelege că n-o putea vedea. Numai că, oricât de pieziş era drumul, femeia urca la fel de repede tot timpul. Înainta cu repeziciunea unei păsări, aşa i se părea lui Jan, şi nu se oprea o clipă din cântat.

Jan urcă din nou muntele pe cărări cotite, dar, fiind prea nerăbdător, se îndepărtă de drum şi înaintă cu greu prin desişul pădurii. Nici nu era de mirare că rămânea mult în urmă. În afară de asta, simţea o greutate în piept şi, în timp ce asculta cântecul, îi era tot mai greu să răsufle.

Curând, ajunse să păşească atât de încet, încât părea că nu se mişcă deloc.

Nu-i uşor să recunoşti glasul cuiva, iar în pădure e mai greu decât oriunde, fiindcă pădurea foşneşte, freamătă, cântă şi ea. Trebuia neapărat s-o ajungă din urmă şi s-o vadă la faţă pe acea tânără veselă de parcă plutea deasupra povârnişului. Altminteri, îndoielile, bănuielile l-ar fi chinuit tot restul vieţii.

Totodată, ştia foarte bine c-o să afle cine este de îndată ce ajungea sus de tot, deoarece acolo muntele era sterp, desfrunzit şi fata nu se mai putea ascunde.

Pe vremuri, era pădure şi sus, la Storsnipa, dar cu vreo douăzeci şi ceva de ani în urmă luase foc şi arsese toată. De atunci vârful muntelui rămăsese gol-goluţ. Adică după câtva timp mai apăruseră ferigi, vuietori, licheni, dar nu crescuse încă nici un pom ca să te poţi piti.

Şi ce frumoasă era priveliştea de când dispăruse pădurea! Vedeai lacul Löven în toată lungimea lui şi văile verzi din jurul lacului şi munţii albaştri care le străjuiau. Când tinerii urcau vâlcelele din Askedalarna mergând spre Snipahöjden, se gândeau la muntele unde necuratul îl ademenise pe Isus ca să-i arate minunăţia tuturor împărăţiilor lumii.

În fine, când Jan lăsă în urmă pădurea şi ieşi la lumină, văzu imediat cine cânta. Pe stânca cea mai înaltă, unde priveliştea era cum nu se poate mai largă, se zărea un şir de pietre de hotar, şi pe cea mai de sus stătea în picioare Klara Gulla Gulleborg, îmbrăcată în rochia ei roşie. Se profila foarte limpede pe fundalul palid al înserării, şi dacă lumea din văi şi de pe dealurile îndepărtate şi-ar fi întors privirile spre Storsnipa ar fi văzut-o stând acolo sus în rochia aceea strălucitoare.

Ochii fetei priveau stăruitor la mii şi mii de kilometri depărtare. Vedea biserici albe pe dealuri ce coborau repede spre malurile mării, fabrici, conace înconjurate de parcuri şi grădini, şiruri lungi de căsuţe ţărăneşti aşezate una lângă alta la marginea pădurii, tabla de şah a câmpurilor, a pajiştilor, cărări şerpuitoare şi păduri fără de sfârşit.

La început, o mai auzi cântând, dar deodată se opri, visând numai la lumea largă din faţa ei.

În cele din urmă, îşi deschise braţele ca şi cum ar fi vrut să cuprindă tot ce vedea, toată

imensitatea, măreţia, bogăţia pe care nu le cunoscuse până în acea zi.

*

Noaptea căzuse de mult când Jan se întoarse acasă, dar nu fu în stare să vorbească despre ce se întâmplase. Spuse că fusese la deputat şi că vorbise cu el, dar ce sfaturi le dăduse, nu-şi mai amintea.

— N-are rost să mai facem ceva, zicea Jan.

Aşa o ţinea întruna. Altceva nu ştia să-i spună Kattrinei.

Jan mergea împleticit şi părea bolnav de moarte.

Paltonul era plin de muşchi şi pământ, şi Kattrina îl întrebă dacă nu cumva căzuse.

Nu, nu căzuse. Dar sigur, se mai lungise şi el puţin pe pământ.

Însemna că era bolnav?

Nu, nici bolnav nu era. Doar că i se frânse ceva.

Dar ce i se frânse în clipa când pricepuse că fetiţa lui nu din iubire era gata să le salveze coliba, ci pentru că tânjea să plece de la ei în lumea largă, asta nu voi să spună.

Seara plecării

În seara dinaintea plecării fetei la Stockholm, tatăl ei, Jan, trebăluia de zor. Cum veni acasă de la muncă, o porni spre pădure să caute lemne de foc. Pe urmă se apucă să repare o şipcă la gard, fiindcă se rupsese şi atârna aşa ruptă de un an de zile, şi după ce termină cu asta îşi pregăti cele trebuincioase pentru pescuit.

Şi tot timpul se minuna că nu simte nici un fel de suferinţă. Era la fel ca în urmă cu optsprezece ani. Nu putea fi nici vesel, nici trist. Întocmai cum se opreşte mecanismul unui ceas după o lovitură puternică, tot aşa i se oprise şi lui inima în clipa când o văzuse pe Klara Gulla desfăcându-şi braţele ca să cuprindă lumea întreagă.

I se mai întâmplase aşa ceva odată. Atunci, lumea voia să-l vadă bucuros că-i sosise fetiţa. Dar el nu se sinchisea nici un pic de copil. De data asta, se aşteptau cu toţii să-l vadă nenorocit şi disperat. Dar nici acum nu se sinchisea.

Casa era plină de lume venită să-şi ia rămas-bun de la Klara Gulla. Lui îi era pur şi simplu ruşine să meargă înăuntru şi să le arate că nici nu plângea, nici nu se văicărea. Aşa că mai bine rămânea afară.

În orice caz, îi prindea bine că se petrecuseră lucrurile în felul ăsta. Dacă totul ar fi fost ca mai înainte, chiar că nu se ştie cum ar fi făcut faţă dorului şi tristeţii.

Trecu prin faţa ferestrei şi văzu că odaia era garnisită cu ramuri verzi. Pe masă erau aranjate ceşti de cafea, ca în ziua la care se gândea el. Kattrina voia să facă o mică petrecere pentru fiica ei care pleca în lume să salveze casa părintească.

Sigur că se auzeau plânsete; plângeau şi cei veniţi să-şi ia rămas-bun, şi gazdele. Jan auzi până în curte cum plângea Klara Gulla, dar lui nici că-i păsa.

— Oameni buni, mormăi Jan acolo unde se afla, lucrurile merg cum le e scris să meargă. Uitaţi-vă la puii de păsări! Dacă nu-şi părăsesc de bunăvoie cuibul, sunt izgoniţi. Şi aţi văzut un pui de cuc? Nimic nu-ţi face mai rău decât să-l vezi lenevind în cuib, mare şi gras, şi zbierând după mâncare, în timp ce părinţii lui adoptivi trudesc de dragul lui. Nu, nu, e foarte bine aşa cum e rânduit. Tinerii nu pot rămâne acasă pe capul celor bătrâni. Tinerii să se ducă în lume, oameni buni!

Până la urmă în colibă se lăsă tăcerea. Vecinii plecaseră la casele lor şi acum putea şi el să intre.

Dar mai zăbovi puţin cu instrumentele de pescuit. Cel mai mult voia ca şi Klara Gulla, şi Kattrina să fi apucat să se culce şi să fi adormit înainte ca el să treacă pragul.

Aşteptă până nu mai auzi nici un zgomot, până când liniştea fu mai îndelungată decât înainte, şi abia atunci se apropie de colibă tiptil-tiptil, ca un hoţ.

Dar nevasta şi fata nu se culcaseră. Când Jan trecu prin faţa ferestrei deschise, o văzu pe Klara Gulla şezând aplecată la masă, cu capul pe braţele întinse. Puteai crede că plânge. Kattrina era ceva mai departe, ocupată să înfăşoare cu şalul ei hainele fetei.

— Nu mai e nevoie, mamă, spuse tânăra ridicându-şi capul. Vezi prea bine că tata e supărat pe mine că plec.

— Ei, o să-i treacă, spuse Kattrina liniştit.

— Sigur, matale vorbeşti aşa pentru că nu-ţi pasă de el, spuse Klara Gulla plângând cu suspine. Te gândeşti numai la colibă. Numai că tata şi cu mine suntem ca unul. Nu mă despart de el.

— Şi coliba? întrebă Kattrina.

— Fie ce-o fi cu coliba, doar să se împace tata cu mine.

Jan se îndepărtă puţin de uşă şi se aşeză pe prag. Nu credea că fata o să rămână acasă. Nu, acum ştia mai bine ca oricine că trebuia să plece. Cu toate

astea, parcă ar fi primit din nou în braţe legătura aceea mică şi moale. Şi inima începu din nou să-i bată. Îi bătea atât de repede, de parcă ani de zile îi stătuse înţepenită, şi acum trebuia să facă faţă timpului pierdut.

Simţi că rămăsese dintr-odată fără ocrotire.

Şi tot atunci veniră spre el dorul şi tristeţea. Le vedea înaintând ca nişte umbre negre de copaci.

Îşi deschise braţele, le întinse şi un zâmbet fericit îi lumină faţa.

— Veniţi, veniţi, sunteţi bine-venite!

La debarcader

Când vaporul *Anders Fryxell* părăsi debarcaderul de la capul Borg cu Klara Gulla la bord, Jan şi Kattrina rămaseră cu ochii pironiţi spre vas, până ce nu se mai zăriră nici vaporul, nici fata. Toţi cei care avuseseră mărfuri de comandat la debarcader plecaseră. Supraveghetorul dădu jos steagul şi închise depozitul, dar cei doi nu se mişcau de acolo.

Era de înţeles că aşteptaseră cât timp li se păruse că mai vedeau vaporul. Dar nici ei nu ştiau prea bine de ce nu plecaseră când nu se mai văzu nimic.

Poate din cauză că le era teamă s-ajungă acasă şi să intre doar ei doi în coliba goală.

„De-aici încolo o să trebuiască să gătesc numai pentru el“, îşi zicea Kattrina, „numai pe el o să-l am de aşteptat. Dar ce-mi pasă mie de el? Mai bine pleca şi el. Numai fata-i pricepea balivernele, nu eu. Mai bine aş fi singură“.

„Mi-ar fi mai uşor să mă-ntorc acasă cu suferinţa mea dacă n-aş târî-o după mine şi pe bătrâna asta acră de Kattrina“, se gândea Jan. „Fata avea mână bună cu ea, putea s-o facă şi mai cumsecade, şi mai veselă. Dar acum n-am să mai aud niciodată o vorbă blândă din gura ei.“

Nici una, nici două, Jan tresări. Se aplecă înainte şi-şi plesni genunchii de uimire. Ochii îi prinseră viaţă şi tot chipul îi era scăldat de o lumină strălucitoare.

Privirea nu i se dezlipea de apa lacului, şi Kattrina nu se îndoi că Jan vedea ceva nemaipomenit, cu toate că ea, care stătea alături de el, nu observa nimic. Doar valurile mărunte, verzui-cenuşii, care se fugăreau la nesfârşit pe suprafaţa apei.

Jan dădu fuga până la capătul debarcaderului şi acolo se aplecă deasupra apei cu o privire pe care o

avea de fiecare dată când Klara Gulla venea spre el, niciodată când stătea de vorbă cu altcineva.

Gura i se deschise, buzele i se mişcau, dar până la Kattrina nu ajungea nici un sunet. Zâmbet după zâmbet străbăteau chipul lui Jan, ca şi cum ar fi stat la glume cu Klara Gulla.

— Jan, ce te-a apucat? spuse Kattrina.

El nu-i răspunse. Îi făcu nişte semne cu mâna, cum că să tacă din gură.

Apoi Jan îşi îndreptă puţin spatele şi era limpede că urmărea cu ochii ceva anume care se îndepărta pe deasupra valurilor mici, cenuşii, în aceeaşi direcţie în care pornise mai adineauri vaporul.

După câteva clipe, nu mai stătea deloc aplecat şi privea în larg umbrindu-şi ochii cu mâna ca să vadă mai bine. Rămase aşa până ce i se păru că nu mai zărea nimic. Se întoarse către Kattrina şi merse până la ea.

— Poate că tu n-ai văzut nimic, îi spuse Jan.

— Păi ce să fie de văzut în afară de apă şi valuri? întrebă Kattrina.

— Fetiţa, a venit fetiţa vâslind într-o barcă, şopti Jan coborând de îndată vocea. I-a dat-o căpitanul, am văzut că purta însemnul vaporului. I-a spus căpitanului c-a uitat să ia un lucru la plecare. Dar ea voia să ne spună nouă ceva.

— Dragă Jan, nu ştii ce vorbeşti! zise Kattrina. Dac-ar fi venit înapoi fata, aş fi văzut-o şi eu.

— Taci din gură! Ascultă aici ce voia să ne spună! şopti Jan la fel de tainic şi de solemn. Uite, fetiţa începuse să se îngrijoreze la gândul că n-o să ne descurcăm fără ea. Până acum, mi-a zis, a mers ea între noi doi, cu mine de-o mână şi cu tine de cealaltă, şi totul a fost bine. Dar acum, când n-o să mai fie ea să ne ţină alături, nu ştie ce-o să se-ntâmple. „Acum poate că tata şi mama o să meargă care încotro.“ Aşa mi-a zis.

— Doamne, Dumnezeule! Cum de s-a gândit ea la asta! spuse Kattrina.

Vorbele acelea o tulburară rău de tot, întrucât oglindeau tocmai ce gândise ea, şi-i ieşi din minte că fata nu putuse să se fi întors la debarcader vâslind, să stea de vorbă cu tatăl ei şi ea să nu fi băgat de seamă.

— „Aşa că m-am întors să vă pun mâinile una într-alta, şi să nu le daţi drumul, ci să le ţineţi strânse de dragul meu până vin înapoi şi vă iau din nou de mână, ca înainte.“ Aşa mi-a zis. Şi când a terminat ce-avea de spus, a vâslit înapoi.

Urmă o clipă de tăcere pe debarcader.

— Uite, acum îţi dau mâna, spuse Jan cu glas nesigur. Pentru că aşa a vrut fata.

Părea sfios şi neliniştit când îi întinse mâna Kattrinei. Era straniu cât de moi îi rămâneau lui Jan mâinile, oricât de greu trudea.

— Bine, şi uite-o pe a mea, zise Kattrina. Nu pricep ce-oi fi văzut tu, dar dacă tu şi fata vreţi să rămânem împreună, sigur că vreau şi eu.

Şi se întoarseră acasă ţinându-se de mână.

Scrisoarea

Trescuseră cam două săptămâni de când plecase Klara Gulla. Într-o dimineaţă, tatăl ei, Jan, se duse să repare îngrăditura unei păşuni în apropiere de pădurea mare. De unde era el, auzea bine foşnetul brazilor. Văzu şi o găină sălbatică, pornită la piguleală sub copaci cu un şir lung de pui după ea.

Mai avea puţin până să-şi termine treaba, când auzi un urlet puternic venind de sus de pe munte. Era ceva îngrozitor şi aproape că i se făcu frică.

Se opri din lucru să asculte şi iar auzi urletul. Dar de data asta pricepu că n-avea de ce să-i fie frică. Dimpotrivă, era desigur un strigăt de ajutor.

Îşi aruncă nuielele de răchită şi ţăruşii, o luă prin dumbrava de mesteceni şi pătrunse în bezna pădurii de brazi. Nu avu mult de mers până să priceapă ce se întâmplase. Era pe acolo un ţinut mlăştinos şi periculos, şi se petrecuse tocmai ce crezuse el. O vacă din cireada din Falla căzuse în smârc.

Văzu imediat că era Stjärna[4], cea mai valoroasă vacă din staul, una pentru care cineva îi oferise lui Lars Gunnarsson două sute de coroane.

Intrase adânc în mocirlă şi acum era atât de speriată, că stătea nemişcată, doar din când în când mai scotea câte un muget fără vlagă. Jan vedea cât se zbătuse vaca să iasă de-acolo. Era stropită de noroi până la coarne şi smulsese tufele de muşchi verde de primprejur.

Mugetele fuseseră atât de pătrunzătoare, că trebuie să se fi auzit peste tot în Askedalarna. Şi totuşi nu urcase nimeni până la mlaştină în afară de el. Jan nu mai zăbovi nici o clipă, ci alergă la vale spre conac să aducă ajutoare.

Fixară scânduri şi prăjini deasupra mlaştinii şi legară vaca cu frânghii ca s-o poată ridica, dar treaba asta merse foarte încet. Până să ajungă

ajutoarele, mocirla îi ajunsese vacii până la spinare şi doar capul şi-l mai ţinea deasupra.

Când, în fine, o scoaseră pe uscat şi o duseră la Falla, stăpâna casei trimise vorbă că cei care se osteniseră cu vaca să poftească înăuntru la cafea.

Nimeni nu fusese mai zelos decât Jan din Skrolycka. Tot meritul era al lui. Şi când te gândeşti că era o vacă ce valora cel puţin două sute de coroane!

Asta însemna mare noroc pe capul lui Jan, pentru că noii proprietari nu puteau să treacă sub tăcere o asemenea ispravă.

Se mai întâmplase ceva asemănător şi în vremea fostului stăpân. Atunci un cal intrase într-o îngrăditură şi se rănise foarte rău. Cel care descoperise calul şi se îngrijise să fie dus în grajd căpătase zece coroane de la Erik din Falla. Şi asta cu toate că Erik fusese nevoit să împuşte calul, pentru că rana era urâtă de tot.

În schimb, vaca de acum era vie şi nevătămată. Jan era sigur că a doua zi o să poată merge la dascăl, sau la altcineva cu ştiinţă de carte, care să-l ajute să întocmească o scrisoare către Klara Gulla ca s-o cheme acasă.

Când să intre în sala mare a conacului, Jan nu putu să nu se umfle în pene. Cafeaua o servea fosta stăpână a casei şi Jan nu fu surprins că-i întinse mai întâi lui ceaşca, chiar înaintea lui Lars Gunnarsson.

În timp ce lumea sorbea din cafea, se vorbea despre cât de iute fusese Jan. Singurii care nu ziceau nimic erau noii stăpâni. Nici noul proprietar, nici soţia lui nu deschiseră gura să spună vreun cuvânt de laudă.

Dar acum Jan ştia prea bine că zilele amare trecuseră şi că fericirea se apropia şi de coliba lui, aşa că-şi găsi uşor mângâiere.

Poate că Lars tăcea pentru ca vorbele pe care voia el să le spună mai târziu să facă şi mai mare impresie.

Dar prea continua să tacă. Până la urmă tăcură şi ceilalţi şi păreau un pic stânjeniţi.

Când fosta stăpână a casei mai turnă un rând de cafea, unii mulţumiră din cale-afară de politicos, şi Jan la fel.

— Ia de bea, Jan! spuse stăpâna. Dacă n-ai fi trecut atât de grabnic la treabă, am fi pierdut o vacă de două sute de coroane.

După asta, nu se mai auzi nici pâs. Toţi ochii se îndreptară spre stăpânul casei, fiindcă acum nu mai era nimic de aşteptat decât nişte cuvinte de mulţumire şi din partea lui.

Acesta îşi drese de câteva ori glasul, lăsând să se înţeleagă că voia să dea importanţă celor ce urma să spună.

— Mie mi se pare că povestea asta cu vaca e cam cusută cu aţă albă. Ştim cu toţii că Jan are o datorie de două sute de coroane, şi mai ştim că astă primăvară exact suma asta mi s-a oferit pentru Stjärna. Aşa că i-a picat cât se poate de bine lui Jan că tocmai Stjärna a căzut azi în mlaştină ca s-o salveze el.

Lars tăcu, apoi îşi drese încă o dată glasul. Jan se sculă de pe scaun, se apropie de Lars, dar nici el, nici altcineva n-avea la îndemână vreun răspuns.

— Nu ştiu cum de s-a brodit ca tocmai Jan să audă vaca acolo sus în mlaştină, mai spuse Lars Gunnarsson. Poate că se afla mai aproape de locul nenorocirii decât vrea să ne spună nouă. Poate că a văzut o cale de a-şi plăti datoria, poate chiar el a tras-o pe…

În clipa aceea Jan dădu atât de înverşunat cu pumnul în masă, că ceştile de cafea îşi luară zborul de pe farfuriuţe.

— Tu judeci oamenii după cum ţi-e felul, zise Jan. Un astfel de lucru poţi face tu, nu eu. Şi să nu crezi că nu bag de seamă şiretlicurile tale de vulpoi bătrân. Astă-iarnă, într-o zi…

Şi tocmai când să-şi continue Jan povestirea, care n-ar fi putut duce decât la o duşmănie pe veci între el şi proprietari, bătrâna stăpână din Falla îl întrerupse trăgându-l de mânecă şi zise:

— Jan, uită-te pe fereastră!

Jan se uită şi o văzu pe Kattrina venind cu o scrisoare în mână.

Era o scrisoare de la Klara Gulla, scrisoarea pe care o aşteptaseră din ziua în care plecase. Kattrina ştia cât de tare avea să se bucure Jan şi se grăbise s-o aducă.

Jan se uită în jurul lui cu ochi rătăciţi. Vorbele de furie îi stăteau încă pe limbă, dar acum nu mai avea timp de ele. Îi mai păsa lui să se răzbune pe Lars Gunnarsson? Îi mai păsa lui să se apere? Scrisoarea îl atrăgea cu o forţă căreia nu i se putea împotrivi. Alergă afară şi ajunse la Kattrina înainte ca lumea din odaie, îngrozită de învinuirile pe care Jan cuteza să i le aducă noului stăpân din Falla, să-şi vină în fire.

Notă

4. Stea. (*N. tr.*)

August Där Nol

Trecuse mai bine de o lună de când plecase Klara Gulla din Skrolycka, şi într-o seară veni pe jos la Askedalarna August Där Nol din Prästerud.

Fusese mulţi ani coleg de şcoală cu Klara Gulla la Östanby, şi terminaseră amândoi în aceeaşi vară. Era un băiat cumsecade, serios, cu reputaţie bună. Părinţii lui erau înstăriţi şi-l aştepta fără îndoială un viitor cât se poate de sigur şi frumos.

Fusese plecat în ultima jumătate de an şi numai când se întorsese acasă aflase că nu demult Klara Gulla pornise în lume să câştige două sute de coroane.

Mama lui îi vorbise în treacăt despre asta şi nici nu apucase să termine ce-avea de spus că băiatul îşi luase căciula şi pornise la drum. Şi nu se opri până nu ajunse la gardul curticelei din Skrolycka.

Acolo rămase pe loc, privind îndelung coliba.

Kattrina îl văzu şi ieşi la fântână după apă. Dar băiatul nici n-o salută, nici nu dădu vreun semn c-ar fi vrut să-i vorbească.

Mai trecu puţin timp şi apăru şi Jan. Venea dinspre pădure cu o legătură de lemne în braţe. Văzându-l că se apropie, August Där Nol se trase mai la o parte de gard, dar se întoarse de îndată ce Jan intră pe poartă şi apoi în colibă, care nu se afla decât la vreo două braţe distanţă de unde se oprise el. Curând după aceea, se deschise fereastra colibei şi August Där Nol văzu că Jan şedea cu pipa de-o parte a ferestrei şi Kattrina, cu andrelele, de cealaltă parte.

— Dragă Kattrina, ce bine ne e nouă acum, în pragul serii. Un singur lucru îmi doresc.

— Eu îmi doresc o sută, zise Kattrina, şi dacă le-aş avea pe toate, tot nemulţumită aş fi.

— Nu, eu aş vrea să vină pe la noi năvodarul, sau vreun alt ştiutor de carte, şi să ne citească scrisoarea de la Klara Gulla.

— Ai auzit scrisoarea asta de atâtea ori de când ai primit-o, c-o ştii pe de rost, cuvânt cu cuvânt, răspunse Kattrina.

— Poate c-aşa e, zise Jan, şi cu toate astea, nici nu ştii ce bine-mi face când mi-o citeşte cineva. Parc-o şi văd pe fetiţă aici, în faţa mea, parcă-mi vorbeşte chiar ea, şi-i văd ochii cum îi strălucesc la fiecare cuvânt pe care-l aud.

— Aşa e, nici eu n-aş zice nu dac-ar fi s-o mai aud o dată, spuse Kattrina şi se uită afară pe geam. Dar într-o seară senină şi frumoasă ca asta, oamenii au alte drumuri. Nu ne putem aştepta c-o să treacă cineva prin părţile noastre.

— Dacă i-aş auzi acum scrisoarea, în timp ce trag din pipă, mi-ar cădea mai bine decât o cafea cu pandişpan. Dar cred că i-am plictisit pe vecinii de-aici, din Askedalarna, de câte ori i-am rugat să mi-o citească. Chiar că nu mai ştiu pe cine să rog.

Nici nu-şi termină bine vorba, că Jan fu luat prin surprindere şi tresări când se deschise uşa şi-l văzu în prag pe August Där Nol.

— Nemaipomenit! Ai apărut ca trimis din cer, dragă August, zise Jan, după ce-l salută pe oaspete şi-l pofti să ia loc. Uite, am o scrisoare şi vreau să te rog să ne-o citeşti şi nouă, bătrânilor. E de la o colegă de şcoală de-a ta. Poate c-ai vrea şi tu să ştii cum îi merge.

August Där Nol luă scrisoarea, citi cuvintele rar şi răspicat, ca şi cum ar fi vrut şi el să şi le întipărească în minte.

Când termină de citit, Jan îi spuse:

— E nemaipomenit, dragă August, ce bine citeşti. Niciodată n-au sunat vorbele Klarei Gulla aşa de frumos ca din gura ta. Nu vrei să-mi faci bucuria să mi-o mai citeşti o dată?

Şi băiatul o mai citi o dată, cu aceeaşi evlavie. Ca şi cum ar fi ajuns la un izvor cu gâtlejul însetat.

După ce termină de citit, împături scrisoarea şi o netezi cu mâna. Dar, când s-o dea înapoi, văzu că nu era bine împăturită şi o împături din nou.

Apoi rămase mut. Jan încercă să schimbe câteva vorbe cu el, dar degeaba. Până la urmă, băiatul se ridică de pe scaun şi dădu să plece.

— Ce bine e când îţi mai dă cineva câte o mână de ajutor. Aş mai avea nevoie de ajutor şi cu altceva. Ştii, Klara Gulla avea o mâţă, şi acum o să moară, fiindcă noi nu mai avem cu ce-o hrăni, şi eu nu sunt în stare să-i fac de petrecanie, iar Kattrina n-are inima s-o înece. Tocmai ne gândeam să rugăm pe altcineva.

August Där Nol bâlbâi câteva cuvinte surde.

— Kattrina, pune tu mâţa într-un coş, mai zise Jan. S-o ia August, şi o duce el undeva să n-o mai vedem.

Nevasta apucă pisicuţa albă care dormea pe pat, o aşeză într-un coş vechi şi înnodă o cârpă deasupra coşului, pe care i-l întinse sărmanului băiat.

— Ce bine că scap de mâţa asta, zise Jan. E prea zglobie şi ageră, prea seamănă cu Klara Gulla. Tare mă bucur că n-o mai văd pe-aici.

August Där Nol se îndreptă spre uşă la fel de mut, dar deodată se întoarse, îl apucă pe Jan de mână şi i-o strânse.

— Mulţumesc! zise băiatul. Mi-aţi dat mai mult decât vă închipuiţi.

„Nici vorbă de aşa ceva, dragă August Där Nol“, îşi spuse Jan din Skrolycka după ce plecă băiatul. „Astea-s lucruri la care mă pricep foarte bine. Ştiu ce ţi-am dat şi ştiu cine m-a învăţat.“

Întâi octombrie

În ziua de întâi octombrie, Jan din Skrolycka zăcu toată după-amiaza îmbrăcat în pat, cu faţa întoarsă la perete, şi nu puteai scoate o vorbă de la el.

De dimineaţă se dusese împreună cu Kattrina până la debarcader să-şi întâmpine fetiţa. Nu pentru c-ar fi scris ea c-o să vină. Nici gând. Nu scrisese, dar aşa judecase Jan că trebuia să se întâmple.

Era întâi octombrie, datoria trebuia plătită lui Lars Gunnarsson, aşadar Klara Gulla trebuia să vină cu banii exact în acea zi. Nu se aşteptase să vină acasă mai devreme. Îi trebuia tot acel timp la Stockholm, fiind vorba de o sumă atât de mare. Dar nici nu credea că va rămâne acolo mai mult, deoarece, dacă nu izbutise să strângă toţi banii, ce rost avea să mai zăbovească şi după ziua de întâi octombrie?

Stând el aşa în aşteptare la debarcader, Jan îşi închipuia că, de îndată ce-şi va zări părinţii de pe vapor, Klara Gulla o să-şi arate chipul plin de tristeţe, şi cum va coborî pe ţărm o să le spună că n-a izbutit să adune destui bani.

Şi după ce le va spune asta, el şi Kattrina se vor preface că o cred pe cuvânt, şi Jan îi va spune că nu înţelege cum de îndrăznise să vină acasă când ştia prea bine că lui şi Kattrinei nu le trebuia nimic altceva decât banii.

Jan era sigur că nici n-o să apuce ei să părăsească debarcaderul, că fata va scoate un teanc gros de bancnote din punguţa de la fustă şi le va da părinţilor banii.

Jan se gândea că atunci o s-o lase pe Kattrina să ia banii să-i numere. Iar el n-o să facă altceva decât s-o privească pe Klara Gulla.

Şi sigur că ea o să-şi dea seama că lui de nimic nu-i păsa decât că i se întorsese fata, şi ea îi va

spune că taică-său e la fel de trăsnit ca atunci când plecase ea la oraş.

Ei, aşa visa Jan că se va petrece revederea. Dar a fost un vis neîmplinit.

În ziua aceea, Jan şi Kattrina nici nu trebuiră să stea prea mult timp la debarcader. Vaporul veni la timp. În primele momente după sosire, era imposibil să vezi dacă era şi Klara Gulla prin mulţimea de mărfuri şi oameni care trebuiau să ajungă la marele târg de la Broby.

Jan se aşteptase s-o zărească pe Klara Gulla coborând prima pe pasarelă, dar văzu doar nişte bărbaţi. Când nu apăru deloc, Jan dădu s-o caute sus pe vapor. Dar era prea mare înghesuială şi nici vorbă să poată pătrunde. Cum-necum, era atât de sigur că fetiţa venise cu vaporul acela, că în momentul când începură să retragă pasarela îi strigă căpitanului să nu pornească, fiindcă mai era un pasager care trebuia să coboare.

Căpitanul întrebă marinarii, ei răspunseră că nu mai era nici un pasager pentru debarcaderul Svartsjö, şi vaporul plecă. Cei doi nu avură încotro, făcură singuri cale-ntoarsă, şi de cum intrară în colibă Jan se trânti pe pat. Era atât de obosit, atât de sfârşit, că nu ştia cum o să mai aibă vreodată puterea să se ridice de-acolo.

Oamenii din Askedalarna îi văzuseră când se întorceau de la debarcader singuri, fără Klara Gulla, şi acum se tot întrebau ce-o să se întâmple. Îşi făcură unul după altul drum la Skrolycka să afle cum stau lucrurile.

Era adevărat că fata nu se afla pe vapor? Şi era adevărat că nu primiseră veşti sau vreo scrisoare de la Klara Gulla toată luna septembrie?

Jan nu răspundea la nici o întrebare. Zăcea nemişcat, oricine-ar fi fost cel care intra şi întreba.

Kattrina îi informa pe toţi cum se pricepea. Vecinii credeau desigur că Jan rămăsese pironit pe pat fiindcă era disperat la gândul c-o să-şi piardă

coliba. Puteau să creadă ce pofteau. Lui nici nu-i păsa.

Nevastă-sa plângea, se văicărea, şi vecinii îşi ziceau că acum, dacă tot veniseră, trebuiau să mai rămână, să-i arate înţelegere şi să-i spună ceva care s-o mângâie.

Nu, Lars Gunnarsson nu putea să le ia coliba. Bătrâna stăpână din Falla nu l-ar lăsa să facă una ca asta. Dovedise întotdeauna că era o femeie dreaptă, dintr-o bucată.

Şi, pe urmă, ziua nu se sfârşise. Klara Gulla putea să mai dea un semn de viaţă înainte de a fi prea târziu. Ar fi fost ceva extraordinar dacă ar fi izbutit să câştige două sute de coroane în mai puţin de trei luni. Dar fata asta avusese mereu parte de un noroc nemaiauzit.

Şedeau şi cântăreau lucrurile. Kattrina le aminti că în primele săptămâni Klara Gulla nu putuse câştiga nimic. Locuise în casa unei familii din Svartsjö care se mutase la Stockholm şi fusese nevoită să-şi plătească toate cheltuielile.

Dar pe urmă avusese marele noroc să se întâlnească pe stradă cu negustorul cela care-i dăruise rochia roşie. El a ajutat-o şi i-a găsit de lucru.

Nu s-ar fi putut ca el să-i fi făcut şi rost de bani? Că doar nu era imposibil.

Nu, imposibil nu era, spuse Kattrina, dar de vreme ce nu se întorsese şi nici nu le trimisese o scrisoare era limpede că nu izbutise.

Din minut în minut, lumea din colibă era tot mai îngrijorată şi mai înfricoşată. Simţeau cu toţii că nu mai era mult şi celor doi li se va întâmpla ceva groaznic.

Când erau în culmea disperării, uşa se mai deschise o dată şi intră un bărbat pe care aproape nimeni nu-l mai văzuse în Askedalarna, fiindcă de obicei n-avea drum prin astfel de ţinuturi mărginaşe.

Se făcu imediat linişte în odaie, ca seara pe timp de iarnă în pădure, şi ochii tuturor erau acum aţintiţi asupra lui, în afară de ochii lui Jan, care tot nemişcat rămase, deşi Kattrina îi şopti că intrase deputatul Karl Karlsson din Storvik.

Deputatul avea în mână nişte hârtii făcute sul, şi toţi cei prezenţi erau siguri că fusese trimis de noul proprietar din Falla să le aducă la cunoştinţă celor de la Skrolycka ce-i aştepta, de vreme ce nu-şi puteau plăti datoria.

Multe priviri necăjite îl urmăreau pe Karl Karlsson, dar el îşi păstra înfăţişarea respectabilă, şi nimeni nu putea ghici cât de covârşitoare avea să fie lovitura pe care trebuia să le-o anunţe celor din Skrolycka.

Îi întinse mai întâi mâna Kattrinei, apoi celorlalţi. Se ridicară rând pe rând în picioare să-l salute. Numai Jan nu se mişcă din loc.

— Nu prea cunosc părţile astea, spuse deputatul. Dar cred că sunt în Askedalarna şi în locul numit Skrolycka. Nu-i aşa?

Da, nimerise bine. Dădură cu toţii din cap ca răspuns la întrebare, dar nimeni nu era în stare să scoată vreo vorbă desluşită. Îi uimi că biata Kattrina nu se zăpăcise chiar de tot, şi-i dădu un ghiont lui Börje să se scoale şi să-i ofere locul deputatului.

Acesta trase scaunul lângă masă, îşi aşeză sulul de hârtii. Îşi scoase apoi tabachera cu tutun de prizat şi o aşeză lângă hârtii. Veni rândul ochelarilor, pe care-i scoase din toc şi îi curăţă cu o batistă cu pătrăţele albastre.

Pregătirile fiind încheiate, îşi mai plimbă o dată privirea peste cei din colibă. Erau oameni atât de neînsemnaţi, că nici nu era sigur cum îi chema.

— Trebuie să vorbesc cu Jan Andersson din Skrolycka, zise el.

— E bărbatul ăla care stă lungit acolo, spuse năvodarul arătând cu degetul spre pat.

— E bolnav? întrebă deputatul.

— Nu, nu-i bolnav, răspunseră mai mulţi deodată.

— Şi nici băut nu e, adăugă Börje.

— Şi nici nu doarme, spuse năvodarul.

— A avut mult de mers pe ziua de azi şi e obosit, zise Kattrina.

Aşa i se păru ei că era cel mai bine să spună. În acelaşi timp se aplecă asupra bărbatului şi încercă să-l facă să se ridice.

Dar Jan, nici gând.

— Pricepe ce spun? întrebă deputatul.

— Da, pricepe, spuseră cu toţii în cor.

— Poate că nu se-aşteaptă la veşti prea bune dacă-i vine în vizită chiar deputatul Karl Karlsson din Storvik, spuse năvodarul.

Deputatul întoarse capul şi privi lung chipul cu ochi mici, înroşiţi ai năvodarului.

— Lui Ol'Bengtsa din Ljusterbyn nu i-a fost întotdeauna teamă să-l întâlnească pe Karl Karlsson, spuse deputatul.

După aceea se întoarse din nou cu faţa spre masă şi începu să citească o scrisoare.

Toţi ceilalţi încremeniră de mirare. Deputatul vorbise cu blândeţe în glas. S-ar putea spune că-i apăruse chiar un zâmbet pe buze!

— Acum câteva zile, spuse deputatul, am primit o scrisoare de la o anume Klara Fina Gulleborg Jansdotter din Skrolycka. Spune în acea scrisoare că a plecat de acasă cu gândul să câştige două sute de coroane, pe care părinţii să-i plătească lui Lars Gunnarsson din Falla în ziua de 1 octombrie, în schimbul dreptului de proprietate asupra pământului pe care e ridicată coliba lor.

Aici, deputatul făcu o pauză, pentru ca ascultătorii să priceapă mai limpede urmarea.

— Fata îmi trimite mie banii şi mă roagă să merg până la Askedalarna şi să rezolv cum trebuie această chestiune cu proprietarul din Falla, ca să nu se mai işte vreo încurcătură după aceea. E înţeleaptă fata asta, mai spuse deputatul şi împături

scrisoarea. Mi-a încredinţat de la bun început treaba asta mie. Dac-ar face toţi ca ea, lucrurile ar merge mai bine în parohia voastră.

— Dar fata? Unde-i fata?

— Şi acum vreau să-i întreb pe părinţi dacă sunt de acord cu fata şi-mi încredinţează mie rezolvarea…

— Dar fata, fata? întrerupse Jan. Unde-i fata?

— Să vedem, zise deputatul căutând prin scrisoare. Spune că n-a putut să strângă toţi banii în numai două luni. Dar că acum şi-a găsit de lucru la o doamnă foarte bună la suflet, care i-a dat nişte bani în avans, aşa că trebuie să rămână acolo până când îşi achită datoria.

— Asta înseamnă că nu vine acasă? întrebă Jan.

— Nu, nu imediat, după câte înţeleg, spuse deputatul.

Jan se întinse iar pe pat şi se întoarse cu faţa la perete ca mai înainte.

Ce-i păsa lui de colibă şi de toate celelalte? Ce-i păsa lui de propria-i viaţă, când fetiţa lui nu venise acasă?

Şi visul începe

Timp de câteva săptămâni după vizita deputatului, Jan din Skrolycka nu fu în stare să facă nimic decât să stea în pat şi să bolească.

Se scula în fiecare dimineaţă şi se îmbrăca s-o pornească la Falla, la muncă. Însă nici nu apuca să iasă pe uşă, că deja se simţea dărâmat de oboseală şi nu-i rămânea decât să se bage iar în pat.

Kattrina îşi dădea silinţa să fie răbdătoare cu Jan, fiindcă ştia prea bine că jalea era la fel ca alte boli: avea nevoie de timp ca să treacă. Dar sigur că se întreba cât timp avea să-l macine atât de tare dorul de Klara Gulla. Putea să zacă în felul ăsta până la Crăciun, sau chiar toată iarna?

Pesemne că aşa s-ar fi şi întâmplat dacă într-o seară n-ar fi trecut pe la ei năvodarul să-i întrebe ce mai fac, şi atunci îl poftiră la cafea.

Năvodarul era un om tăcut de felul lui, cu gândurile mereu în altă parte, unul care nu bagă de seamă ce se petrece în jur. Dar după ce Kattrina îi turnă cafeaua în ceaşcă, iar el vărsă puţină pe farfuriuţă să se mai răcorească, se gândi că trebuia să zică şi el ceva.

— Azi o să vină neapărat o scrisoare de la Klara Gulla. Simt eu c-aşa o să fie.

— Păi ne-a trimis salutări acum două săptămâni în scrisoarea către deputat, spuse Kattrina.

Năvodarul suflă în cafea de câteva ori înainte să mai spună ceva. Pe urmă i se păru că trebuia din nou să rupă tăcerea şi să vorbească.

— Cine ştie dacă nu i s-a întâmplat ceva frumos şi ar vrea să vă povestească?

— Ce-ar fi putut să fie aşa de frumos? îşi dădu cu părerea Kattrina. Când nu faci decât să munceşti, toate zilele seamănă una cu alta.

Năvodarul muşcă dintr-o bucăţică de zahăr şi dădu cafeaua pe gât din câteva înghiţituri

zdravene. După ce termină de băut, se aşternu în colibă o tăcere care-l îngrozi.

— Ei, poate că fata s-a întâlnit cu cineva pe stradă, bâigui fără viaţă năvodarul privind în gol cu ochi moleşiţi.

Parcă nici nu ştia ce spune.

Kattrina nu-i mai răspunse, că tot n-avea nici un rost.

— Şi poate că acel cineva cu care s-a întâlnit era o doamnă bătrână, care mergea greu şi căzuse pe jos tocmai când Klara Gulla trecea pe-acolo, spuse năvodarul mai departe, la fel de pierdut ca şi înainte.

— Şi e asta ceva de povestit într-o scrisoare? zise Kattrina plictisită de încăpăţânarea omului.

— Dar ia gândeşte-te! Poate Klara Gulla s-a oprit s-o ajute pe bătrână să se ridice, zise năvodarul, şi doamna s-a bucurat aşa de mult c-a fost ajutată, că şi-a scos grabnic portofelul şi i-a dat fetei zece coroane! Despre asta tot ar merita să scrie.

— Sigur, asta da, zise Kattrina nerăbdătoare. Dac-ar fi adevărat. Numai că astea sunt doar nişte închipuiri.

— N-are a face, atâta vreme cât poţi să trăieşti o sărbătoare în gând, îşi dădu năvodarul cu părerea aproape scuzându-se. Miroase parcă şi mai frumos decât o sărbătoare adevărată.

— Sigur, mata ai avut parte de amândouă, zise Kattrina.

La scurt timp după aceea, năvodarul plecă şi Kattrina nu cugetă deloc la cele spuse.

La început, pentru Jan nu fuseseră decât baliverne. Dar stând aşa în pat fără nici o ocupaţie, începu să se întrebe dacă nu cumva se ascundea ceva în spatele celor spuse de năvodar.

Nu vorbise năvodarul pe un ton cam neobişnuit despre scrisoare? Să fi împletit el o poveste aşa de lungă numai ca să aibă ceva de zis? O fi auzit el

ceva zvonuri? O fi primit şi el vreo scrisoare de la Klara Gulla?

Poate că peste Klara Gulla dăduse un noroc aşa de mare, încât nu cutezase să le spună direct părinţilor. Poate că i-a scris năvodarului cu rugămintea de a-i pregăti pe părinţi. Şi tocmai asta încercase năvodarul să facă în seara asta, iar ei nu pricepuseră nimic.

„O să vină el şi mâine“, se gândi Jan, „şi atunci o să aflăm tot adevărul“.

Dar năvodarul nu veni a doua zi, şi nici în ziua următoare. A treia zi, dorul lui Jan de adevăr era atât de mare, că se ridică din pat şi merse până la coliba vecinului, ca să afle dacă spusele lui aveau un tâlc anume.

Bătrânul era singur şi repara un năvod vechi pentru cineva. Se bucură când îl văzu pe Jan. Îi spuse că-l supărase foarte tare guta şi că în ultimele zile nici nu putuse ieşi din casă.

Lui Jan nu-i venea să întrebe aşa, direct, dacă primise vreo scrisoare de la Klara Gulla. Credea că poate să ajungă mai uşor la ţintă dacă proceda cum făcuse năvodarul.

— M-am gândit la cele ce ne-ai spus despre Klara Gulla ultima oară când ai fost la noi, zise Jan.

Bătrânul se opri din lucru şi-şi ridică privirea. Îi trebuiră câteva clipe până să priceapă unde bătea Jan.

— Istoria aia am brodit-o eu, răspunse năvodarul.

Jan se apropie de el.

— În orice caz, mi-a plăcut s-o ascult. Poate că ai mai fi avut câte ceva de povestit dacă nu s-ar fi arătat Kattrina aşa de neîncrezătoare.

— Sigur că da, plăceri din astea nu ne costă nimic pe noi, cei din Askedalarna.

— Mă gândeam, zise Jan încurajat de răspunsul năvodarului, că poate istorioara nu se termină când

bătrâna doamnă îi dă zece coroane Klarei Gulla. Poate că a şi poftit-o la ea acasă.

— Da, se poate şi asta, spuse năvodarul.

— Poate că era aşa de bogată că avea o casă de piatră? îşi dădu Jan cu presupusul.

— Nu-i deloc rea născocirea asta, Jan, îl lăudă năvodarul.

— Poate că doamna asta bogată o să plătească ea datoria fetei, începu Jan, dar se opri, fiindcă tocmai atunci intră în colibă nora năvodarului, şi Jan nu voia să ştie şi ea secretul.

— Ia te uite, ai ieşit şi matale azi la plimbare, Jan? spuse femeia. Ce bine că îţi e mai bine.

— Asta-i mulţumită bunului Ol'Bengtsa, zise Jan pe un ton misterios. El m-a lecuit.

Spuse apoi la revedere şi plecă imediat. Bătrânul se uită lung după Jan.

— Tu, Lisa, nu ştiu ce vrea să zică el că eu l-am lecuit. Să n-o ţină cumva tot aşa…

Comori de familie

Într-o seară de toamnă, Jan se întorcea acasă de la Falla, unde treierase toată ziua. După ce stătuse atunci de vorbă cu năvodarul, îşi recăpătase pofta de muncă. Îşi spunea că trebuie să facă ce-o face şi să se ţină pe picioare. Când se întoarce fetiţa, nu trebuie să se ruşineze că părinţii ei au ajuns la sapă de lemn.

Jan făcuse deja o bucată de drum şi nu mai putea fi zărit de la ferestrele conacului, când iată că veni înspre el o femeie. Era destul de întuneric, dar Jan văzu de îndată că era însăşi stăpâna casei, nu cea nouă, măritată cu Lars Gunnarsson, ci bătrâna, adevărata stăpână din Falla.

Avea pe ea un şal lung, care-i ajungea până la tivul fustei. Jan n-o mai văzuse niciodată aşa de înfofolită şi se-ntrebă dacă nu cumva era suferindă. Arătase cam rău în ultima vreme. Primăvara trecută, când murise Erik, n-avea nici un fir de păr alb, şi acum, după o jumătate de an, Jan credea că nu-i mai rămăsese nici un fir negru.

Se opri lângă el şi stătură puţin de vorbă. Nu-i spuse că ieşise din casă numai ca să-l aştepte pe el, dar Jan simţea că aşa era. I se năzări că bătrâna poate voia să vorbească despre Klara Gulla, şi fu chiar surprins când începu să-i spună cu totul altceva.

— Jan, îţi aminteşti de bătrânul proprietar din Falla, tatăl meu, cel care era stăpân înainte să vină Erik?

— Cum de nu! răspunse Jan. Trebuie că aveam cel puţin doişpe ani când s-a prăpădit.

— A avut parte de un ginere bun tata, zise bătrâna stăpână.

— Fără îndoială, încuviinţă Jan.

După câteva clipe de tăcere şi câteva oftaturi, femeia vorbi din nou.

— Aş fi vrut să mă sfătuiesc cu matale despre un lucru. Că nu eşti unul din ăia care clevetesc în dreapta şi în stânga, nu?

— Nu, ştiu să tac.

— Da, am băgat eu de seamă anul ăsta.

În mintea lui Jan încolţeau noi aşteptări. N-ar fi imposibil ca fetiţa lui să-i fi scris stăpânei din Falla s-o roage să le spună părinţilor ce noroc dăduse peste ea.

Bătrânul năvodar făcuse un atac de gută la foarte scurt timp după ce convorbirea le fusese întreruptă de sosirea nurorii, şi era atât de suferind, că Jan nu mai putuse săptămâni în şir să stea de vorbă cu el. Acum se mai întremase, dar era foarte slăbit, şi partea cea mai proastă era că se credea că în urma bolii îşi pierduse memoria. Jan tot aşteptase să-i spună el ceva despre scrisoarea de la Klara Gulla, fără să fie întrebat, dar văzând că nici nu zice nimic şi nici nu-i dă de înţeles într-un fel sau altul, se dusese la el şi-l întrebase direct.

Şi atunci bătrânul îi spusese pe şleau că nu primise nici o scrisoare. Trăsese şi sertarul de la masă, ridicase şi capacul lăzii cu haine, ca să-i arate lui Jan că n-avea nici o scrisoare.

Nu mai ştia, probabil, unde a pus-o, aşa că nu era de mirare că fetiţa ceruse ajutorul stăpânei din Falla. Păcat că nu se gândise să facă aşa de la bun început.

Stăpâna din Falla rămăsese tăcută şi destul de nehotărâtă, şi Jan era acum atât de sigur că era vorba de ceea ce credea el, că nu-i fu deloc uşor să urmărească ce spunea bătrâna stăpână când începu să-i vorbească iar despre tatăl ei.

— Când tata era pe patul de moarte, l-a chemat pe Erik să-i mulţumească fiindcă s-a purtat bine cu el în toţi anii din urmă, când îl lăsaseră puterile şi nu făcea mai nimic de folos. „Nu vă gândiţi la asta, tată“, a spus Erik. „Oricât veţi dori să staţi aici, o să fim mereu bucuroşi că vă avem lângă noi.“ Da, chiar aşa a spus, şi a spus-o din suflet.

— Cu siguranţă că aşa a spus, zise Jan. Erik nu ştia să facă pe vulpoiul.

— Aşteaptă, Jan! spuse stăpâna din Falla. Mai întâi vreau să vorbim de cei bătrâni. Îţi aduci aminte de bastonul acela lung cu măciulie de argint, cu care mergea tata?

— Da, şi de baston, şi de cascheta înaltă pe care şi-o punea când mergea la biserică.

— Aha, vasăzică îţi aminteşti şi de baston, şi de caschetă? Ei, ştii ce-a făcut tata acolo, lungit în pat? M-a trimis după baston şi caschetă şi i le-a dat lui Erik. „Aş fi putut să-ţi dau nişte lucruri mai valoroase“, a spus tata, „dar ţi le dau pe astea, pentru că toată lumea le recunoaşte, iar pentru tine mai mare e onoarea să primeşti nişte lucruri pe care le-am folosit eu. E un semn bun pentru tine“.

— Şi sigur că aşa a şi fost, şi pe merit.

În timp ce spunea vorbele astea, Jan băgă de seamă că bătrâna stăpână îşi trage mai pe lângă ea şalul. Trebuie că ascundea ceva sub el. Poate că era ceva trimis de Klara Gulla. Sigur că o să zică ea ceva şi despre asta. Toată povestea despre tatăl ei şi darul făcut lui Erik nu era decât o introducere.

— Am vorbit de multe ori cu copiii despre asta, şi cu Lars Gunnarsson, spuse stăpâna din Falla, şi astă-primăvară, când Erik era bolnav în pat, cred că şi Anna, şi Lars aşteptau să fie chemaţi la capul patului, aşa cum fusese chemat şi Erik în trecut. Scosesem lucrurile astea şi i le pusesem la îndemână, dacă voia să i le dea lui Lars. Dar lui nici prin minte nu-i trecuse aşa ceva.

Stăpânei din Falla începuse să-i tremure glasul, şi când începu din nou să vorbească se vedea că era şovăitoare, tulburată.

— L-am întrebat o dată, când eram doar noi doi, ce avea de gând să facă, şi atunci mi-a spus că, dacă vreau, pot să i le dau lui Lars după ce el nu mai e. N-avea putere să mai ţină vreun discurs.

Atunci, stăpâna din Falla îşi desfăcu şalul şi Jan văzu un baston neobişnuit de lung, cu măciulie

mare de argint, şi o caschetă tare, înaltă.

— Unele vorbe sunt prea grele ca să le poţi rosti, spuse stăpâna cu multă seriozitate. Răspunde-mi numai cu un semn, Jan: pot eu să i le dau lui Lars Gunnarsson?

Jan făcu un pas înapoi. De mult nu-l mai interesau chestiuni din astea. I se părea că trecuse atâta timp de când se prăpădise Erik din Falla, că abia dacă-şi mai amintea cum se petrecuseră lucrurile.

— Înţelegi, Jan, eu vreau să ştiu numai dacă Lars poate să capete cascheta şi bastonul cu acelaşi drept ca Erik odinioară, şi mata ştii mai bine, întrucât ai fost de faţă acolo, în pădure. Pentru mine, ar fi o uşurare, continuă bătrâna văzând că Jan tace, să i le pot da lui Lars. Cred că după aceea viaţa mi-ar fi mai bună acasă, cu tinerii.

Din nou îi pieri glasul, şi Jan începu să priceapă de ce îmbătrânise aşa de tare. Iar el avea cu totul altele în cap şi nu-şi mai amintea vechile gânduri de răzbunare faţă de noul stăpân.

— Cel mai bine e să fim paşnici şi împăciuitori, zise Jan. Ajungi mai departe în felul ăsta.

Bătrâna răsuflă şi spuse:

— Aşadar, asta crezi? Înseamnă că e aşa cum credeam eu. Îşi îndreptă spatele şi păru grozav de înaltă. N-am să te întreb cum şi ce s-a petrecut. E mai bine să nu ştiu. Dar un lucru e sigur, şi anume că Lars Gunnarsson n-o să ţină în mână bastonul tatei.

Se întorsese să plece, când deodată se opri.

— Ascultă aici, Jan, ia mata şi bastonul, şi cascheta. Vreau să rămână în mâna unui om bun şi devotat. Mi-e teamă să mă întorc acasă cu ele. Ar putea să mă oblige să i le dau lui Lars. Ia-le, să-ţi aduci aminte de bătrânul tău stăpân, care ţi-a vrut mereu binele.

Plecă, dreaptă şi mândră, şi Jan rămase locului cu bastonul şi cascheta în mână.

Nici nu pricepea bine cum se întâmplase. Niciodată nu i-ar fi putut trece prin minte c-o să i se facă o asemenea onoare. Însemna oare că acum aceste comori de familie erau proprietatea lui?

Dar găsi imediat explicaţia. Klara Gulla era la mijloc. Stăpâna din Falla ştia că el o să fie înnobilat şi că atunci nimic nu va fi prea scump pentru rangul lui. Chiar aşa, dacă bastonul ar fi fost din argint şi cascheta din aur ar fi fost şi mai potrivite pentru tatăl Klarei Gulla.

Cu haine de mătase

Nu sosi nici o scrisoare de la Klara Gulla, nici pentru tată, nici pentru mamă, dar nu mai conta asta când ştiau că fata lor tăcea numai ca să fie şi mai mare bucuria când le va aduce vestea mult aşteptată.

Dar îi părea totuşi bine lui Jan că aflase câte ceva despre intenţiile fetei, fiindcă altminteri ar fi ajuns uşor de râsul celor care-şi închipuiau că ştiau mai multe despre Klara Gulla decât el.

De exemplu, putem vorbi despre ce i se întâmplase Kattrinei la biserică.

Kattrina fusese la biserică în prima duminică din Advent şi se întorsese acasă şi speriată, şi amărâtă.

Câţiva tinerei, care în timpul toamnei lucraseră la Stockholm în construcţii, stăteau la taclale cu alţi tineri, şi fete, şi băieţi. Văzându-i, Kattrina se gândi c-ar putea să capete de la ei veşti despre Klara Gulla, aşa că se apropie de dânşii să-i întrebe.

Vorbeau cu siguranţă despre lucruri de-ale lor, ceva foarte hazliu, fiindcă râdeau în hohote, şi Kattrinei i se păru că nu se cădea să râdă aşa de tare în preajma bisericii. Dar pricepură şi ei asta, deoarece când Kattrina ajunse mai aproape îşi dădură ghionturi şi se făcu tăcere.

Auzi doar câteva frânturi rostite de unul dintre bărbaţi, care era cu spatele la ea.

— Şi ştiţi ceva? Avea haine de mătase.

Dar, când spuse asta, una din fete îl îmbrânci zdravăn şi tânărul amuţi. Se uită în jur şi, când o zări pe Kattrina care stătea drept în spatele lui, se făcu roşu ca racul. Dar apoi îşi dădu imediat capul pe spate şi zise cu voce tare:

— Ce te-a apucat? De ce n-am voie să spun că regina avea veşminte de mătase?

Auzind cuvintele astea, toţi tinerii începură să râdă mai abitir ca înainte. Kattrina trecu pe lângă

ei şi nu-i mai veni să întrebe nimic.

Se întorsese de la biserică atât de necăjită, că Jan era cât pe ce să-i dezvăluie cum stăteau de fapt lucrurile cu Klara Gulla, dar se stăpâni şi îşi rugă nevasta să-i povestească încă o dată ce spuseseră tinerii despre regină.

Şi Kattrina îi povesti.

— Dar înţelegi şi tu c-au spus asta doar ca să mă zăpăcească de cap, adăugă ea.

Jan nu spuse nici un cuvânt. Dar un zâmbet uşor tot i se văzu pe buze.

— La ce te gândeşti? îl întrebă Kattrina. De la o vreme-ncoace ai o privire foarte neobişnuită. N-ai cum să ştii ce le umblă lor prin cap, nu?

— Nu, sigur că n-am cum să ştiu, spuse Jan, dar nu se poate să n-avem şi noi puţină încredere în fetiţa noastră, dragă Kattrina. Să nu ne îndoim că totul merge aşa cum trebuie.

— Sunt aşa de neliniştită…

— Timpul nu e încă destul de copt ca să aflăm dacă adevărul e de partea lor sau a mea, zise Jan, întrerupându-şi nevasta. Klara Gulla i-a rugat să nu ne spună nimic, aşă că trebuie să stăm liniştiţi, dragă Kattrina, da, liniştiţi.

Stele

Trecuseră opt luni de când fetiţa din Skrolycka plecase de acasă şi, într-o bună zi, Ingborg-Nebuna îşi făcu apariţia în hambarul din Falla, unde Jan era ocupat cu treieratul.

Ingborg-Nebuna era nepoata lui Jan, dar se vedeau rar, pentru că ei îi era frică de Kattrina. Şi venise să-i vorbească lui Jan în orele de lucru tocmai ca să n-o întâlnească şi pe nevastă-sa.

Jan nu se prea bucură s-o vadă. Nu se putea zice că era chiar nebună, nu, dar cam pe-acolo, şi era ceva îngrozitor cât de mult putea să vorbească. Jan bătu mai departe cu îmblăciul fără s-o bage în seamă.

— Jan, lasă treieratul, zise femeia, ca să-ţi spun cum te-am visat azi-noapte!

— Mai bine altă dată, Ingborg, îi zise Jan. Dacă aude Lars Gunnarsson că mă opresc din lucru, vine imediat să vadă ce s-a întâmplat.

— Bine, am să-ţi spun iute de tot, zise Ingborg-Nebuna. Doar ştii că eu de mică eram cea mai iute dintre toţi fraţii. Bine, ăilalţi, vai de ei, nu era mare lucru de capul lor, aşa că n-am nici eu cu ce să mă laud.

— Ziceai că-mi spui de-un vis, îi aminti Jan.

— Acu', acu'! Să nu-ţi fie teamă, Jan! Ştiu eu, te-nţeleg. E aspru stăpânul ăsta nou. Dar nu-ţi face griji! N-o să fii tu mustrat din cauza mea. Nu se pune nimeni cu una aşa deşteaptă ca mine.

Jan era dornic să audă ce visase Ingborg-Nebuna, fiindcă, oricât de trainice îi erau lui speranţele, tot voia să mai capete dovezi de oriunde se putea. Numai că Ingborg-Nebuna vorbea acum de altele şi nu era uşor să-i pui stavilă.

În fine, femeia se apropie cât putu de Jan, aplecându-şi spre el trupul cu fiecare nouă propoziţie, îşi închise strâns pleoapele, îşi scutură

capul, după care vorbele începură să-i ţâşnească din gură ca dintr-un furtun.

— Să nu-ţi fie frică, Jan. Crezi tu că m-aş apuca să-l ţin de vorbă pe unul care treieră la Falla, dacă n-aş şti că stăpânul e în pădure şi stăpâna prin sat să-şi vândă untul? Ochii-i sunt mereu pe noi, cum zice cateheza. Atâta ştiu. Mă feresc să vin când ar putea să mă vadă.

— Du-te mai încolo, Ingborg! spuse Jan. Poate dau în tine cu îmblăciul!

— Aoleu, ce mă mai băteaţi voi, băieţii, odinioară, zise Ingborg. Să ştii că şi azi mai încasez câte-o bătaie. Dar la cateheză, cea mai bună eu eram. „N-o întrece nimeni pe Ingborg“, aşa zicea preotul. „Ştie tot.“ Şi sunt bună prietenă cu mamzelele din Lövdala. Le spun cateheza pe de rost de la cap la coadă, cu întrebări şi răspunsuri cu tot. Îţi dai tu seama ce memorie am? Şi Biblia o ştiu, şi cartea de psalmi, şi toate predicile preotului. Vrei să mă auzi cum le zic, sau vrei mai degrabă să cânt?

De data asta Jan nu-i mai răspunse. Se puse din nou pe treierat.

Dar femeia nu plecă. Se aşeză pe o legătură de paie, cântă mai întâi un psalm de vreo douăzeci de versuri, după care recită câteva capitole din Biblie. Pe urmă dispăru fără să zică la revedere, dar după un timp apăru din nou în pragul hambarului.

— Taci! Taci din gură! zise femeia. Şi n-o să vorbim decât despre ce trebuie să vorbim. Dar să taci!

Îşi ridică arătătorul, trupul nu şi-l mai mişcă şi căscă larg ochii.

— Alung orice alte gânduri, alung orice alte gânduri! zise Ingborg. Ne oprim doar la vis. Şi mai termină acum cu îmblăciul ăla! După cum ziceam, azi-noapte mi-ai apărut în vis. Chiar aşa, ai venit la mine, şi eu ţi-am zis: „Ce faci, Jan din Askedalarna? Ai ieşit la plimbare ?“ „Nu“, mi-ai zis tu, „acum mă cheamă Jan din Längtedalarna[5]“.

„Nu mai spune, bine-ai venit!“ ţi-am zis eu. „Acolo am stat de când mă ştiu.“

Şi Ingborg o luă iar la fugă din hambar. Jan se minună când auzi vorbele femeii. Nu se apucă imediat de treabă, mai zăbovi, căzut pe gânduri.

După câteva clipe Ingborg era înapoi.

— Ei, acum mi-aduc aminte de ce-am venit, zise ea. Voiam să-ţi arăt stelele mele.

Avea pe braţ un coşuleţ înfăşurat într-un şervet. Şi, în timp ce trăgea de nod şi-l desfăcea, trăncănea neîncetat.

— Astea-s stele adevărate. Dacă eşti din Längtedalarna, nu te mulţumeşti cu lucruri pământeşti, ci trebuie să porneşti la căutat de stele. Altă cale nu e. Aşa că, acum, trebuie şi tu să cauţi stele.

— A, nu. Ştii ceva, Ingborg, spuse Jan, eu rămân la lucrurile de pe pământ.

— Ei, taci din gură! zise Ingborg-Nebuna. Nu sunt eu chiar aşa de nebună să caut stele care sunt sus pe cer. Le caut doar pe cele care au căzut. Că doar sunt femeie înţeleaptă, ce părere ai?

Desfăcu în fine coşul şi Jan văzu cu ochii lui că înăuntru era plin de stele de tot felul, pe care le cerşise la conace. Unele erau de plumb, altele din hârtie şi sticlă, ornamente pentru pomul de Crăciun şi caramele.

— Sunt stele adevărate, zise iar Ingborg. Căzute din cer. Nu le-am arătat la nimeni, numai ţie. Şi-am să-ţi dau vreo două când o să ai nevoie.

— Mulţumesc, Ingborg! spuse Jan. Când o să vină vremea să am nevoie de stele, şi poate că nu mai e mult până atunci, n-am de gând să-ţi cer ţie.

Ingborg-Nebuna plecă şi nu se mai întoarse, dar lui Jan îi trebui ceva timp până să se dezmeticească şi să-şi continue treaba.

Era şi ăsta un semn. Nu pentru că o nebună ca Ingborg ar fi ştiut ceva despre Klara Gulla, dar era o fiinţă din cele care simt în aer că e pe cale să se

întâmple ceva aparte. Vedea şi auzea lucruri de care oamenii deştepţi habar n-au.

Notă

5. Văile dorului. (*N. tr.*)

Aşteptarea

Inginerul Boræus din Borg avea obiceiul să treacă aproape în fiecare dimineaţă pe la debarcader când sosea vaporul, şi nu era de mirare. N-avea decât o bucată scurtă de mers printr-o frumuseţe de brădet şi, în afară de asta, îi sosea întotdeauna câte o cunoştinţă cu care mai schimba şi el o vorbă. În felul ăsta intervenea o variaţie în viaţa lui monotonă de la ţară.

Chiar la marginea brădetului, unde drumul o lua foarte abrupt la vale spre debarcader, ieşeau din pământ nişte pietroaie, şi lumea care venea mai de departe se aşeza pe ele în aşteptarea vaporului. Şi se aduna mereu o puzderie de oameni care aşteptau la debarcaderul din Borg, pentru că nu ştiai niciodată sigur când venea vaporul. Rareori sosea înainte de ora douăsprezece, dar chiar sigur nu puteai fi, deoarece uneori te trezeai că venea deja la unsprezece. Altă dată se întâmpla să vină pe la unu sau două, aşa că unii oameni prevăzători, care se duceau la debarcader pe la orele zece, puteau sta acolo toată dimineaţa.

Inginerul Boræus avea o privelişte frumoasă peste Löven de la fereastra dormitorului din Borg. Vedea exact când se ivea vaporul din spatele promontoriului, aşa că nu-şi făcea apariţia decât la momentul potrivit. N-avea nevoie să se aşeze pe pietroaie, ci arunca doar o privire fugară la lumea care aştepta acolo.

Dar într-o vară îi atrase atenţia un bărbat scund, cu faţa blândă, binevoitoare, care şedea acolo şi aştepta zi de zi. Şedea nemişcat, nepăsător, până când se arăta în depărtare vaporul. Dar exact în clipa aceea sărea în sus şi faţa îi strălucea de bucurie. Se repezea la vale şi se posta cât mai aproape de ţărm, ca şi cum ar fi fost sigur c-o să aibă de întâmpinat pe cineva. Dar niciodată nu

venea vreun călător spre el. Şi când pleca iar vasul, omul rămânea acolo la fel de singur ca şi înainte.

Bucuria i se risipea, şi în drum spre casă arăta bătrân şi obosit. Aproape că ţi-era teamă că n-o să poată urca dealul.

Inginerul Boræus nu-l cunoştea pe acel bărbat, dar într-o zi frumoasă şi însorită, când îl văzu din nou şezând cu privirea pierdută în zare pe apa lacului, intră în vorbă cu el. Află aproape imediat că bărbatul avea o fiică plecată de acasă şi că o aştepta să se întoarcă în acea zi.

— Ştiţi aşa de sigur că vine azi? întrebă inginerul. V-am tot văzut aşteptând aici de vreo două luni de zile. Poate că v-a spus greşit.

— O, nu. Nu mi-a spus greşit, răspunse bărbatul cu blândeţe. Nu, nu se poate.

— Dar, pentru numele lui Dumnezeu, zise inginerul de data asta destul de aspru, fiindcă se înfierbânta foarte repede. Cum adică? Aţi aşteptat aici zi de zi, fata n-a venit, şi ziceţi că nu v-a spus greşit?

— Nu, îngăimă bietul om şi-l privi pe inginer cu ochii lui buni şi limpezi ca apa, fata n-a putut să-mi spună. Nu mi-a spus nimic.

— Şi nici nu v-a scris? întrebă inginerul.

— Nu, nu ne-a mai scris de anul trecut, de pe întâi octombrie.

— Şi atunci de ce veniţi? întrebă cu mirare inginerul. Staţi aici în fiecare dimineaţă şi nu vă ocupaţi cu nimic. Aveţi timp să nu mergeţi la muncă?

— Vai, cum să am? E rău ce fac, spuse bărbatul zâmbindu-şi uşor, dar nu-i nimic, mă descurc eu.

— Dar cum e posibil să faceţi o asemenea prostie, strigă inginerul Boræus înfuriat. Să staţi aici şi să aşteptaţi fără nici un rost? Ar trebui să vă ducă la casa de nebuni.

Bărbatul nu răspunse. Şedea cu braţele în jurul genunchilor, cu totul nepăsător. Zâmbetul îi stăruia

pe buze şi, cu fiecare secundă ce trecea, se simţea tot mai victorios.

Inginerul ridică din umeri şi se îndepărtă. Dar după ce coborî jumătate de deal se răzgândi şi-l urcă din nou.

Avea acum o privire binevoitoare. Îi dispăruse toată amăreala care-i acoperea îndeobşte chipul sever, şi-i întinse o mână bărbatului.

— Vreau doar să dau mâna cu dumneavoastră, spuse. Înainte, credeam că eu ştiu cel mai bine din toată parohia ce înseamnă dorul, dar acum văd că m-a întrecut un altul.

Împărăteasa

Fetiţa din Skrolycka era acum plecată de treisprezece luni, fără ca Jan să dezvăluie vreun cuvânt că ştia de câte lucruri minunate avusese parte Klara Gulla. Jan îşi băgase în cap să nu sufle nici o vorbă până nu venea fata înapoi. Şi, dacă ea nu ştia că el deja aflase, bucuria avea să-i fie cu atât mai mare când îl va lua prin surprindere cu întreaga ei splendoare.

Dar în lumea noastră se petrec mai puţine lucruri la care te aştepţi, decât din cele la care nu te aştepţi. Veni, aşadar, ziua când Jan trebui să rupă tăcerea şi să dezvăluie cum stăteau lucrurile. Nu de dragul lui, nici gând, pentru că nu-i păsa lui că umblă în nişte prăpădite de haine sau că lumea vorbea că nu era decât un zilier sărăntoc. Nu, ci de dragul fetiţei lui trebuia să dezvăluie el marele secret.

Asta se petrecu într-o zi de la începutul lui august, după ce fusese la debarcader s-o aştepte. Pentru că, oricum, el nu se putea lipsi de dusul zilnic la debarcader ca s-o zărească pe fată sosind, şi nici fata n-ar fi putut să aibă ceva împotrivă…

Vaporul tocmai ancorase şi Jan n-o văzuse pe Klara Gulla pe vapor. Îşi făcuse socoteala că fata ar fi trebuit să-şi fi terminat de-acum toate îndatoririle şi putea să se întoarcă acasă. Dar i se puseseră desigur noi piedici, aşa cum i se întâmplase toată vara. Nu-i era uşor să se desprindă, când avea atâtea de făcut.

Cu toate astea, mare păcat că nu sosise în ziua aceea! Fiindcă tocmai atunci se adunaseră la debarcader neobişnuit de multe dintre vechile ei cunoştinţe. Erau şi deputatul Karl Karlsson din Storvik, şi August Där Nol din Prästerud. Ginerele lui Björn Hindriksson, de asemenea. Venise până şi bătrânul Agrippa Prästberg. Agrippa îi purta pică fetiţei de când îi jucase renghiul cu ochelarii. Jan

recunoştea că ar fi fost grozav să sosească şi Klara Gulla, falnică şi maiestuoasă, ca s-o vadă Prästberg.

Dar, cum Klara Gulla nu sosi, Jan n-avu altceva de făcut decât s-o pornească înapoi spre casă. Tocmai cobora de pe debarcader, când afurisitul de Greppa îi tăie calea şi-i spuse:

— Aşa, carevasăzică, ai dat fuga şi azi la debarcader pentru fiică-ta?

Cel mai bine e să nu te întinzi la vorbă cu unul ca Agrippa, şi Jan se feri puţin într-o parte ca să-l ocolească şi să-şi continue drumul.

— Nici nu mă mir că vrei să întâmpini o doamnă atât de fină, după cum se zice că a devenit, spuse Greppa.

August Där Nol veni repede spre Greppa şi-l trase de braţ ca să tacă din gură.

Dar Greppa nu se lăsă.

— Toată parohia ştie, zise el, aşa c-a venit momentul să afle şi părinţii cum stă treaba. Jan Andersson e un om cumsecade, doar că şi-a răzgâiat prea de tot fata. Nu mai pot să-l văd cum stă aici săptămână de săptămână şi aşteaptă o…

Greppa rosti aici o vorbă atât de urâtă despre fetiţa din Skrolycka, că Jan, tatăl ei, nu voia s-o repete nici măcar în gând.

Dar acum, când Agrippa Prästberg îi aruncă vorba aceea în obraz cu voce tare, încât toată lumea adunată la debarcader îl auzi, nu mai avu puterea să ţină ascuns tot ce păstrase doar pentru el timp de un an de zile, şi-şi dădu drumul. Fetiţa trebuia să-l ierte c-o trăda.

Şi spuse ce trebuia spus, fără furie, fără să se laude. Îndepărtă cu mâna, zâmbind, cele zise de Greppa, ca şi cum nici nu merita să-i răspundă.

— Când o să vină împărăteasa…

— Împărăteasa? Ce împărătească? rânji Greppa, ca şi cum n-ar fi auzit de înălţarea în rang a fetiţei.

Dar Jan din Skrolycka nu-i dădu atenţie, ci vorbi mai departe la fel de liniştit ca înainte.

— Când împărăteasa Klara a Portugaliei o să stea aici, la debarcader, cu o coroană de aur pe creştet şi cu şapte regi în jurul ei care să-i poarte mantia, şi cu şapte lei îmblânziţi la picioare, şi şaptezeci şi şapte de colonei de război înaintea ei cu săbiile întinse, atunci să te văd eu, Prästberg, dacă îndrăzneşti să-i spui şi ei în faţă cele ce mi-ai spus mie azi.

Când termină de vorbit, rămase pe loc o clipă să se bucure de privirile înfricoşate ale celor adunaţi acolo. Făcu pe urmă stânga-mprejur şi plecă, dar fără nici o grabă, ceea ce nici nu era de mirare.

Lumea vocifera şi se iscă multă hărmălaie la debarcader de îndată ce Jan le întoarse spatele. În primele clipe nu-i păsă, dar auzi deodată o bubuitură şi asta-l făcu să se uite în urmă.

Bătrânul Greppa fusese trântit la pământ şi zăcea acolo, cu August Där Nol aplecat deasupra lui cu pumnii încleştaţi.

— Ştiai prea bine, ticălosule, că n-o să facă faţă adevărului, zise August. N-ai pic de inimă.

Jan din Skrolycka auzi cele spuse, dar el nu se băga niciodată în certuri şi încăierări. Urcă dealul fără să-şi bată capul cu ce se întâmpla acolo.

Dar marea ciudăţenie fu că de îndată ce ajunse destul de departe ca să nu-l mai vadă nimeni îl podidi un plâns nemaipomenit de adânc. Nu pricepea ce putea să însemne. Trebuie că erau lacrimi de bucurie pentru că dezvăluise taina. Simţea că fetiţa era din nou lângă el.

Împăratul

La slujba din prima duminică a lunii septembrie, enoriaşii din Svartsjö văzură ceva de le stătu mintea-n loc.

În biserica din Svartsjö, naosul e traversat, sus, de o galerie mare, lată, unde pe rândul întâi se aşază mereu lumea bună, domnii la dreapta, doamnele şi mamzelele la stânga.

Nu-i era nimănui interzis să stea acolo. Puteai sta oriunde în biserică. Dar nu i-ar fi trecut niciodată prin cap unui sărăntoc de zilier să suie la galerie.

Înainte, Jan zicea şi el că era o încântare să-i priveşti pe cei aşezaţi sus, atât erau de frumoşi. Şi acum ar fi zis la fel: că proprietarul forjăriei din Duvnäs, locotenentul din Lövdala şi inginerul din Borg erau bărbaţi arătoşi, cu multă prestanţă. Dar asta nu era nimic faţă de minunăţia pe care urmau s-o vadă oamenii în duminica aceea. Nu le fusese niciodată dat să aibă în faţa ochilor chiar un împărat în carne şi oase, care să ia loc în galeria domnilor de frunte.

Şi iată ca acum o astfel de persoană importantă şedea la capătul rândului din faţă. Îşi sprijinea amândouă mâinile pe un baston lung, cu măciulie mare de argint. Pe cap avea o caschetă verde înaltă, şi pe piept îi străluceau două stele mari, una aurie şi alta argintie.

Când orga intonă primele acorduri, împăratul îşi ridică vocea ca să cânte şi el. Pentru că împăraţii trebuie să cânte sus şi tare în biserică, chiar dacă nu-i ajută urechea şi cântă pe-alături.

Domnii de lângă el îşi întorceau tot timpul capul să-l privească, lucru lesne de-nţeles. Era prima oară că aveau printre ei o asemenea faţă împărătească.

Cascheta trebuia să şi-o scoată, fiindcă până şi un împărat trebuie să-şi dezgolească capul în

biserică, dar aşteptă cu ea pe cap cât putu mai mult, ca să-l vadă bine toată lumea.

Chiar şi unii dintre cei de jos priviră în ziua aceea sus spre galerie. Gândurile le erau parcă mai mult la Jan decât la predică, şi sigur că erau iertaţi. Cu timpul aveau să se obişnuiască, trebuiau doar să se înveţe că se afla şi un împărat printre ei la biserică.

Şi poate că într-un fel se mirau că Jan căpătase un rang atât de înalt. Dar trebuiau să înţeleagă că tatăl unei împărătese este şi el împărat. N-avea cum să fie altfel. Când se termină slujba, ieşi în curtea bisericii şi mulţi se apropiară de el, dar împăratul n-apucă să stea de vorbă cu nimeni, fiindcă dascălul Svartling îl rugă să meargă cu el în sacristie. Când intrară, preotul şedea cu spatele la uşă într-un jilţ cu spetează înaltă şi discuta cu deputatul Karl Karlsson. Se auzea, după glasul preotului, că-i supărat dintr-un motiv oarecare. Aproape că-i venea să plângă.

— Am avut în grijă două suflete, spunea preotul, şi iată că le-am lăsat să se rătăcească.

Deputatul încerca să-i aducă alinare:

— Dar nu vă puteţi învinovăţi pentru toate relele care bântuie prin oraşele mari.

Preotul nu se lăsa alinat. Îşi acoperi faţa tânără şi frumoasă cu palmele şi începu să plângă.

— Nu, nu pot, suspina el. Ce-am făcut eu ca s-o păzesc pe tânăra asta de optsprezece ani, aruncată fără apărare în lumea largă? Şi ce-am făcut ca să-i aduc vreo mângâiere acestui tată care trăia doar de dragul ei?

— Dar sunteţi nou-venit în parohia noastră, zise deputatul. Dacă e să vorbim de răspundere, păi atunci răspunderea ne revine mai degrabă nouă, celor de aici, care ştiam ce se întâmplă. Cine şi-ar fi închipuit că lucrurile o să se termine aşa de prost? Tinerii trebuie să plece în lume. Aici, în parohia noastră, am fost cu toţii împinşi de-acasă în acelaşi fel, şi celor mai mulţi le-a mers bine.

— O, Doamne, de-aş putea să stau de vorbă cu el! se ruga preotul. De l-aş putea face să nu-şi piardă de tot minţile…

Jan aştepta lângă dascălul Svartling, care-şi drese glasul, şi preotul se întoarse către ei. Se ridică de îndată în picioare, îi luă mâna lui Jan şi i-o puse într-a lui.

— Dragul meu Jan! zise preotul.

Era înalt, blond, frumos. Când se apropia de cineva cu glasul acela blând şi ochii albaştri în care lucea milostenia, nu era uşor să-i rezişti. Dar acum trebuia să fie pus la punct de la bun început, şi Jan chiar asta făcu.

— Iubite pastor, s-a terminat cu Jan, acum vorbiţi cu împăratul Johannes al Portugaliei, şi cel care nu vrea să-i recunoască rangul n-are ce vorbi cu el.

După care Jan dădu scurt, împărăteşte, din cap, luându-şi astfel rămas-bun de la preot, şi îşi puse cascheta pe creştet. Cei trei rămaşi în sacristie arătau cam zăpăciţi când Jan împinse uşa şi plecă.

III

Cântecul împăratului

Pe dealul împădurit în sus de Lobyn mai rămăsese o bucată a vechiului drum mare, pe unde trecea lumea odinioară, dar care acum era părăsit, fiindcă nu servea la nimic. O lua bezmetic în sus şi-n jos peste coline şi toate pantele stâncoase, în loc să aibă înţelepciunea să le ocolească. Bucata rămasă era aşa de abruptă, încât căruţaşii n-o mai luau niciodată pe acolo, dar cei care umblau pe jos se încumetau când şi când, fiindcă le scurta mult drumul.

Şi era încă la fel de lat ca un drum naţional adevărat, încă acoperit cu prundiş frumos şi galben, arătând chiar mai frumos decât fusese, fiindcă nu se mai vedeau urme de roţi şi nu mai era plin de gunoaie şi de praf. Pe margini stăteau aliniate, rânduri-rânduri, aceleaşi flori ca altădată: şi pătrunjelul-câinelui, şi gălbenele de pădure, şi piciorul-cocoşului, dar şanţurile erau acum astupate şi prinseseră acolo rădăcini un şir întreg de brazi. Erau numai brazi tineri, cu toţii la fel de înalţi, cu ramuri de jos, de la rădăcini, şi până sus. Stăteau strâns laolaltă aidoma unui gard de conac, dar nici unul nu era uscat sau mărăcinos, şi vârfurile le erau luminate de muguri fragezi. Toţi brazii cântau şi zumzăiau ca bondarii în zilele frumoase de vară când razele soarelui le mângâiau ramurile din înaltul senin al cerului.

În acea duminică, când se arătase pentru prima oară în veşminte împărăteşti, Jan din Skrolycka se întoarse acasă pe drumul cel vechi. Era o zi însorită, caldă, şi, urcând dealul, îl miră că brazii cântau aşa de tare. I se părea că nu-i auzise niciodată cântând în felul ăsta şi simţi dintr-odată c-ar trebui să afle de ce erau atât de răsunători tocmai în ziua aceea. Cum tot n-avea nici o grabă, se aşeză pe pietrişul acela frumos din preajma brazilor cu bastonul alături, îşi scoase cascheta să-

şi poată şterge sudoarea de pe frunte şi începu să aştepte. Liniştit, cu mâinile împreunate, şedea şi aştepta.

Aerul era nemişcat, fără urmă de vânt care să pună în mişcare toate acele mici instrumente. Nu puteai crede decât că brazii îşi cântau bucuria că erau tineri şi sănătoşi, că trăiau în pace ca străjeri ai drumului ăluia părăsit şi că mai aveau mulţi ani de viaţă până să-i treacă prin cap cuiva să-i doboare.

Dar asta tot nu explica de ce brazii cântau atât de tare tocmai azi. Se puteau bucura de toate acele daruri în orice zi frumoasă de vară. De ce să fie mai multă muzică azi?

Jan asculta tăcut în mijlocul drumului.

Suna frumos foşnetul brazilor, nimic de spus, dar tonul era mereu acelaşi, fără pauze, aşa că nu era nici urmă de tact sau de o melodie anume.

Şi fără îndoială că te simţeai minunat pe dealul împădurit, şi se înţelegea prea bine că pomii erau veseli şi fericiţi. I se părea însă curios că brazii nu se pricepeau să cânte mai bine de-atât. Jan le cerceta din ochi rămurelele, vedea că fiecare ac, frumos, verde şi sănătos, stătea exact unde trebuie. Trase în piept mirosul de răşină pe care-l răspândeau. Nici o plantă de pe pajişte, nici o floare din dumbravă nu mirosea atât de frumos. Băgă de seamă conurile încă verzi şi măiestria cu care le erau aşezaţi solzii ca să poată ocroti seminţele.

Pomii ăştia, care se pricepeau aşa de bine la toate cele, ar trebui să cânte şi ei într-un anume fel ca să priceapă omul ce vor să zică.

Dar nu, o ţineau una şi bună, mereu la fel. Pe Jan îl adormea să-i tot asculte. Poate n-ar fi rău să se lungească pe frumuseţea aceea de pietriş curat şi să tragă un pui de somn.

Dar stai niţel! Ce-i asta? Abia apucă să pună capul jos şi să închidă pleoapele, că i se păru că

brazii îşi schimbară cântul. Acum aveau tact, acum auzea o melodie.

Ce ascultase până atunci era, aşadar, un preludiu, ca la biserică, înainte să înceapă psalmul. Acum muzica era însoţită şi de cuvinte, cuvinte pe care le putea desluşi.

Sigur, era aşa cum simţise tot timpul, deşi nu voise să-şi spună asta nici măcar în gând. Brazii ştiau şi ei ce se întâmplase. De dragul lui cântaseră atât de tare, de îndată ce apăruse pe drum.

Acum cântau despre el. Nu încăpea nici o îndoială. Tocmai acum, fiindcă ei credeau că adormise. Poate că nu voiau ca el să ştie cum îl sărbătoreau.

Şi ce melodie! Ce cântec! Ochii şi-i ţinea închişi, şi de aceea auzea şi mai bine. Nu-i scăpa nici un sunet.

După primele versuri urma o pauză, un interludiu fără cuvinte, şi asta era partea cea mai minunată.

Asta se chema muzică adevărată! Nu cântau doar brazii tineri de la marginea drumului, ci pădurea întreagă. Se auzeau acorduri de orgă, se auzeau tobe şi trompete. Se auzea flautul mierlelor, fluierul cintezoilor, cântau pârâiaşele şi spiriduşii apelor, alături de clinchetul clopoţeilor şi ciocănitul ciocănitoarelor.

Nu mai auzise niciodată ceva atât de măreţ. Şi niciodată nu mai ascultase vreo muzică în felul ăsta. I se întipări în urechi ca să n-o mai uite niciodată

Când muzica se sfârşi şi se aşternu tăcerea peste pădure, Jan se trezi brusc ca dintr-un vis. Şi începu imediat să cânte melodia asta împărătească a pădurii, de teamă să n-o uite.

Al împărătesei tată
Se bucură din inima-i toată.

Aici venea refrenul, pe care nu-l pricepuse ca lumea, dar cântă mai departe aşa cum credea el că

auzise.

Şi cum ziarele au anunţat,
Austria, Portugalia,
Metz, Japonia, că s-a-ntâmplat,
E sărbătoare, bum, bum, bum,
Bum, bum.

Coroană de aur îi e cascheta
Şi sabie de aur, puşca.
Şi cum ziarele au anunţat,
Austria, Portugalia,
Metz, Japonia, că s-a-ntâmplat,
E sărbătoare, bum, bum, bum,
Bum, bum.

Merele de aur pe plită
Ca napii plutesc în marmită.
Şi cum ziarele au anunţat,
Austria, Portugalia,
Metz, Japonia, că s-a-ntâmplat,
E sărbătoare, bum, bum, bum,
Bum, bum.

Când din colibă pleacă,
Domnişoare de la Curte
În faţa lui se-apleacă.
Şi cum ziarele au anunţat,
Austria, Portugalia,
Metz, Japonia, că s-a-ntâmplat,
E sărbătoare, bum, bum, bum,
Bum, bum.

Când prin pădure el păşeşte
Verdeaţa se înveseleşte.
Şi cum ziarele au anunţat,
Austria, Portugalia,
Metz, Japonia, că s-a-ntâmplat,
E sărbătoare, bum, bum, bum,
Bum, bum.

Tocmai acest „bum, bum“ s-a auzit mai măreţ ca tot restul. La fiecare „bum“ lovea tare cu bastonul

în pământ şi se străduia ca vocea să-i sune cât se poate de puternic, de profund.

Cântă şi iar cântă, de răsuna toată pădurea. Avea ceva nespus de minunat melodia asta. Şi nu se mai sătura s-o repete.

Şi apoi, în ce fel minunat fusese compusă! Iar dovada frumuseţii ei neîntrecute era faptul că reuşise, pentru prima oară în viaţă, să-şi întipărească o melodie în urechi.

Şaptesprezece august

Când Jan din Skrolycka fusese prima oară la Lövdala într-o zi de şaptesprezece august, vizita se petrecuse mai puţin onorabil pentru el decât s-ar fi aşteptat. Dar nici că se mai dusese şi altă dată, cu toate că lumea spunea că din an în an era tot mai plăcut şi mai solemn la Lövdala.

Însă acum, odată cu înălţarea fetiţei la rangul de împărătească, alta era situaţia lui. Credea că locotenentul Liljecrona ar fi foarte dezamăgit dacă o personalitate ca împăratul Johannes al Portugaliei nu i-ar face cinstea să-l felicite de ziua naşterii.

Aşadar, îşi puse veşmintele împărăteşti şi porni la drum, având însă mare grijă ca nu cumva să fie printre primii vizitatori. Ca împărat, se cădea să se înfăţişeze abia când toţi ceilalţi musafiri încep să se simtă în largul lor şi când se porneşte distracţia.

Cu ocazia primei vizite nu cutezase să meargă mai departe de grădină şi de peluza din faţa casei, nici nu se apropiase să-l salute pe sărbătorit, însă de data asta nu mai putea fi vorba să se comporte atât de nemanierat. Acum se îndreptă imediat spre umbrarul cel mare din stânga verandei, unde locotenentul şedea cu o mulţime de domni din Svartsjö şi din alte părţi, îi strânse mâna şi-i ură mulţi ani fericiţi.

— Ia te uite, Jan, ai ieşit la plimbare? spuse locotenentul cu oarecare mirare în glas.

Desigur că nu se aşteptase la o asemenea onoare, aşa că se zăpăcise şi i se adresase cu vechiul lui nume.

Dar Jan ştia că un bărbat atât de amabil ca locotenentul nu făcuse stângăcia asta înadins, şi de aceea îl corectă cu toată blândeţea.

— Să nu fim prea aspri cu domnul locotenent azi, când îşi sărbătoreşte ziua de naştere, zise Jan.

Dar, de fapt, numele meu este împăratul Johannes al Portugaliei.

Jan vorbi cât putu el de blând, dar ceilalţi domni tot începură să râdă de gafa locotenentului. Jan nu voise cu nici un chip să-l ofenseze pe locotenent tocmai de ziua lui, aşa că se grăbi să se adreseze celorlalţi, ca să schimbe subiectul.

— Bună ziua, bună ziua, domnilor generali, episcopi şi prefecţi! spuse Jan, scoţându-şi cascheta şi făcând cu ea un gest larg, imperial. Se gândea să dea apoi mâna cu toţi pe rând, aşa cum se cuvine când eşti la o petrecere.

Lângă locotenent şedea un bărbat scund şi gras, cu vestă albă, galoane de aur la guler şi sabie într-o parte. Când Jan se apropie să-l salute, bărbatul îi întinse numai două degete, nu toată mâna.

Poate că nu făcuse asta cu gând rău, dar cineva pe care-l cheamă împăratul Johannes ştie că trebuie să-şi apere demnitatea.

— Te rog să-mi dai toată mâna, amabile episcop şi prefect, spuse Jan cât se poate de binevoitor, ca să nu stricăm bucuria unei zile ca asta.

Dar, surprinzător, bărbatul strâmbă din nas.

— Am auzit adineaori că nu ţi-a convenit când Liljecrona ţi-a zis pe nume, spuse bărbatul. Acum aş vrea să ştiu cum îţi permiţi obrăznicia să mă tutuieşti. Nu vezi ce am eu aici? întrebă el arătând cu degetul la trei biete steluţe de pe frac.

Cuvintele astea puseră capăt modestiei de până atunci a împăratului. Îşi desfăcu într-o clipită haina, să i se vadă vesta plină de „medalioane“ impresionante de aur şi argint! Altminteri, mergea cu haina închisă ca să le păzească, fiindcă erau delicate şi-şi pierdeau uşor luciul şi forma. Apoi, lumea se fâstâcea în preajma oamenilor de vază, şi el nu voia să-i înspăimânte degeaba arătându-şi toată splendoarea, dar acum era musai.

— Ia uite aici! Astea podoabe de rang! Aşa ceva ar trebui să ai dacă vrei să te lauzi. Ha, trei steluţe prăpădite! Altceva n-ai de arătat?

Şi nu ziceţi că omul îşi recăpătă respectul! Mai contribuiră şi ceilalţi, care ştiau cum stătea treaba cu împărăteasa şi împărăţia şi râdeau de el cu gura până la urechi.

— Nemaipomenit! zise bărbatul ridicându-se în picioare cu respect şi făcându-i o plecăciune. Se şi vede că stau în faţa unui adevărat monarh. Senţelege şi după felul cum îţi serveşte replica.

Aşa e când ştii cum să-i iei pe oameni. Apoi, dintre domnii din umbrar, cel care păru mai nerăbdător să stea de vorbă cu regentul Portugaliei fu tot înfumuratul care la început nu catadicsise să-i dea decât două degete, când el, împăratul, îi întinsese toată mâna.

Că nici un alt domn din umbrar nu mai refuză să-l salute cuviincios pe împărat e un lucru despre care aproape că nici nu mai trebuie să vorbim.

După ce trecură momentele de uimire şi stânjeneală, iar domnii începură să-şi dea seama că, aşa împărat cum era, nu le venea greu să se înţeleagă cu el, se arătară curioşi să afle şi ei, ca toţi ceilalţi, povestea despre înălţarea fetiţei lui la rangul de împărătească şi despre apropiata ei întoarcere în locurile natale. Până la urmă se împrieteniră atât de bine, că Jan le cântă şi cântecul pe care-l învăţase în pădure. Poate că-şi dădea prea multă importanţă, dar, cum ei se bucurau la fiecare vorbă pe care o rostea, trebuia să le facă şi plăcerea să-l audă cântând.

Şi când îşi dădu drumul la voce, chiar că făcu senzaţie. Nu-l ascultau doar domnii mai în vârstă, ci şi bătrânele contese şi soţiile de generali, care stătuseră în salon la ceai şi dulciuri, şi tinerii baroni şi domnişoarele de companie, care până atunci dansaseră în sala de bal. Cu toţii alergară să-l asculte. Se înghesuiră într-un cerc în jurul lui şi n-aveau ochi decât pentru el, aşa cum se cuvine să fie când eşti împărat.

Sigur că nu mai auziseră niciodată un asemenea cântec. Şi de îndată ce sfârşi de cântat, fu rugat să-l

mai cânte o dată. Se lăsă greu, fiindcă nu trebuie să fii peste măsură de îngăduitor, dar în cele din urmă le făcu pe plac. Şi de data asta cântară şi ei refrenul împreună cu el, iar când ajunseră la „bum, bum, bum“, baronii tropăiau şi domnişoarele de companie băteau tactul din palme.

Era, fără îndoială, un cântec aparte. Când îl repetă şi văzu că atâţia oameni în haine elegante cântau alături de el, atâtea tinere frumoase îi aruncau priviri binevoitoare şi atâţia domni tineri îi strigau „bravo“ după fiecare strofă, pe Jan îl apucă ameţeala, ca şi cum s-ar fi aflat în vârtejul unui dans. I se păru că ceva anume îl luase pe braţe şi-l ridica sus, în aer.

Nu-şi pierdu cunoştinţa. Ştia foarte bine că avea picioarele pe pământ, dar în acelaşi timp era îmbătător să poată simţi că se ridica atât de sus, deasupra tuturor. Pe de o parte, îl înălţa onoarea ce i se făcea, şi pe de alta, tot ce se petrecea acolo. Era purtat pe nişte aripi puternice şi aşezat pe tronul împărătesc, care plutea în depărtare, printre norii roşietici ai amurgului.

Un singur lucru lipsea. Ce frumos ar fi arătat dacă marea împărătească, micuţa Klara Gulla din Skrolycka, ar fi fost şi ea acolo!

Abia termină de gândit asta, că tot locul unde se afla fu învăluit într-o lumină roşie, lucitoare. Şi, când se uită mai bine, văzu că pornea de la o tânără de pe verandă, îmbrăcată într-o rochie roşie.

Era înaltă, avea păr bogat, auriu. Aşa cum stătea, nu-i vedea chipul, dar nu putea fi alta decât Klara Gulla.

Acum înţelegea el de ce fusese atât de fericit toată seara. Presimţise că era şi fetiţa lui pe aproape.

Se întrerupse în mijlocul cântecului, îi dădu la o parte pe cei care-i stăteau în drum şi alergă spre verandă.

Când ajunse la prima treaptă, fu nevoit să se oprească. Inima îi bătea atât de tare, de parcă voia

să-i iasă din piept.

Dar curând se simţi din nou în putere să continue. Urcă anevoie, treaptă cu treaptă, şi ajunse în fine pe verandă. În acelaşi moment îşi desfăcu larg braţele şi şopti numele fetiţei.

Şi atunci tânăra se întoarse spre el. Nu era Klara Gulla! Era o străină care se uită la el cu ochi miraţi.

Nu fu în stare să scoată nici un cuvânt, dar lacrimile îi curgeau şiroaie. Nu şi le putea opri. Coborî treptele şi, întorcând spatele veseliei şi splendorii, o luă pe alee.

Lumea îl chema înapoi. Voiau să se întoarcă şi să le cânte. Dar el nu-i mai auzea. Se grăbi cât putu de tare să intre în pădure, unde să-şi poată ascunde durerea.

Jan şi Kattrina

Nu i se întâmplase niciodată să fie nevoit să cugete la atâtea lucruri ca acum, când era împărat.

Mai întâi de toate, cum dăduse măreţia peste el, trebuia să fie nemaipomenit de atent şi să nu se lase pradă îngâmfării. Trebuia să-şi aducă mereu aminte că noi, oamenii, suntem cu toţii făcuţi din acelaşi aluat, că ne tragem cu toţii din aceiaşi doi părinţi, că suntem toţi slabi şi păcătoşi, aşa că, dacă judecăm drept, n-avem nici unul cu ce ne lăuda faţă de aproapele nostru.

Văzuse toată viaţa cum oamenii căutau să se întreacă unii pe alţii, şi acum nu voia să facă şi el la fel. Dar îşi dădu foarte repede seama că nu era chiar uşor pentru unul ca el să meargă pe calea dreaptă a smereniei când fusese înălţat atât de sus, încât nu mai era nimeni în toată parohia egal cu el.

Cel mai mult îl îngrijora ca nu cumva să zică sau să facă ceva astfel ca vechii prieteni, care îşi trăiau mai departe zilele trudind din greu, să simtă că nu sunt luaţi în seamă sau că sunt daţi uitării. Mai bine să nu le pomenească nimic dintr-ale lui când mergea în vizite şi la petrecerile din împrejurimi, unde era acum de datoria lui să se ducă. Nu putea să-i acuze că sunt invidioşi. Departe de el aşa ceva! Oricum, nu trebuia să le dea prilejul să facă cine ştie ce comparaţii.

Şi nici nu le cerea unor prieteni ca Börje sau năvodarul să-i spună „împărate“. Prietenii vechi puteau să-i spună Jan, ca şi până atunci. Nici n-ar fi putut să-i zică altfel.

Dar cel mai mult şi mai mult trebuia să se gândească la bătrâna lui nevastă, care şedea acasă în colibă şi care trebuia ocrotită. Ce uşurare ar fi simţit şi ce bucurie dacă i-ar fi anunţat şi ei înălţarea în rang. Dar nu se întâmplase aşa. Ea rămăsese aceeaşi ca şi mai înainte, şi poate că nici nu s-ar fi putut altfel. Klara Gulla înţelegea prea

bine că n-o putea face împărătească pe Kattrina. Nici prin gând nu i-ar fi trecut Kattrinei să meargă la biserică purtând o diademă de aur în păr. Mai curând ar fi rămas acasă decât să se arate în lume cu altceva pe cap decât cu broboada ei neagră de mătase.

Kattrina îi spusese răspicat că nici nu voia să audă că fetiţa ei, Klara Gulla, devenise împărătească. Şi poate că la urma urmelor cel mai cuminte era ca în privinţa asta să-i facă pe plac Kattrinei.

Dar se înţelege că uşor nu-i era unuia care se afla în fiecare dimineaţă jos, la debarcader, înconjurat de cei care aşteptau vaporul şi-l numeau tot timpul împărat, să vină apoi acasă şi să-şi lase rangul la uşă de îndată ce trecea pragul colibei. Greu era şi să-i aducă apă şi lemne Kattrinei, şi pe deasupra să audă vorbindu-i-se de parcă nu înaintase în rang, ci exact pe dos.

Şi dacă măcar Kattrina s-ar fi mulţumit cu atât! Dar nu, se tot plângea că Jan nu mai voia să-şi vadă de munca lui de zilier. Şi când începea Kattrina cu treburi din astea, Jan făcea pe surdul. Ştia el că împărateasa Portugaliei avea să-i trimită atâţia bani, încât să nu mai trebuiască niciodată în viaţă să-şi îmbrace hainele de muncă. Ar fi fost urât faţă de ea să-i dea ascultare Kattrinei.

Într-o după-amiază de la sfârşitul lunii august, Jan şedea pe piatra din faţa uşii şi trăgea dintr-un rest de pipă, când zări nişte rochii de culoare deschisă şi auzi voci venind de sus, dinspre pădure.

Kattrina plecase în dumbrava cu mesteceni să taie nişte crengi pentru o mătură, dar, înainte să plece, îi spusese că de-acum înainte nu mai aveau altă ieşire decât să meargă ea la Falla la desţelenit. El putea să stea acasă, să facă de mâncare şi să pună petice la haine dacă se credea prea fin ca să muncească la alţii. Jan nu spuse nici pâs, dar nu-i căzu bine s-o audă, aşa că-l bucură să se poată

gândi la altceva. Intră cât putu de repede în colibă după cascheta şi bastonul de împărat şi apucă să ajungă la gard în ultimul moment, tocmai când treceau tinerele acelea pe acolo.

Erau nu mai puţin de cinci: cele trei mamzele de la Lövdala şi altele două, venite în vizită.

Jan deschise larg poarta şi făcu câţiva paşi către ele.

— Bună ziua, drăguţe domnişoare de la Curte! spuse Jan şi făcu un gest atât de larg cu cascheta, că aproape atinse pământul.

Tinerele se opriră brusc din mers şi la început li se citi puţină sfiiciune în ochi, dar compania lui le şterse repede stânjeneala.

Îi spuseră „bună ziua“ şi „dragul nostru împărat“, şi se vedea limpede că le făcea mare plăcere să-l revadă.

Aceste mamzele nu erau ca nevastă-sa, Kattrina, şi toţi ceilalţi din Askedalarna. Ele n-aveau nimic împotrivă să li se vorbească despre împărătească, şi întrebară imediat ce mai face şi dacă nu era aşteptată acasă foarte curând.

Mai întrebară şi dacă n-ar putea să intre în colibă, să vadă şi ele cum arată în casă la el. Şi n-avea de ce să nu le primească, doar Kattrina ţinea totul ordonat, frumos, aşa încât oricine venea putea să intre.

Când mamzelele intrară în casă, nu mică le fu mirarea că împărăteasa crescuse într-un loc atât de mic. Cât timp era obişnuită cu asta fusese altceva, spuseră ele, dar cum o să fie acum, dacă se întorcea? O să mai stea cu părinţii, sau o să se înapoieze în Portugalia?

Se gândise şi Jan la asta şi înţelegea că Klara Gulla nu putea să rămână în Askedalarna când avea o întreagă împărăţie de cârmuit.

— O să trebuiască, desigur, să se întoarcă în Portugalia.

— Şi o să plecaţi cu ea? întrebă una dintre mamzele.

Jan ştia prea bine că nu dorea să i se pună întrebarea asta, şi de aceea nici nu răspunse imediat, dar tânăra stărui.

— Poate că încă nu ştiţi cum veţi face?

Ba de ştiut, ştia el, dar nu era sigur ce-aveau să zică oamenii din jur de hotărârea lui. Poate că nu li s-ar fi părut demnă de un împărat.

— Nu, am să rămân acasă, spuse Jan. Nu pot să plec de lângă Kattrina.

— A, Kattrina n-ar merge cu dumneavoastră?

— Nu, Kattrina nu şi-ar părăsi pentru nimic în lume coliba. Şi eu trebuie să rămân lângă ea. Aşa e când ai promis să-i fii credincios cuiva şi la bine, şi la rău.

— Ei da, se înţelege că o asemenea promisiune trebuie ţinută, spuse mamzela aceea curioasă care voia să afle totul. Auziţi? le spuse celorlalte. Jan nu vrea să plece de lângă soţia lui, cu toate că-l ademenesc toate splendorile Portugaliei.

Şi pe tinere le bucură chiar foarte mult gândul ăsta! Îl bătură pe umăr şi-i spuseră că era drept aşa cum gândea el. Era semn bun, spuseră. Jan din Skrolycka rămăsese acelaşi om bun pe care-l ştiau dintotdeauna.

Jan nu înţelegea prea bine ce voiau ele să zică. Oricum, se bucurau că Jan o să rămână în parohia lor.

Îi spuseră la revedere şi plecară mai departe. Mergeau la o petrecere, la forjăria din Duvnäs.

Şi iată că abia se îndepărtară domnişoarele, că apăru şi Kattrina! Trebuie că aşteptase pe lângă uşa colibei să plece vizitatoarele, dar cât timp stătuse ascunsă sau cât de mult auzise din cele vorbite nu se ştie.

Cum-necum, de mult nu se putuse citi pe chipul ei mai multă blândeţe şi bunătate.

— Tu nu eşti întreg la minte, Jan. Şi mă-ntreb ce-ar zice alte femei dac-ar avea un bărbat ca tine. Dar tot e bine că nu vrei să pleci de lângă mine.

Înmormântarea

Jan Andersson din Skrolycka nu primise nici o înştiinţare despre înmormântarea lui Björn Hindriksson din Lobyn. N-auzise nici o vorbă, dar poate că familia nu era sigură dacă Jan mai voia să se considere rudă cu ei de când ajunsese la un rang atât de venerabil şi glorios.

Se mai gândeau poate c-ar fi fost greu să aranjeze ba una, ba alta dacă ar fi aşteptat la înmormântare un demnitar ca el. Se înţelege că rudele cele mai apropiate ale lui Björn Hindriksson voiau să stea cel mai în faţă la procesiunea funerară, dar ar fi trebuit să-i dea lui acel loc, întrucât era împărat.

Habar n-aveau că Jan nu pusese niciodată preţ pe o sumedenie de lucruri de care alţii făceau atâta caz şi că rămăsese acelaşi om. Nici prin cap nu-i trecea să ia el locul celor care ţineau morţiş să fie în primele rânduri la banchete.

Şi, ca să nu dea prilej de supărare, nu se duse de dimineaţă la ridicarea mortului din capelă înainte să pornească procesiunea, ci merse direct la biserică. Abia când începură să bată clopotele şi convoiul se adună în curtea bisericii, înaintă şi el câţiva paşi şi-şi făcu loc printre celelalte rude. Îl priviră puţin surprinşi văzându-l, dar Jan se obişnuise ca lumea să se mire de ţinuta lui mândră. Trebuia să-şi păstreze calmul. Sigur că ei ar fi vrut să-i dea locul din faţă, dar acum nu mai era timp, fiindcă procesiunea se îndrepta deja spre cimitir.

După înhumare, când Jan intră alături de ceilalţi în biserică şi se aşeză lângă ei pe aceeaşi bancă de jos, oamenii se simţiră puţin ruşinaţi că de dragul lor nu luase loc printre invitaţii de seamă aflaţi în galeria de sus. Nu mai apucară să-şi ceară iertare, pentru că tocmai se auzeau primele acorduri ale psalmului.

După slujbă, când toate căruţele şi trăsurile se adunară din nou în faţa bisericii, Jan urcă pe platforma căruţei care transportase coşciugul la biserică, despre care ştia c-o să se întoarcă goală. Acolo nu ocupa locul nimănui. Ginerele şi fiica lui Björn Hindriksson trecuseră de câteva ori pe lângă el şi văzuseră unde se aşezase. Poate că erau puţin îngrijoraţi că nu-l puteau pofti într-una din trăsurile din faţă, dar Jan nu voia să se facă vreo schimbare de dragul lui. El tot acelaşi om era.

Pe drumul de la biserică, nu putu să nu-şi amintească de ziua când se dusese cu Klara Gulla să le dea ziua bună rudelor bogate. Ei, acum se întorsese roata. Cine era acum puternic şi respectat? Cine le făcea onoare celorlalţi mergând la ei în vizită?

Pe măsură ce soseau la masa de pomenire, invitaţii erau conduşi în salonul spaţios de la parter, unde-şi lăsau hainele de stradă. După aceea, nişte vecini de-ai lui Björn Hindriksson, care fuseseră aleşi să reprezinte gazdele, îi pofteau pe cei mai de vază oaspeţi să urce la etaj, unde se servea cina.

Era o treabă de mare răspundere să alegi cine să meargă sus, fiindcă la o înmormântare atât de mare nu toată lumea bună are loc la masă în acelaşi timp, aşa că cina trebuie servită în mai multe serii. Şi erau mulţi în ochii cărora ar fi fost o insultă de neuitat să nu fie în prima serie.

Acum, când era vorba de cineva înălţat la rangul de împărat, putea el să fie cât de îngăduitor voia în multe privinţe, dar nu în cazul ăsta aparte. Trebuia să-şi respecte rangul. Altminteri, lumea ar fi crezut că nu ştia că era dreptul lui să fie mereu primul.

Cu toate astea, trecu cu vederea că nu-l poftiră sus printre cei dintâi. Era limpede că avea să mânânce odată cu preotul şi domnii din lumea bună. De ce să se necăjească?

Jan şedea pe o bancă, tăcut şi singur, pentru că acolo jos nu venea nimeni la el să vorbească de

împărătească. Sigur că simţea puţină tristeţe în suflet. Când plecase de acasă, Kattrina îi spusese să nu se ducă la înmormântarea lui Björn, fiindcă Hindrikssonii au obârşie atât de înaltă, că nu fac ei caz nici de regi, nici de împăraţi. Şi se părea că avusese dreptate Kattrina. Familiile vechi de ţărani care trăiseră pe aceleaşi pământuri de la facerea lumii se credeau deasupra tuturor feţelor împărăteşti.

Alegerea oaspeţilor pentru prima serie nu merse prea repede. Gazdele se plimbară îndelung printre cei prezenţi ca să-i aleagă pe cei mai respectabili, dar de Jan nu se apropiară.

Alături de el şedeau două femei nemăritate, care n-aveau nici cea mai mică speranţă să fie alese chiar la început şi stăteau liniştite de vorbă. Spuneau că ce bine că Linnart Björnsson, fiul lui Björn Hindriksson, apucase să vină acasă şi să se împace cu tatăl lui.

Nu fuseseră chiar duşmani, dar cu vreo treizeci de ani în urmă, când Linnart avea douăzeci şi doi de ani şi urma să se însoare, îşi rugase tatăl să-i dea lui ferma, sau să facă într-un fel ca să poată fi şi el propriul lui stăpân. Dar bătrânul Björn nu se învoise. Tatăl voia ca fiul să rămână acasă şi să capete proprietatea abia când intra el în groapă.

— Nu, ar fi răspuns fiul. Nu vreau să stau aici şi să fiu sluga matale. Mai bine plec în lume şi-mi fac singur rostul, fiindcă trebuie că sunt la fel de priceput ca dumneata; altminteri se va termina cu prietenia dintre noi.

— Se poate termina oricum dacă-ţi alegi alt drum, răspunsese Björn Hindriksson.

După asta băiatul plecase de-acasă, cutreierase prin pădurile de la nord şi răsărit de Duvsjö, se oprise în locul cel mai sălbatic, doborâse copaci şi tot acolo îşi ridicase o casă. Era acum în parohia Bro şi nu se mai arătase la Svartsjö. Timp de treizeci de ani, nici măcar o dată nu-l mai văzuseră la faţă părinţii, dar cu opt zile în urmă se întâmplă

să vină tocmai când bătrânul Björn îşi dădea sufletul.

Jan din Skrolycka se bucură foarte tare. Erau veşti bune. Duminica trecută, când Kattrina se întorsese de la biserică şi-i spusese că Björn Hindrinksson era pe ducă, Jan se grăbise s-o întrebe de fiu-său şi dacă trimiseseră după el. Nu, nu-l chemaseră. Kattrina auzise că soţia lui Björn Hindriksson se rugase de el, îl implorase să-i dea voie să-l cheme, dar el nici vorbă să se înduplece. Spunea că vrea să moară în linişte.

Însă Jan nu putuse să se împace cu gândul ăsta. Îl frământa să ştie că Linnart Björnsson era acolo, în pădurea lui, şi habar n-avea de nimic. Se hotărâse, aşadar, să încalce voia bătrânului Björn şi să-l înştiinţeze el.

Nu mai ştia cum se petrecuseră lucrurile, ci află acum, la înmormântare. Era aşa de ocupat să audă ce vorbeau cele două femei, că pur şi simplu uită de prima şi a doua serie pentru cină.

Ei bine, când fiul se întoarse acasă, el şi tatăl lui îşi vorbiră cu multă blândeţe. Bătrânul se uită la hainele băiatului şi începu să râdă.

— Văd c-ai venit în hainele de muncă, îi spuse.

— Aşa e. Ştiu c-ar fi trebuit să-mi pun hainele bune, că-i duminică, zise Linnart Björnsson, dar au fost ploi mari pe la noi în vara asta şi mă gândeam să mă duc după nişte ovăz după-amiază.

— Şi ai adunat ceva? îl întrebă bătrânul.

— Am apucat să adun o încărcătură, dar am lăsat-o pe câmp când am auzit de matale. Am pornit de îndată la drum şi nu mi-a mai ars mie de haine.

— Cine ţi-a adus vestea? întrebă tatăl după câteva clipe.

— Un bărbat pe care nu l-am văzut niciodată, răspunse fiul. Şi nici nu m-am gândit să-l întreb cine e. Arăta ca un cerşetor.

— Ai grijă să dai de el şi să-i mulţumeşti din partea mea, îi spuse bătrânul Björn băiatului cu

stăruinţă în glas. Şi să-i arăţi respect oriunde-l întâlneşti. Ne-a făcut un mare bine.

Şi aşa mersese totul între ei, în linişte şi bună înţelegere, până la sfârşit. Erau atât de fericiţi că se împăcaseră, de parcă moartea le adusese bucurie, nu durere.

Jan tresări mâhnit auzind că Linnart Björnsson îl făcuse cerşetor bătrân, dar pricepu el de ce, pentru că nu-şi pusese cascheta şi nu-şi luase nici bastonul împărătesc când urcase în sălbăticia pădurii.

Atunci, gândurile îl purtară din nou la cină. Era sigur că aşteptase destul. Se cuvenea să-l cheme şi pe el acum, fiindcă altminteri ar fi fost prea târziu. Ceva nu era în regulă.

Se ridică, traversă cu paşi hotărâţi odaia şi vestibulul, urcă scara şi deschise uşa către sala spaţioasă de la etaj.

Văzu de îndată că cina era în toi. Toate locurile de la masa în formă de potcoavă erau ocupate şi se servise deja primul fel. Nu, pe el nu se gândiseră să-l poftească împreună cu persoanele cele mai de vază. Era acolo preotul, dascălul era şi el, la fel şi locotenentul din Lövdala cu soţia, toţi care tresbuiau să fie acolo, în afară de el.

De cum intră pe uşă, una dintre fetele care serveau mâncarea se apropie cu paşi repezi de el şi-i spuse cu voce joasă:

— Dumneata ce cauţi aici, Jan? Hai, du-te jos!

— Dar, drăguţă domnişoară! zise Jan. Împăratul Johannes al Portugaliei trebuie să fie şi el printre cei din prima serie.

— Ah, taci din gură! spuse fata. Lasă prostiile, că nu merge într-o zi ca asta! Coboară şi o să primeşti de mâncare când îţi vine rândul!

Adevărul e că Jan nutrea mai mult respect faţă de familia asta decât faţă de oricare alta din parohie. Tocmai de aceea ar fi pus mare preţ pe o primire potrivită rangului său. Se pogorî o tristeţe atât de grea asupra lui când se văzu stând în

picioare la uşă cu cascheta în mână, că simţi cum îi piere toată demnitatea împărătească.

Dar iată că în clipele acelea apăsătoare prin care trecea Jan îl auzi pe Linnart Björnsson, strigând de la masă:

— Uitaţi-l! Bărbatul care a venit la mine duminica trecută să-mi dea de ştire că tata e bolnav!

— Ce spui? îl întrebă mama lui. Eşti sigur că el e?

— Foarte sigur. Nu poate fi altul. L-am mai văzut eu azi, dar nu l-am recunoscut aşa caraghios împopoţonat cum era. Dar acum văd bine că el e.

— Păi atunci, dacă el e, să nu-l mai ţinem acolo lângă uşă ca pe un cerşetor, spuse bătrâna stăpână a casei. Să-i facem loc aici, la masă. Îi datorăm şi respect, şi mulţumiri pentru că i-a făcut bătrânului Björn moartea uşoară, iar mie mi-a adus singura mângâiere în stare să-mi aline durerea pe care mi-a pricinuit-o pierderea unui soţ ca Björn.

Şi sigur că i se făcu loc, cu toate că lumea stătea deja înghesuită la masă. Îl puseră în mijlocul potcoavei, faţă în faţă cu preotul. Nici nu se putea mai bine.

La început fu puţin încurcat, pentru că nu pricepea că făceau atâta caz doar fiindcă se grăbise prin pădure să-i ducă vestea lui Linnart Björnsson. Dar, ceva mai târziu, îşi dădu seama cum stăteau lucrurile. Bineînţeles că tot pe împărat voiau ei să-l onoreze, dar se purtaseră poate în felul ăsta pentru ca nu cumva să simtă careva că nu-i luat în seamă.

Nu exista o altă explicaţie. Jan era bun la inimă, înţelegător, sărea în ajutor, toată viaţa fusese aşa, dar pentru asta nu fusese nicicând onorat sau cât de cât lăudat de cineva.

Cu inima pe moarte

Când inginerul Boræus din Borg îşi făcea scurtele plimbări zilnice până la debarcader, nu putea să nu observe mulţimea de oameni care se aduna mereu de la un timp în jurul bătrânelului din Skrolycka. Acum nu mai trebuia să stea singur şi să-şi alunge tristeţea cu visuri tăcute, aşa cum fusese nevoit să facă înainte, în timpul verii. Acum lumea care aştepta vaporul se apropia de el ca să-l asculte povestind cum o să fie când o să sosească împărăteasa şi în primul rând când o să coboare la debarcaderul din Borg. De câte ori trecea pe acolo inginerul Boræus, n-auzea vorbindu-se decât de diadema de aur din părul împărătesei şi de bobocii aurii care-şi vor deschide petalele în pomi şi boschete în clipa când ea va pune piciorul pe pământ.

Într-o dimineaţă, pe la mijlocul lui octombrie, când trecuseră vreo trei luni de când Jan din Skrolycka anunţase pentru prima oară chiar acolo, la debarcader, înălţarea în rang a Klarei Gulla, inginerul Boræus văzu că se adunase în jurul lui Jan un grup mai numeros de oameni decât altă dată. Inginerul avea de gând să treacă pe lângă el şi să-l salute scurt, aşa cum făcea mereu, dar pe urmă se răzgândi, ca să vadă mai întâi despre ce era vorba.

La prima vedere, nu i se păru nimic deosebit. Jan şedea ca de obicei pe „pietrele de aşteptare“ şi avea un aer foarte serios şi solemn. Lângă el şedea o femeie înaltă, care spunea ceva cu atâta repeziciune şi atâta râvnă, că vorbele parcă-i izvorau din gură. Dădea tare din cap, îşi închidea strâns ochii şi, când termina câte ceva din cele ce spunea, îşi apleca încet trupul înainte şi aproape că atingea ţărâna cu faţa.

Se-nţelege că inginerul o recunoscu imediat pe Ingborg-Nebuna, dar la început îi fu peste putinţă

să desluşească ce zicea şi trebui să întrebe pe unul din cei adunaţi acolo.

— Îl roagă să facă în aşa fel încât să poată merge şi ea în Portugalia când o să se întoarcă acolo împărăteasa. De când se tot roagă, şi el nimic, nu vrea să-i promită.

De-aici înainte nu-i mai fu greu inginerului să urmărească discuţia. Dar nu-l bucură deloc ce auzea. Cuta dintre sprâncene i se adâncea şi se-nroşea pe măsură ce asculta. Ingborg-Nebuna era singura fiinţă pe lume, în afară de Jan, care credea în minunăţiile Portugaliei, şi iată că nu i se dădea voie să plece acolo! Sărmana bătrână ştia că în ţara aceea nu era foamete şi nici sărăcie, nu erau oameni cruzi care să ia în râs un biet nenorocit, nu erau copii care să se ţină după un călător stingher şi fără apărare şi să arunce cu pietre după el; era tot timpul pace şi belşug, aşa că voia şi ea să meargă acolo, ca să lase în urmă viaţa de mizerie pe care o ducea. Se ruga şi plângea şi îşi folosea toată puterea de convingere, dar n-auzea decât nu şi iarăşi nu.

Şi cel care rămânea surd la rugile femeii era unul care-şi petrecuse tot anul din urmă suferind de dor! Poate că n-ar fi zis nu cu vreo câteva luni în urmă, când inima îi era încă vie, însă acum părea că timpul i-o împietrise.

Se citea şi în înfăţişarea lui că se petrecuse o schimbare. I se umflaseră obrajii, avea bărbie dublă şi o mustaţă neagră şi deasă. Ochii îi erau puţin bulbucaţi, şi privea fix, în gol. Inginerul se întreba dacă nu cumva şi nasul i se înălţase; parcă i se mărise şi căpătase o formă mai nobilă. Puteai crede că-i căzuse tot părul, fiindcă de sub caschetă nu-i scăpa nici un fir.

Inginerul fusese cu ochii pe el din vară, atunci când stătuseră de vorbă prima oară. Nu dorul îl împingea acum pe Jan la debarcader. Aproape că nici nu se uita la vapor. Mergea acolo doar ca să-i întâlnească pe oamenii ăştia care-i jucau jocul şi-i

ascultau nebuniile, care-i spuneau împărat şi-l făceau să cânte şi să le vorbească despre închipuirile lui.

Dar era ăsta motiv de supărare? Nu, fiindcă omul nu era în toate minţile.

Dar poate că nebunia asta n-ar fi trebuit să fie lăsată în voia ei, să prindă rădăcini. Inginerul îşi spuse că, dacă de la bun început s-ar fi găsit cineva care să-l dea jos cu forţa şi fără milă de pe tronul lui împărătesc, Jan ar fi putut fi salvat.

Inginerul îl privi încă o dată atent pe Jan din Skrolycka. Îi părea rău de el, dar rămânea la fel de neîndurător.

Se înţelege că în minunata Portugalie nu puteau fi decât prinţi şi generali şi lume frumos îmbrăcată. Ce impresie ar fi putut face acolo Ingborg-Nebuna cu broboada ei de bumbac şi un pulover tricotat în casă. Doamne fereşte! Inginerului i se părea că era ceva…

Se vedea c-ar fi vrut să-i dea chiar el lui Jan lecţia pe care o merita. În schimb, ridică din umeri. Nu era treaba lui să facă lucrul ăsta. N-ar fi reuşit decât să înrăutăţească lucrurile.

Plecă în tăcere de lângă mulţime şi coborî spre debarcader, de unde tocmai se zărea vaporul în spatele celui mai apropiat promontoriu.

Detronarea

Cu mult timp înainte să se însoare cu Anna Eriksdotter din Falla, Lars Gunnarsson fusese la o licitaţie.

Era organizată de oameni săraci, şi poate că nu se ofereau cumpărătorilor cine ştie ce lucruri atrăgătoare, pentru că vânzarea mergea nemaipomenit de prost. Dar clienţii puteau mereu să se aştepte la ceva bun, pentru că Jöns din Kisterud, care conducea licitaţiile, era foarte hazliu şi lumea se ducea acolo mai mult de dragul lui, să asculte ce zice el. Dar în ziua aceea, cu toate glumele pe care le născocea el ca de obicei, Jöns nu izbutea să grăbească ofertele. Până la urmă, nemaiştiind ce să facă, îşi puse deoparte ciocanul, scuzându-se că răguşise şi nu mai putea să strige.

— Să aleagă domnul deputat pe altcineva, îi spuse Jöns lui Karl Karlsson din Storvik, organizatorul licitaţiei. Mie mi-ajunge cât am răguşit strigând pentru oamenii ăştia de piatră, aşa că mă duc acasă să tac câteva săptămâni până-mi vindec gâtlejul.

Era o treabă încurcată pentru deputat. Cineva trebuia neapărat să strige, fiindcă majoritatea lucrurilor rămăseseră nevândute. Încercă de câteva ori să-l convingă pe Jöns din Kisterud să mai stea, dar era clar că acesta nu se lăsa înduplecat. Nu voia să-şi piardă renumele din cauza unei licitaţii nereuşite, şi răguşeala îl supăra atât de tare, că nici de şoptit nu mai putea. Nu scotea decât un fel de şuierat.

— Ia să vedem, nu găsim pe altcineva care să strige marfa câteva minute până se mai odihneşte Jöns? spuse atunci deputatul.

Cercetă cu privirea toată mulţimea aceea de lume, dar fără prea mari speranţe de ajutor, când Lars Gunnarsson se strecură până la el, în faţă, şi-i spuse c-ar vrea să încerce el. Pe vremea aceea

arăta aşa de tânăr, că pe deputat îl pufni râsul şi-i spuse că n-are ce face cu băieţandrii care nici măcar n-au luat prima împărtăşanie. Dar Lars îi spuse că-şi făcuse şi serviciul militar şi stărui atât de mult să i se dea ciocanul, că deputatul îi făcu voia.

— Bine, hai încearcă puţin. N-are cum să meargă mai prost ca până acum.

Lars îi luă locul lui Jöns din Kisterud, apucă un castron vechi de unt ca să-l scoată la licitaţie, dar se opri şi-l examină mai atent. Îl întoarse pe toate părţile, îl ciocăni şi pe fund, şi pe margini, păru mirat că nu găseşte nici cel mai mic defect şi pe urmă îl prezentă licitanţilor cu multă tristeţe în glas, ca şi cum ar fi fost nefericit că trebuie să vândă un lucru atât de preţios.

Din partea lui, cel mai bine ar fi fost să nu ofere nimeni nimic. Îşi zicea că pentru proprietar ar fi mai bine să nu-şi dea nimeni seama de valoarea vasului, ca să-i rămână tot lui.

Dar ofertele veneau una după alta şi se vedea că-l doare sufletul. Cât timp sumele erau mici de nici nu trebuia să le asculte, mai treacă-meargă, dar pe măsură ce creşteau, i se crispa faţa de părere de rău. În cele din urmă, când trebui să bată ciocanul şi să anunţe că vasul era vândut, păru să facă un sacrificiu.

Veni apoi rândul găleţilor, ciuberelor şi cazanelor de baie. Lars Gunnarsson fu ceva mai îngăduitor cu obiectele vechi şi le vându fără prea multe oftaturi. Dar pe unele mai noi pur şi simplu nu vru să le scoată la licitaţie.

— Sunt în prea bună stare, îi spuse Lars proprietarului. Abia sunt folosite, aşa că le puteţi vinde ca noi, în piaţă.

Licitanţii nu ştiau nici ei cum de începuseră să se înghesuie tot mai interesaţi la cumpărat. Lars Gunnarsson se arăta peste măsură de îngrijorat pentru fiecare lucru pe care-l striga, dar nu ca să i se facă lui pe plac curgeau ofertele, ci pentru că

oamenii ajunseseră să priceapă oarecum că lucrurile acelea nu erau deloc lipsite de valoare. Îşi ziceau că le-ar prinde bine să aibă acasă ba una, ba alta. Era rost de afaceri bune, nu numai de distracţie, aşa cum se întâmpla când licitaţia era condusă de Jöns din Kisterud.

După acea primă probă, pe care Lars Gunnarsson o trecu magistral, i se încredinţă tot mai des ciocanul licitaţiilor. Cu el nu se râdea la fel de mult, dar nu mai era nimeni înzestrat cu talentul lui de a-i face pe oameni să-şi dorească tot felul de vechituri sau să-i împingă pe unii domni cu bani să se ia la întrecere oferind tot mai mult pentru obiecte de care nici vorbă să aibă nevoie, numai ca să arate lumii cât le dădea lor mâna să cheltuiască.

Aproape că nu era licitaţie la care Lars Gunnarsson să nu vândă cam tot ce era de vândut. O singură dată era să-i meargă prost, la licitaţia ţinută după ce se prăpădise Sven Österberg din Bergvik. Se punea la vânzare gospodăria lui bogată din Storstugan şi se adunase multă lume. Vremea era frumoasă, deşi era sfârşit de toamnă, şi licitaţia se putea ţine în aer liber. Cu toate astea, vânzarea nu mergea bine. Lars nu izbutea să le trezească oamenilor interesul pentru ce striga, nici să-i facă să se ia la întrecere. Era ca în ziua aceea când îi luase el locul lui Jöns din Kisterud.

Dar Lars Gunnarsson n-avea deloc chef să dea altuia postul lui. În schimb, încercă să afle ce se întâmplase cu lumea de avea mintea aşa de împrăştiată şi nu voia să facă afaceri. Nu trecu mult şi află care era pricina.

Lars se suise pe o masă, pentru ca oamenii să vadă mai bine ce era de licitat, şi din locul ăla nu-i fu greu să observe că proaspătul împărat, care locuia în coliba de lângă Falla, unde lucrase toată viaţa ca zilier, se plimba de colo-colo prin mulţime. Lars îl vedea cum saluta la dreapta şi la stânga zâmbind, reţinut, dar binevoitor şi lăsându-i

pe oameni să-i admire frumosul baston şi stelele. O droaie de copii şi tineri se ţineau scai de el oriunde se întorcea, iar vârstnicii nu se dădeau nici ei în lături, ci căutau să intre în vorbă cu el. Nu era de mirare că licitaţia mergea prost, când apăruse un personaj atât de important care atrăgea toată atenţia.

La început, Lars nu întrerupse licitaţia, dar îl urmări din ochi pe Jan din Skrolycka şi observă că-şi făcuse drum până în primul rând, aproape de cel care evalua licitaţia. Johannes al Portugaliei nu era omul care să stea deoparte, retras. Dădea mâna cu toţi cunoscuţii, le adresa câteva vorbe curtenitoare, dar în acelaşi timp trecea mai departe, şi, cum-necum, ajunse în centrul mulţimii.

În aceeaşi clipă, Lars Gunnarsson sări de pe masă, se repezi drept la Jan, îi smulse şi cascheta de piele, şi bastonul împărătesc şi sări iar pe masă, înainte ca Jan să i se poată împotrivi.

Jan scoase un ţipăt şi vru să-şi facă şi el vânt în sus, pe masă, ca să-şi ia îndărăt lucrurile confiscate, dar Lars îl împiedică, lovind cu bastonul prin aer, aşa că Jan n-avu încotro şi se dădu înapoi. Atunci, se auzi printre oameni un murmur de proteste, dar Lars nu se lăsă impresionat.

— Înţeleg eu că vă surprinde ce-am făcut, strigă Lars cu forţa lui obişnuită în glas, care răsună în toată curtea, dar cascheta asta şi bastonul sunt de la noi, din Falla. Au fost ale socrului meu, Erik Ersa, şi el le-a moştenit de la fostul proprietar al moşiei, cel dinaintea lui Erik. Lucrurile astea s-au bucurat mereu de înaltă preţuire în familia noastră şi nu suport să văd că le poartă un deşucheat ca el. N-am idee cum au ajuns în mâinile lui, dar ce ştiu este că acum, gata, n-o să mai poarte el lucrurile astea minunate care-s ale noastre.

Jan se liniştise foarte repede şi, în timp ce Lars îşi ţinea discursul, rămase cu braţele încrucişate; se vedea pe chipul lui că tot ce zicea Lars îl lăsa cu

totul nepăsător. Când Lars termină de vorbit, Jan se întoarse către cei prezenţi cu un gest de comandă.

— Şi acum, stimaţii mei curteni, spuse Jan, vă rog să-mi aduceţi înapoi ce este al meu.

Dar nimeni nu se mişcă să-l ajute. Mai mult, unii începură chiar să râdă de el. Trecuseră cu toţii de partea lui Lars.

Unei singure persoane îi era milă de Jan. Auzi în mulţime un glas de femeie:

— Hai, Lars, dă-i omului înapoi podoabele împărăteşti. Voi oricum n-o să le folosiţi.

— Am să-i dau eu o caschetă de-a mea când ajung acasă, zise Lars, dar să-l ferească Dumnezeu să se mai arate-n lume cu comorile astea moştenite şi să le batjocorească în felul ăsta.

Cele spuse de Lars îi făcură pe oameni să râdă şi mai tare, şi asta îl zăpăci într-atât pe Jan, că rămase locului privind uluit în jur, ba la unul, ba la altul, fără să-şi poată reveni din uimire. Doamne, Dumnezeule! Nu se găsea nici unul care să-i sară-n ajutor acum, la nevoie, din cei care-l aclamaseră şi-i arătaseră respect? Rămaseră cu toţii nemişcaţi. Vedea limpede că nu însemna nimic pentru ei, că nu voiau să facă nimic. Asta îl îngrozi într-un asemenea hal, că i se topi toată demnitatea de împărat, şi semăna mai degrabă cu un copil care e cât pe ce să izbucnească în plâns pentru că i-a luat cineva jucăriile.

Lars Gunnarsson îşi întoarse privirea spre mormanul de mărfuri de lângă el, cu gândul să continue licitaţia. Atunci, Jan încercă să se salveze singur. Gemând şi văitându-se, îşi făcu drum până la masa unde era Lars şi, ajuns acolo, se aplecă şi căută s-o răstoarne. Dar Lars nu se lăsă surprins. Dădu iar prin aer cu bastonul împărătesc şi Jan încasă o lovitură atât de tare pe spinare, că trebui să facă un pas înapoi.

— Termină, Jan. Lucrurile astea rămân la mine deocamdată. Şi eu zic c-ai pierdut destul timp cu

povestea ta împărătească. Du-te mai bine acasă şi apucă-te de desţelenit. Oamenii de teapa ta n-au ce căuta la licitaţii.

Se vedea că Jan n-avea de gând să facă ce-l îndemna Lars, dar acesta mai ridică o dată bastonul. Şi asta fu de-ajuns pentru ca împăratul Portugaliei să facă stânga-mprejur şi să dispară.

Nimeni nu merse după el, cu o vorbă de alinare, nimeni nu-l chemă înapoi. Nici gând. Cei mai mulţi nu-şi puteau stăpâni hohotele de râs văzând cât de jalnic şi fără pic de demnitate îşi pierduse toată măreţia.

Dar nici asta nu era pe placul lui Lars Gunnarsson. El ţinea ca licitaţiile lui să se desfăşoare solemn, întocmai ca slujbele de la biserică.

— Eu cred că-i mai bine să vorbim serios cu Jan decât să-l luăm în râs. Mulţi oameni îşi pun mintea cu nebuniile lui şi chiar îl numesc împărat, dar asta nu-i face decât rău. Mai bine să-l ajutăm să înţeleagă cine este el cu adevărat, chiar dacă n-o să-i placă. I-am fost atâta vreme stăpân, că-i de datoria mea să-l fac să se apuce iar de muncă. Altminteri o să devină curând o povară pentru parohia noastră.

Pe urmă, Lars ţinu o licitaţie aşa cum scrie la carte, cu oferte multe şi preţuri ridicate. Era mulţumit, şi mulţumirea îi fu şi mai mare când, a doua zi, i se spuse că Jan din Skrolycka îşi pusese hainele de lucru şi se apucase să sape ogorul.

— Şi acum să nu-i mai amintim niciodată de nebunia lui, spuse Lars Gunnarsson, şi să nădăjduim c-o să-i rămână mintea întreagă. N-a avut niciodată prea multă, aşa că are nevoie de toată.

Lecţia de catehism

Nimic nu-l bucura mai tare pe Lars Gunnarsson decât că avusese ideea să-i ia lui Jan din Skrolycka bastonul şi cascheta de piele. Era ca şi cum, în acelaşi timp, îi luase cu mâna şi nebunia.

La câteva săptămâni după licitaţia din Bergvik, urma să se ţină lecţia de catehism la Falla. Se adunaseră acolo enoriaşii din tot ţinutul Duvsjön, printre care şi cei din Skrolycka. Şi era de necrezut, dar Jan nu dădea nimănui de bănuit că ar fi ceva în neregulă cu mintea lui.

Toate scaunele şi băncile din Falla fuseseră aduse în sala mare de jos, şi oamenii şedeau în rânduri strânse. Se afla şi Jan printre ei, dar nu căutase să se înghesuie ca să ocupe un loc mai bun decât i se cuvenea. Lars nu-l scăpa din ochi şi trebui să recunoască adevărul, şi anume că Jan nu mai era nebun şi că acum se comporta ca un alt om.

Era tăcut şi celor care-l salutau le răspundea dând scurt din cap, poate ca să nu tulbure solemnitatea momentului.

Înainte de a se pune întrebările, se făcu prezenţa, şi, când preotul îi strigă numele, Jan Andersson din Skrolycka răspunse „da“ fără nici o ezitare, ca şi cum împăratul Portugaliei nici nu existase vreodată.

Preotul şedea la o masă în fundul camerei şi avea în faţă voluminosul catastif cu întrebări. Lângă el, Lars Gunnarsson îl informa despre cei care se mutaseră din districtul lor în timpul anului şi despre cei care se căsătoriseră.

După ce Jan răspunsese cum trebuie la întrebări, toată lumea văzu că preotul se întoarse către Lars şi-i şopti ceva.

— N-a fost chiar aşa rău cum părea, răspunse Lars. Bazaconiile alea eu i le-am scos din cap.

Acum vine la lucru aici, la Falla, în fiecare zi, ca înainte.

Lars nu se gândise să coboare glasul, ca preotul, să nu se audă ce spune. Toată lumea pricepu despre cine era vorba şi mulţi îl căutară cu privirea pe Jan, dar el şedea liniştit, ca şi cum n-ar fi auzit nimic.

Pe urmă, începu examinarea cunoştinţelor de creştinism. Tinerii erau morţi de frică. Preotul îi ceru unuia dintre ei să spună care era a patra poruncă.

Nu din întâmplare se oprise preotul în seara aceea la porunca a patra. Le spuse că, aflându-se în casa aceea veche, paşnică, impunătoare, cu bănci la perete şi alte mobile din timpuri trecute, cu mărturii limpezi de bunăstare oriunde te uitai, se simţea îmboldit să le amintească oamenilor cât de bine le merge celor care rămân alături de familie generaţie după generaţie, care-i lasă pe bătrâni să conducă atâta timp cât sunt în putere, şi apoi îi preţuiesc şi-i respectă cât timp mai sunt în viaţă.

Preotul tocmai începuse să vorbească pe îndelete despre darurile pe care Dumnezeu le promite celor care-şi cinstesc tatăl şi mama, când Jan din Skrolycka se ridică în picioare.

— E cineva la uşă care nu îndrăzneşte să intre, spuse Jan.

— Ia vezi mata, Björn, dacă e cineva, că stai cel mai aproape de uşă, îl rugă preotul.

Björn se ridică, deschise uşa şi aruncă o privire în antreu.

— Nu, nu-i nimeni. I s-a părut.

Şi preotul continuă. Le explică oamenilor că cele spuse în porunca a patra nu erau chiar un ordin, ci mai curând un sfat bun, care trebuia urmat cu grijă dacă voiau să le meargă bine în viaţă. Şi le mai spuse enoriaşilor că el, cu toate că era încă tânăr, avusese deja prilejul să vadă şi să se convingă că dispreţul faţă de părinţi şi nesupunerea faţă de îndemnurile lor stăteau fără

îndoială la temelia multor nenorociri din viaţa oamenilor.

În timp ce preotul le vorbea, Jan din Skrolycka îşi tot întorcea capul spre uşă. Îi făcea semn Kattrinei, care şedea pe rândul cel mai din spate şi-i era mai uşor să iasă de acolo ca să meargă la uşă. Mai întâi nu se mişcă din loc, dar apoi, fiindcă în timpul din urmă îi era puţin teamă să i se împotrivească lui Jan, se supuse. Se ridică, deschise uşa şi, ca şi Börje, nu văzu nici urmă de om. Făcu semn din cap că nu, şi se întoarse la locul ei.

Preotul nu se lăsase întrerupt de ce făcuse Kattrina, dar, spre bucuria tuturor, nu le mai puse întrebări enoriaşilor, ci se opri la gândurile frumoase care-i veneau în minte.

— Ia gândiţi-vă cât de bine ne simţim când îi avem pe bătrânii noştri dragi alături de noi în casă! Nu e minunat că le putem fi de sprijin celor care ne-au ajutat când eram neputincioşi, că le putem face viaţa uşoară după ce poate ei au suferit de foame şi de frig ca să ne pună nouă pâine pe masă? Pentru o pereche tânără, e o cinste să aibă în preajmă un părinte fericit şi mulţumit.

Când preotul rosti vorbele astea, se auzi un plâns domol într-un colţ din celălalt capăt al sălii. Lars Gunnarsson, care şezuse plin de evlavie cu capul plecat, se ridică imediat de pe scaun. Merse în vârful picioarelor ca să nu stânjenească lumea, o luă de mijloc pe soacră-sa şi o conduse până la masa unde şedea preotul. I se dădu locul lui Lars Gunnarsson, care acum stătea în picioare în spatele ei, într-o parte, privind-o. Îi făcu un semn şi soţiei, aceasta se apropie şi se opri de partea cealaltă a scaunului. Arăta frumos. Toată lumea pricepu că Lars voia să le dovedească tuturor că la ei în casă era întocmai cum le spusese preotul că trebuie să fie.

Faţa preotului strălucea de bucurie. Un singur lucru îl neliniştea puţin, şi anume că bătrâna nu se

oprea din plâns şi lacrimile îi curgeau şiroaie. Niciodată nu i se mai întâmplase să trezească asemenea simţăminte vreunuia dintre enoriaşi.

— Sigur, continuă preotul, nu e greu să urmăm a patra poruncă cât timp suntem tineri, supuşi părinţilor. Abia mai târziu ne costă. Când ajungem la rândul nostru oameni în toată firea şi ne credem înţelepţi ca şi ei…

Aici preotul fu din nou întrerupt de Jan. În fine, de data asta se ridică, se strecură chiar el până la uşă şi o deschise.

Avu mai mult noroc decât ceilalţi. Se auzi că spune bună ziua cuiva din antreu.

Toate privirile se întoarseră spre ieşire. Voiau şi ceilalţi să vadă cine stătuse tot timpul acolo, afară, şi nu îndrăznise să intre. Îl auzeau pe Jan că se ruga şi insista, văzură apoi cum deschide larg uşa, dar se părea că cel care stătea afară nu voia deloc să intre. În cele din urmă, Jan închise uşa şi intră tot singur în sală, dar nu se aşeză pe locul lui. Îşi croi cu mare greutate drum până la masa unde se afla preotul.

— Spune, Jan, cine ne-a tulburat toată seara? întrebă preotul.

— Era bătrânul proprietar de aici, din Falla, răspunse Jan, fără urmă de mirare sau tulburare în glas. N-a vrut să intre, dar m-a rugat să-i transmit lui Lars să fie cu mare băgare de seamă în duminica de după Sânziene.

Nu mulţi pricepură în prima clipă ce se ascundea în spatele acestor vorbe. Cei din ultimele rânduri nici nu auziseră bine, dar îşi dădură seama, după felul în care tresărise preotul, că Jan spusese ceva îngrozitor. Se ridicară în picioare şi se înghesuiră până-n faţă, întrebând în dreapta şi-n stânga din partea cui vorbise Jan.

— Dar, Jan! explodă preotul cu asprime. Îţi dai seama ce spui?

— Sigur că-mi dau seama, zise Jan clătinând din cap. Doar l-am auzit cu urechile mele tot timpul în

antreu. I-am spus să intre, dar n-a vrut. A ţinut doar să i se transmită ginerelui ce v-am spus, după care a plecat. „Spune-i“, a zis, „că nu-i vreau răul din pricină că m-a lăsat să zac neputincios în zăpadă şi nu mi-a venit în ajutor la timp! Dar porunca a patra e o poruncă straşnică. Spune-i din partea mea că cel mai bine ar fi să se căiască şi să mărturisească! Mai are timp până în duminica de după Sânziene“.

Jan vorbea liniştit şi limpede, şi ce transmitea el era pe cât de straniu, pe atât de demn de crezare, aşa că timp de câteva secunde nici preotul, nici enoriaşii nu se îndoiră că Erik din Falla stătuse de vorbă cu Jan lângă uşa casei unde-şi trăise viaţa. Şi îşi întoarseră fără să pregete ochii spre Lars Gunnarsson, ca să vadă ce înrâurire aveau vorbele lui Jan asupra lui.

Dar Lars râdea.

— Am crezut că Jan s-a lecuit, spuse Lars, altfel nu l-aş fi lăsat să vină azi aici. Vă rog, părinte, iertaţi tulburarea pe care a pricinuit-o. L-a apucat iar nebunia.

— Desigur! zise preotul uşurat şi-şi trecu mâna peste frunte.

Fusese cât pe ce să creadă că asistase la o întâmplare supranaturală. Ce bine că nu era de fapt vorba decât de închipuirea unui nebun!

— Vedeţi, părinte, continuă Lars, Jan nu prea mă are la suflet, şi acum, când nu mai e în toate minţile, nu se poate stăpâni şi-şi varsă fierea. Ca să fiu sincer, ştiu că a mea e vina că fiică-sa a plecat în lume să câştige bani. Din pricina asta nu mă iartă el.

Desigur că tonul înflăcărat cu care vorbea Lars îl mira pe preot, ai cărui ochi profunzi, albaştri îl cercetau curioşi. Lars se uită în altă parte, ocolindu-i privirea, şi, observând că greşise, se strădui să-l privească pe preot drept în ochi, dar nu izbuti şi se îndepărtă cu o înjurătură.

— Lars Gunnarsson! Ce înseamnă asta?

Lars îşi veni repede în fire.

— Vreau să scap de ţicnitul ăsta, spuse Lars, ca şi cum pe el îl înjurase. Să stau aici, alături de preot şi de vecini, şi să fiu luat drept ucigaş numai pentru că-mi poartă un nebun pică? V-am zis, are un dinte contra mea din cauza fetei lui. De unde să fi ştiut eu c-o să-i meargă rău dacă pleacă doar pentru că eu mi-am cerut dreptul? Nu se găseşte nimeni să-l ia în primire pe Jan pentru ca noi, ceilalţi, să ne putem reculege?

Preotul îşi trecu iar mâna peste frunte. Îl întristau vorbele lui Lars, dar nu cuteza să-l ia la rost când nu ştia nimic sigur. O căută din ochi pe bătrâna stăpână a casei, dar aceasta plecase pe nevăzute din sală. Îi cuprinse apoi cu privirea pe restul enoriaşilor, căutând în zadar sprijin. Era sigur că absolut toţi ştiau dacă Lars era vinovat sau nu, dar acum, când preotul se întoarse către ei, chipurile parcă le înţepeniseră, nu se putea citi nimic pe ele. Kattrina venise în faţă şi-l luase de braţ pe Jan. Se îndreptau spre ieşire, şi preotul oricum nu voia să-i pună vreo întrebare nebunului.

— Cred că e de-ajuns pe ziua de azi, spuse preotul blând. O să facem o încheiere.

Spuse o rugăciune scurtă şi toată lumea cântă un psalm. Pe urmă, toţi enoriaşii se împrăştiară.

Preotul plecă ultimul. În timp ce-l însoţea până la gard, Lars aduse din nou vorba despre cele întâmplate.

— Părinte, aţi auzit că în duminica de după Sânziene trebuie să fiu cu băgare de seamă? Asta-i dovada că la fata lui se gândeşte Jan. Anul trecut, când am fost la Jan să punem la punct afacerea cu coliba, era tocmai prima duminică de după Sânziene.

Preotul era din ce în ce mai iritat din cauza tuturor explicaţiilor lui Lars. Îi puse mâna pe umăr, îl privi drept în faţă şi-i spuse cu glas blând, convingător.

— Lars Gunnarsson! Eu nu sunt judecător. Dar ţine minte, dacă ai ceva pe conştiinţă, la mine eşti

oricând bine-venit. Te aştept, Lars Gunnarsson, în fiecare zi. Dar vezi să nu fie prea târziu!

Un spiriduş bătrân

În a doua iarnă de când fetiţa din Skrolycka plecase din casa părintească, pe la sfârşitul lui ianuarie, se făcu un ger de crăpau pietrele. Frigul era atât de crâncen, că oamenii din Askedalarna adunau troiene de zăpadă în jurul colibelor, ca să ţină cât de cât căldura înăuntru, şi seara aveau grijă să acopere vacile cu paie, fiindcă se temeau că altfel ar fi murit degerate.

Era aşa de frig, că şi pâinea îngheţa, şi brânza îngheţa, până şi untul se făcea sloi. Şi când gerul era cel mai straşnic, parcă nici focul nu mai izbutea să fie la fel de cald ca de obicei. Oricât de mare ar fi fost focul în sobă, dincolo de plită nu se răspândea căldura.

Într-una din zilele când gerul se simţi mai tăios ca în alte dăţi, Jan din Skrolycka nu se duse la muncă, ci rămase acasă s-o ajute pe Kattrina să ţină focul aprins. Nici el, nici nevastă-sa nu îndrăzniseră să scoată nasul afară după orele dimineţii, şi în colibă, cu cât trecea timpul, cu atât erau mai îngheţaţi. Pe la cinci după-amiază, aproape de apusul soarelui, Kattrina spuse că ar fi mai bine să se culce. N-avea nici un rost să mai aştepte şi să se chinuie degeaba.

Jan, care în timpul după-amiezii se dusese în repetate rânduri la fereastră să se uite afară prin singurul colţ de geam rămas neîngheţat, pe când celelalte erau acoperite de flori groase de gheaţă, merse iar acolo.

— Dragă Kattrina, tu culcă-te, îi zise Jan uitându-se afară, dar eu mai stau puţin.

— Da, sigur. Şi de ce, mă rog? spuse Kattrina. Ce mai ai de făcut? De ce să nu te culci şi tu?

Jan nu-i răspunse imediat.

— Mi se pare ciudat că nu l-am văzut pe Agrippa Prästberg trecând pe-aici, spuse Jan.

— Pe el îl aştepţi? zise Kattrina. Doar nu s-a purtat aşa de bine cu tine ca să merite să stai să-l aştepţi şi să îngheţi de frig.

Jan ridică autoritar mâna. Era singurul gest împărătesc de care nu se dezbărase cu totul. Nici vorbă să vină Prästberg la ei în vizită, dar Jan auzise că fusese poftit la o tărie de unul dintre pescarii din Askedalarna, şi acum se mira că nu-l văzuse trecând.

— Desigur c-a fost destul de deştept să nu iasă din casă, spuse Kattrina.

Se făcea din ce în ce mai frig pe măsură ce se apropia seara. Coliba trosnea prin colţuri, ca şi cum gerul bătea la uşă ca să intre în casă. Tufişurile şi copacii purtau blănuri groase de zăpadă şi chiciură, de nu le mai vedeai forma, dar n-avuseseră încotro. Trebuiseră, ca şi celelalte vieţuitoare, să se acopere cu orice se nimerea ca să se apere de îngheţ.

Nu trecu mult şi Kattrina veni cu o nouă propunere.

— Văd că nu-i decât cinci şi jumătate, dar eu o să pun apa de terci şi o să aşez masa pentru cină. După aia, n-ai decât să faci ce vrei. Dacă ai chef, te culci, dacă nu, îl aştepţi pe Prästberg.

Tot timpul ăsta, Jan nu se clintise de la fereastră.

— Nu se poate să fi trecut şi să nu-l fi văzut, spuse Jan.

— Ce-ţi pasă ţie dacă unul ca Prästberg trece sau nu trece pe aici? spuse Kattrina cu ton aspru, fiindcă se plictisise să-l tot audă pe Jan vorbind de vagabondul ăla bătrân.

Jan scoase un oftat adânc. Kattrina nici nu ştia câtă dreptate are. Pentru că, de fapt, pe Jan nu-l interesa nici un pic dacă trecea Greppa. Era doar un motiv ca să se tot ducă la fereastră.

Nu primise nici o veste, nici un semn de viaţă de la marea împărătească, fetiţa din Skrolycka, din ziua în care Lars din Falla îi răpise puterea şi măreţia. Ştia el că aşa ceva nu se întâmplase fără

încuviinţarea ei, şi de aceea pricepuse că vina era a lui, că el, Jan, făcuse ceva care nu-i era pe plac împărătesei. Dar ce anume, îi era peste putere să ghicească. La asta se gândea el în serile lungi de iarnă, în dimineţile lungi, întunecate, când treiera în hambarul din Falla, şi apoi în puţinele ore de lumină când aducea lemne din pădurea mare.

Nu credea că s-ar fi putut supăra din cauză că se înălţase la rang de împărat. Timp de trei luni, mersese totul de minune. Fuseseră trei luni de vis nesperat pentru un ţăran oropsit ca el, şi Klara Gulla nu putea să fie contra.

Nu, trebuie să fi zis sau să fi făcut ceva care o nemulţumise. Din pricina asta fusese pedepsit.

Dar putea Klara Gulla să ţină atâta vreme supărarea, să nu-l ierte? De i-ar spune măcar din ce pricină. De i-ar spune cum să facă s-o împace. S-ar supune fără să crâcnească. Vedea bine că-şi pusese iar hainele de lucru şi că începuse să meargă la muncă de îndată ce-i dăduse de înţeles că asta îi era voinţa.

Nu voia să vorbească nici cu Kattrina şi nici cu năvodarul despre ce-i apăsa sufletul. Trebuia să aibă răbdare şi să aştepte până ce Klara Gulla avea să-i dea un semn sigur. Şi chiar simţea de multe ori că semnul e pe aproape, că l-ar putea primi, doar să-ntindă mâna.

Ca în ziua asta, când stătuse în casă tot timpul şi era atât de sigur că veştile de la Klara Gulla erau pe drum. Pe ele le pândea el prin colţul acela limpede al ferestrei. Presimţea că, dacă veştile nu soseau mai repede, el n-o să mai poată face faţă vieţii.

Dar acum se întunecase de-a binelea şi aproape că nici până la gard nu mai vedea, aşa că se terminase cu speranţele pe ziua aceea. Prin urmare, căzu la învoială cu Kattrina. Ea pregăti terciul pentru cină, mâncară, şi când se culcară nu era nici şase şi un sfert.

Adormiră repede, dar somnul îi fu scurt lui Jan. Abia apucă pendula să bată şase şi jumătate, că Jan sări din pat. Se grăbi să pună nişte lemne pe jăraticul din sobă, după care începu să se îmbrace.

Căută să nu facă zgomot, dar tot o trezi pe Kattrina, care se ridică într-o rână şi-l întrebă dacă era deja dimineaţă.

Nu, nu se făcuse dimineaţă. Dar îi apăruse în vis fetiţa şi-i ceruse să se ducă sus, în pădure.

De data, pe Kattrina o apucă oftatul. Iar îi dădea nebunia târcoale lui Jan. Ea se aşteptase din zi în zi la aşa ceva, fiindcă în ultimul timp fusese foarte abătut şi neliniştit.

Nu încercă să-l împiedice. În schimb, se ridică şi ea din pat şi se îmbrăcă.

— Aşteaptă puţin! spuse Kattrina când Jan era lângă uşă pe picior de plecare. Dacă vrei să te duci noaptea în pădure, atunci merg şi eu cu tine.

Credea că Jan o să se împotrivească, dar nu. Se opri acolo la uşă şi aşteptă să fie gata şi Kattrina. Părea foarte grăbit, dar în acelaşi timp cu mintea clară şi mai liniştit decât fusese tot restul zilei.

Şi ce vreme! Gerul îi înfrunta ca un zid dureros făcut din cioburi ascuţite de sticlă care le străpungeau pielea. Nasul parcă le era smuls de pe faţă, degetele mâinilor îi usturau, iar degetele de la picioare nici nu şi le mai simţeau, de parcă le fuseseră retezate. Dar Jan nu se plângea. Nici Kattrina. Mergeau şi iar mergeau, fără oprire. Jan o luă la deal, pe drumul de iarnă, acelaşi pe unde-o apucase demult, într-o dimineaţă de Crăciun, cu Klara Gulla, când fetiţa era mică de tot şi trebuise s-o ducă în braţe.

Cerul era senin şi spre apus lucea un corn de lună, îngust şi alb, aşa că nici vorbă să fie beznă. Cu toate astea, uşor nu era să mergi drept pe drum, fiindcă totul era atât de alb. Nimereau de multe ori prea aproape de margine şi se înfundau în nămeţi.

Dar se munciră până ajunseră la bolovanul pe care un uriaş îl aruncase odinioară asupra bisericii

din Svartsjö. Jan trecuse de bolovan, când Kattrina, care venea în urma lui, scoase un ţipăt:

— Jan! strigă ea, şi Jan n-o mai auzise aşa de speriată din ziua în care venise la ei Lars să le ia coliba. Nu vezi că stă cineva aici?

Jan se întoarse, se apropie de Kattrina şi fură cât pe ce s-o ia la fugă amândoi, pentru că nu era de glumă! Sprijinit de bolovan şi aproape în întregime acoperit de chiciură albă şedea acolo un spiriduş bătrân cu barba zburlită şi cu nasul ca o trompă.

Şedea cu totul nemişcat. Desigur că gerul îl împietrise şi nu mai apucase să se întoarcă în vizuina lui din pământ, sau pe unde şi-o fi avut el culcuşul.

— N-aş fi crezut că mai există fiinţe din astea! zise Kattrina. Nu voiam să cred, cu toate că lumea vorbeşte aşa de mult despre ei.

Cel care-şi veni primul în fire şi pricepu ce li se arătase fu Jan, nu Kattrina.

— Nu e nici un spiriduş, Kattrina. Ăsta-i Agrippa Prästberg.

— Doamne, Jan, ce vorbeşti! exclamă Kattrina. Da, s-ar putea, fiindcă Agrippa chiar seamănă cu un spiriduş.

— S-a aşezat şi a adormit. Să dea Domnul să nu fi murit!

L-au strigat pe nume, l-au zgâlţâit, dar el tot ţeapăn şi nemişcat rămânea.

— Ia du-te înapoi şi adu sania să-l cărăm de-aici! spuse Jan. Eu rămân să-l frec cu zăpadă până se trezeşte.

— Vezi să nu înţepeneşti şi tu! spuse Kattrina.

— Dragă Kattrina, răspunse Jan, aşa cald ca în seara asta nu m-am mai simţit de nu ştiu când. Fetiţa mea mă face atât de fericit! Nu ţi se pare că-i frumos din partea ei să ne trimită în pădure ca să-l mântuim pe cel care a răspândit atâtea minciuni despre ea?

*

La vreo două săptămâni după aceea, când Jan tocmai se întorcea de la muncă, se întâlni faţă-n faţă cu Agrippa Prästberg.

— Iată-mă iar sănătos, spuse Greppa, dar înţeleg prea bine că dacă n-aţi fi venit voi să mă ajutaţi, tu şi Kattrina, n-ar mai fi rămas până acum mare lucru din Johan Utter Agrippa Prästberg, şi din cauza asta m-am tot gândit cum să vă răsplătesc.

— Dar nu trebuie, dragă Agrippa Prästberg, spuse Jan şi făcu gestul acela hotărât cu mâna.

— Taci şi ascultă, zise Prästberg. Când spun că m-am gândit la o răsplată, să ştii că nu sunt vorbe în vânt. Lucrul e deja făcut. M-am întâlnit acum câteva zile cu negustorul care i-a dat fetei tale rochia aia roşie.

— Cine? spuse Jan tulburat în asemenea măsură, că începuse să gâfâie.

— Bărbatul ăla care i-a dat rochia roşie şi după aia a făcut el ce-a făcut că fata a nimerit prost la Stockholm. Mai întâi, i-am ars din partea voastră o bătaie de n-a mai ştiut cum îl cheamă, şi pe-urmă i-am zis că dacă-şi mai arată mutra în parohia noastră o să-i mai ard una la fel.

— Dar ce-a spus? Nu l-ai întrebat de Klara Gulla? N-avea veşti pentru noi?

— Ce era să mai spună? A încasat bătaia şi n-a mai scos o vorbă. Aşa că v-am fost şi eu de folos şi acum suntem chit. Johan Utter Agrippa Prästberg nu vrea să rămână dator nimănui.

Agrippa Prästberg îşi continuă drumul, dar Jan rămase locului, văitându-se în gura mare. Fetiţa! Fetiţa! Se gândise să-i trimită un semn de viaţă. Negustorul avea fără îndoială veşti de la ea. Iar el nu aflase nimic. Şi Prästberg îl izgonise.

Jan îşi frământa mâinile. Nu plângea, dar tot trupul îi era chinuit de dureri mai mari decât dac-ar fi fost bolnav.

Înţelegea acum că fetiţa lui plănuise ca Prästberg, care bătea mereu drumurile, să primească veştile de la negustor şi să i le transmită

tatălui ei. Dar cu Prästberg lucrurile mergeau ca şi cu spiriduşii: fie că-ţi puneau gând bun sau rău, nu ieşeau decât nenorociri.

Duminica după Sânziene

În prima duminică după Sânziene, toată lumea din Askedalarna era poftită la marea petrecere pe care năvodarul şi nora lui o dădeau în fiecare an în acea zi.

Era de mirare cum de puteau doi oameni nevoiaşi ca ei să facă un asemenea ospăţ, însă celor care ştiau motivul li se părea foarte normal.

Pe vremea când năvodarul fusese bogat, le dăduse celor doi fii câte o fermă. Fiul cel mare se îngrijise de proprietatea lui cam în acelaşi fel ca taică-su, Ol'Bengtsa, şi murise sărac lipit. Al doilea născut era din alt aluat, mai copt la minte, ducea o viaţă mai aşezată. Nu-şi irosise darul, care chiar crescuse cu timpul, şi băiatul făcuse mare avere.

Numai că ce avea el acum era floare la ureche faţă de ce-ar fi putut să aibă dacă taică-său n-ar fi fost atât de nesăbuit şi risipitor şi dacă nu şi-ar fi irosit şi banii, şi proprietatea. Dacă bogăţia tatălui ar fi nimerit în mâinile fiului încă din prima lui tinereţe, nici nu se poate spune cât de departe ar fi ajuns. Ar fi putut să fie proprietar peste toate pădurile din regiunea Lövsjö, să aibă un negoţ la Broby şi vapor pe Löven. Şi, de ce nu, poate că şi forjăria din Ekeby ar fi fost a lui.

Sigur că fiului îi fusese greu să ierte delăsarea tatălui, dar îşi pusese lacăt la gură ca să nu strice relaţiile. Când Ol'Bengtsa rămase fără nimic, multă lume, chiar şi el însuşi, se aşteptase ca fiul să-i sară în ajutor, dar la ce bun? Totul ar fi intrat în buzunarele creditorilor. Şi, tocmai pentru ca tatăl să aibă unde trage în ziua când va pierde tot, fiul păstrase ce i se dăduse.

Că Ol'Bengtsa se mutase în schimb la fiul cel mare, unde locuia cu văduva acestuia şi ajuta gospodăria împletind năvoade, nu era vina mezinului. El îşi chemase tatăl să stea cu el, şi nu o

dată, cel puţin de o sută de ori. Aproape că tatăl îi făcea încă o nedreptate fiului, fiindcă lumea îl vorbea de rău ştiind că tatăl lui o ducea greu de tot.

Dar nici de data asta nu se supără şi, ca să-şi dovedească bunele sentimente, pornea la drum o dată pe an, în fiecare vară, cu nevasta şi copiii, şi străbătea căile periculoase până la Askedalarna, unde rămânea o zi întreagă.

Dac-ar fi ştiut lumea cât de abătuţi erau, el şi nevasta, de fiecare dată când vedeau mizeria de cocioabă unde trăia tatăl, şura dărăpănată, petecul de pământ pietros pentru cartofi şi copiii zdrenţăroşi ai cumnatei, ar fi înţeles cât de bun era la inimă că trecea prin toate astea o dată pe an ca să-şi vadă părintele.

Şi lui, şi nevestei li se părea că partea cea mai proastă era ospăţul făcut de dragul lor. De fiecare dată când porneau la drum îl rugau, îl implorau să nu-şi mai invite toţi vecinii ca să-şi cinstească fiul, pentru că oricum veneau şi anul următor, dar bătrânul era neînduplecat. Nu voia să renunţe la petrecere, deşi era atât de strâmtorat. Când vedeai cât de îmbătrânit şi ofilit era, n-ai fi crezut că mai rămăsese ceva din Ol'Bengtsa din Ljusterbyn, cel de odinioară, dar pofta de lucruri măreţe nu i se stinsese. Pofta asta îi adusese nenorocirea, dar nu se putea dezbăra de ea.

Fiul auzise pe ocolite, dar pricepuse şi singur, că bătrânul şi nora făceau tot anul economie, lingeau blidele, numai ca să poată da o masă onorabilă în ziua când venea să-l vadă băiatul. Dar atunci se mânca întruna, cât era ziua de lungă. Nici nu apucau bine să se dea jos din trăsură, că se şi serveau cafeaua şi tot felul de gustări. Şi cina era pentru toţi vecinii, cu peşte şi carne şi budincă de orez şi cremă din sirop de fructe şi o mulţime de băuturi. Era ceva de te-apuca plânsul. Fiul şi soţia lui nu făceau nimic ca să încurajeze nebunia asta. Nu-şi luau cu ei ca provizii decât mâncare

obişnuită, de toate zilele. Dar de ospăţul cel mare nu scăpau.

Îşi spuneau uneori că nu le rămânea decât să nu se mai ducă acolo, pentru ca tatăl să nu se ruineze încă o dată. Dar se temeau că nu le-ar fi înţeles nimeni bunele intenţii dacă n-ar mai fi venit.

Şi lumea cu care trebuiau să petreacă ziua aceea de sărbătoare! Fierari bătrâni, pescari, zilieri. Dacă n-ar fi fost şi unii mai înstăriţi, ca cei din Falla, chiar că n-ar fi avut cu cine scoate o vorbă.

Desigur că fiului îi plăcuse cel mai mult de Erik din Falla, dar acum îl respecta şi pe Lars Gunnarsson, care preluase ferma după moartea socrului. Lars nu se trăgea din cine ştie ce familie, dar era bărbat deştept. Îşi luase nevastă cu stare şi sigur că ştia cum să dea din coate ca să-şi croiască drum spre bogăţii şi renume.

Aşadar, acum, la trei ani de la moartea lui Erik din Falla, fu tare dezamăgit când auzi de îndată ce sosi la Askedalarna că poate Lars Gunnarsson n-o să fie prezent la ospăţ.

— Nu-i vina mea, zise bătrânul năvodar. Lars nu-i din lumea mea, dar, de dragul vostru, eu tot m-am dus ieri la Falla să-l poftesc.

— Poate s-o fi plictisit de petrecerile astea, spuse atunci fiul.

— A, nu, răspunse bătrânul, sunt sigur c-ar fi venit, şi chiar cu multă plăcere, dar trebuie că altceva îl împiedică.

Bătrânul nu-i dădu alte explicaţii, dar la primul rând de cafele aduse iar vorba de Lars.

— Şi să nu-ţi pară prea rău că nu-i şi Lars aici în seara asta. Nu se ştie dacă ţi-ar mai plăcea să stai de vorbă cu el, pentru că în vremea din urmă a cam luat-o razna.

— Nu cumva s-a apucat de băut?

— Oho, ai nimerit-o, răspunse bătrânul. A început în primăvara asta, şi de la Sânziene n-a trecut o zi să nu fie cherchelit.

La petrecerile astea, imediat după cafea, tatăl şi fiul îşi luau undiţele şi mergeau la pescuit. Asta era rânduiala când sosea băiatul în vizită. Tatăl şedea însă mai tot timpul mut, chipurile să nu sperie peştii, dar anul ăsta făcu şi el o excepţie.

Deschidea tot timpul vorba, dar înainta greu, ca de obicei, cu fraze scurte; se vedea însă limpede că era mai plin de viaţă decât în anii trecuţi.

S-ar fi zis că are ceva important de spus, sau, mai degrabă, că are nevoie de-un răspuns din partea fiului. Era ca şi cum ar fi stat în faţa unei case goale strigând, chemând pe cineva, fără să piardă speranţa că până la urmă o să i se deschidă uşa.

De câteva ori vorbi iar de Lars Gunnarsson. Îi povesti fiului câte ceva din cele petrecute în ziua lecţiei de catehism şi ce se zicea despre Lars în Askedalarna după moartea lui Erik din Falla.

Fiul îi dădu dreptate bătrânului. Credea şi el că Lars nu era chiar nevinovat. Şi, dacă se apucase de băut, era semn rău.

— Chiar că sunt curios cum o să treacă de ziua asta, zise bătrânul.

În clipa aceea, fiul simţi că-i muşcă momeala un peşte, aşa că nu mai trebui să răspundă. Povestea asta cu Lars nu semăna deloc cu ce era între el şi taică-său, şi totuşi simţea într-un fel că bătrânul bătea undeva.

— Ar face bine să se spovedească preotului în seara asta, continuă bătrânul. Că poţi să capeţi iertarea, doar s-o ceri.

Şi, după ce spuse vorbele astea, urmă o tăcere mai îndelungată. Fiul era aşa de ocupat să agaţe alt vierme în cârligul undiţei, că nici nu se gândi să mai răspundă. Şi nici n-avea nimic de răspuns. Însă bătrânul oftă atât de adânc, că fiul îşi întoarse capul spre el.

— Tată, matale nu vezi că s-a prins peştele? O să-ţi tragă bibanul undiţa din mână.

Bătrânul tresări. Desprinse peştele din cârlig, dar atât de stângaci, că peştele căzu înapoi în lac.

— Degeaba îmi dau eu osteneala, că azi n-am noroc la peşte.

Se vedea că bătrânul aşteaptă ca fiul să spună ceva şi să recunoască. Dar, oricum, nu putea să-l facă să se compare cu unul care-şi omorâse socrul.

Bătrânul nu mai puse altă momeală. Şedea nemişcat pe o piatră cu mâinile împreunate, privind cu ochi neînsufleţiţi în zare, peste apa lucie.

— Aşa e, iertarea există. Pentru toţi cei care-i lasă pe bătrâni să zacă, să aştepte, să îngheţe pe ger năprasnic, pentru toţi există iertare. Până azi. Dar pe urmă gata, s-a terminat.

Vorbele astea nu puteau fi pentru fiul lui. Bătrânul gândea şi el cu voce tare, cum fac adesea vârstnicii.

Aşa că fiul încercă să-l facă să vorbească despre altceva.

— Şi ce mai ştii de omul ăla din Askedalarna care şi-a ieşit din minţi toamna trecută?

— A, Jan din Skrolycka! I-a fost bine toată iarna. Nici el n-o să vină azi, dar n-o să-i simţi lipsa. E şi el, ca şi mine, un biet zilier.

Aşa era, dar fiului îi părea atât de bine că puteau vorbi şi de altcineva decât de Lars Gunnarsson, încât, arătându-se foarte interesat, îşi întrebă tatăl ce anume i se întâmplase lui Jan din Skrolycka.

— Ei, l-a îmbolnăvit dorul de fiică-sa, care a plecat de-acasă acum doi ani şi n-a mai dat nici un semn de viaţă.

— Fata aia care a nimerit prost…

— Vasăzică ţi-aduci aminte. Dar nu din pricina asta suferă Jan. Lipsa iubirii îl doboară.

Pe fiu îl neliniştea pofta de vorbă a tatălui. Vorbea mult mai mult ca de obicei. Nu putea să-i facă bine.

— Eu cred că mă duc mai încolo, pe ultima piatră, spuse fiul. Văd că-i mult peşte prin partea

aia.

În locul în care se mutase, nu-l mai auzea pe taică-său, şi nu mai schimbară o vorbă toată dimineaţa. Dar, oriunde se afla, fiul se simţea urmărit de ochii întunecaţi, bănuitori ai tatălui.

De data asta se bucură când apărură oaspeţii.

Când se aşeză la masa întinsă în faţa colibei, tatăl se strădui să nu se mai gândească la suferinţe şi necazuri. Când era gazdă la o petrecere, reapăreau la suprafaţă multe din trăsăturile vechiului Ol'Bengtsa, şi lumea putea înţelege oarecum ce fel de om fusese el odinioară.

Nu veni nimeni de la Falla, dar era limpede că toată lumea îl avea în gând pe Lars. Pe bună dreptate, întrucât era chiar ziua de care fusese prevenit să se păzească. Cu toate astea, fiul lui Ol'Bengtsa fu nevoit să asculte mai multe amănunte decât ar fi vrut el despre ziua lecţiei de catehism de la Falla şi despre strania întâmplare că preotul vorbise tocmai în seara aceea de îndatoririle copiilor faţă de părinţi. El nu zicea nimic, dar bătrânul Ol'Bengtsa văzu pe chipul băiatului că era plictisit când acesta îşi întoarse capul spre el.

— Ce zici, Nils, de toate astea? Te gândeşti desigur în sinea ta de ce n-o fi dat Tatăl nostru şi o poruncă despre cum să se poarte şi părinţii cu copiii lor?

Asta îl luă prin surprindere pe fiu. Simţi cum se înroşea, de parc-ar fi fost prins cu mâţa-n sac.

— Dar, dragă tată! zise băiatul. Eu niciodată nu m-am gândit sau n-am spus că…

— E adevărat, îl întrerupse bătrânul, şi le vorbi acum celor din jurul mesei. Ştiu că vă e greu să credeţi ce spun eu. Adevărul e că fiul ăsta al meu nu mi-a spus niciodată vreo vorbă urâtă. Şi nici soţia lui.

Bătrânul nu i se adresase unei persoane anume, aşa că nici unul nu se gândi că-i de datoria lui să răspundă.

— Au trecut prin încercări grele, continuă Ol’Bengtsa. Au pierdut averi însemnate. Ar fi putut să fie mari proprietari dacă m-aş fi îngrijit cum trebuie de pământurile mele. Dar ei n-au spus nimic. Şi vin în fiecare vară să mă vadă ca să-mi arate că nu-s supăraţi pe mine.

Se lăsase iar o tăcere de moarte. Chipul bătrânului era liniştit, şi glasul la fel. Fiul nu ştia unde voia taică-său să ajungă, sau dacă vorbea numai ca să se afle în treabă.

— Aici, cu Lisa, altfel stau lucrurile, spuse bătrânul arătând spre nora cu care locuia el. În fiecare zi mă boscorodeşte că mi-am risipit banii.

Nora nu se simţi deloc stânjenită. Dimpotrivă, îi răspunse socrului râzând:

— Şi matale mă dojeneşti că n-apuc să cârpesc toate găurile din hainele băieţilor.

— E adevărat, încuviinţă bătrânul. Vedeţi, nu ne ferim unul de altul, ci spunem lucrurilor pe nume. De toate cele putem vorbi, şi tot ce am eu e şi al ei, iar ce are ea e şi al meu. Aşa că încep să cred că ea este copilul meu adevărat.

Fiul se simţi iar stingherit, dar şi îngrijorat. Bătrânul voia să se întâmple ceva, voia să primească un răspuns. Dar nu se putea aştepta la aşa ceva cu toată lumea asta în jur.

Ce uşurare pentru fiul lui Ol’Bengtsa când îşi ridică ochii şi-i zări la poartă pe Lars Gunnarsson cu soţia, care dădeau să intre în curte.

Şi nu numai fiul, ci toţi cei prezenţi erau mulţumiţi să-i vadă. Era ca şi cum ar fi uitat cu toţii bănuielile din trecut.

Lars şi soţia se scuzară de mai multe ori că întârziaseră, dar pe Lars îl duruse îngrozitor capul şi crezuseră că n-o să poată ajunge la ospăţ. Dar acum îl mai lăsase puţin durerea şi se gândise să încerce să vină. Poate că uita de dureri dacă întâlnea şi alţi oameni.

Lars avea ochii înfundaţi în orbite şi părul i se rărise pe la tâmple, dar era la fel de vesel şi

prietenos cum fusese şi cu un an în urmă. Abia apucă să îmbuce câte ceva, că şi începu o discuţie de afaceri cu băiatul lui Ol'Bengtsa despre exploatarea pădurilor, profit şi banii daţi cu împrumut.

Oamenii nevoiaşi din jur rămaseră cu gura căscată auzind sumele de care se vorbea şi nu îndrăzniră să spună nimic. Singurul care dorea să zică ceva era Ol'Bengtsa.

— Acum, că tot vorbiţi de bani, spuse bătrânul, vreau să te întreb dacă-ţi mai aduci aminte de poliţa aia de şaptesprezece mii de coroane pe care am primit-o de la fostul proprietar al forjăriei din Duvnäs. Ţi-aduci aminte că o rătăcisem şi n-am mai găsit-o tocmai când aveam mai mare nevoie de ea. Am scris totuşi la Duvnäs, să-l rog pe patron să mă ramburseze, dar mi s-a răspuns că patronul era pe patul de moarte. Şi pe urmă, după ce-a murit, cei care s-au ocupat de inventarierea proprietăţii n-au găsit nici un act despre acel credit al meu. Şi mi-au spus că n-aveau cum să-mi dea banii dacă nu le arătam poliţa. Am căutat-o şi eu, şi băieţii, dar degeaba. Parcă intrase în pământ.

— Matale vrei să spui că ai dat peste ea acum? exclamă mezinul.

— E chiar nemaipomenit, continuă bătrânul. Într-o bună zi, a trecut pe la mine Jan din Skrolycka, să-mi spună că ştie mai mult ca sigur că poliţa e în sertarul tainic din lada mea de haine. Îi apărusem într-un vis că o scoteam de acolo.

— Dar căutaseşi acolo, nu?

— Da, în sertarul din stânga. Dar Jan mi-a zis că în vis din dreapta o scoteam. Şi m-am uitat, era un sertar şi pe partea dreaptă, de care eu habar n-aveam.

— Trebuie că ai pus-o acolo din neatenţie, odată după vreo beţie, spuse repede fiul.

— Aşa o fi fost, încuviinţă bătrânul.

Fiul aşeză pe masă cuţitul şi furculiţa, dar în clipa următoare le luă iar în mână. Glasul

bătrânului avea un ton ciudat, de parcă voia să-l prevină de ceva. Poate că totul era o minciună.

— Era oare depăşită? întrebă fiul.

— Sigur, ar fi fost, zise bătrânul, pentru un alt debitor. Dar eu m-am suit în barcă şi am vâslit până la tânărul patron din Duvnäs, care a recunoscut de îndată că era valabilă. „E cât se poate de clar, Ol'Bengtsa, c-o să-ţi plătesc ce-ţi datora taică-meu, dar păsuieşte-mă, te rog, câteva săptămâni. E o sumă mare şi n-o pot scoate aşa, imediat."

— Ăsta om cinstit, spuse fiul şi bătu tare cu mâna în masă.

Simţi o mare bucurie, în ciuda tuturor bănuielilor. Ca să vezi ce lucru important purtase taică-său în suflet toată dimineaţa şi nu avusese puterea să-l dezvăluie.

— I-am spus atunci patronului că n-am nevoie de bani gheaţă, le explică năvodarul. Doar să-mi dea o poliţă nouă, şi banii puteau să stea în continuare la el.

— Da, şi aşa e bine, spuse fiul.

Îi era însă greu să se arate mai liniştit decât era cu adevărat. Glasul o lua în sus, se voia bucuros. Ştia el că nu poţi fi niciodată sigur când era vorba de bătrânul Ol'Bengtsa. Putea oricând s-o întoarcă şi să le spună că toată povestea n-a fost decât o invenţie.

— Văd eu că nu crezi ce zic, spuse bătrânul. Vrei să-ţi arăt poliţa? Lisa, ia du-te-n casă şi ad-o încoace!

După numai câteva clipe, fiul avea poliţa sub ochi. Căută mai întâi semnătura şi recunoscu de îndată iscălitura citeaţă a patronului. Controlă apoi suma şi văzu că şi ea era corectă. Dădu din cap către soţie, care şedea în faţa lui la masă, în semn că totul era în regulă, şi-i întinse poliţa, fiindcă înţelegea cât de nerăbdătoare era s-o vadă şi ea cu ochii ei.

Soţia citi cu atenţie totul de la cap la coadă.

— Dar asta ce e? întrebă ea. „A se plăti Lisei Persdotter din Askedalarna, văduva lui Bengt Olsson din Ljusterbyn…“ Poliţa e pentru Lisa?

— Da, zise bătrânul, a căpătat poliţa asta de la mine, pentru că ea e copilul meu adevărat.

— Dar nu-i drept faţă de…

— Ba nu, spuse bătrânul cu glasul ostenit, n-am făcut nici o nedreptate faţă de nimeni. Mi-am văzut de treaba mea şi nu datorez nimănui nimic. Aş fi putut, spuse mai departe bătrânul privindu-şi fiul, să am şi un alt creditor, dar m-am interesat şi nu am.

— Adică eu, spuse fiul. Dar nu poţi crede că…

Însă fiul nu mai apucă să spună ce-avea de spus tatălui. Îl întrerupse un strigăt ce venea din celălalt capăt al mesei.

Acolo era Lars Gunnarsson, care înşfăcase dintr-odată o sticlă plină de rachiu şi o dusese la gură. Nevastă-sa, înfricoşată, ţipa şi încerca să-i smulgă sticla din mână. El izbuti s-o dea la o parte până ce goli jumătate de sticlă. Puse apoi sticla pe masă şi se întoarse către nevastă-sa. Era roşu la faţă, ochii aveau o privire fixă, sălbatică, şi pumnii îi erau încleştaţi.

— N-ai auzit că poliţa a găsit-o Jan? Tot ce visează omul ăsta se adevereşte. Nu înţelegi că face profeţii? Şi-o să vezi că azi o să dea nenorocirea peste mine, aşa cum a zis el.

— Jan te-a rugat doar să ai grijă ce faci!

— Te-ai ţinut de mine şi m-ai rugat să vin aici ca să uit ce zi e. Şi uite că acum mi se aduce aminte!

Ridică din nou sticla şi o duse la gură, dar nevastă-sa se repezi asupra lui plângând şi implorând. Lars puse sticla pe masă şi izbucni în râs.

— Ia-o, ia-o, că nu-mi pasă! spuse Lars, care se ridică de la masă şi trase cu piciorul în scaun. Rămas-bun, Ol’Bengtsa! Mă ierţi că plec, da? Azi

vreau să merg undeva unde pot să beau nestingherit!

Se îndreptă spre poartă, cu nevastă-sa după el.

Dar, când să iasă pe poartă, o împinse pe femeie la o parte.

— Ce mai vrei de la mine? Am fost prevenit. Mă duc spre pierzanie.

Noapte de vară

Jan din Skrolycka nu ieşi deloc din casă în ziua ospăţului de la năvodar, dar când se înnoptă se aşeză ca de obicei pe pietroiul din faţa pragului. Nu se putea zice că era chiar bolnav, dar se simţea sfârşit de oboseală, slăbit, şi coliba se încinsese atât de tare după o zi întreagă de arşiţă, că se gândi că i-ar face bine puţin aer proaspăt. Îşi dădu repede seama că nici afară nu era rost de cine ştie ce răcoare, dar rămase acolo, mai ales pentru că priveliştea era minunată.

Fusese un iunie neobişnuit de uscat şi de fierbinte, şi focurile, care bântuiau mereu pădurile în verile secetoase, se porniseră deja. Înţelegea asta după valurile frumoase de fum alb-albastru care se înălţau deasupra dealurilor din Duvsjö, ce i se arătau drept în faţă, de partea cealaltă a lacului. Curând, mai zări departe, spre sud, şi un nor ca un cap alb, strălucitor şi ondulat. Când îşi întoarse ochii spre apus, înspre Storsnipa, văzu că şi acolo se ridicau spre cer rotocoale de nori amestecate cu fum. Ca şi cum lumea întreagă luase foc.

De unde şedea el nu se vedeau flăcările, dar îl îngrozea gândul că focul se dezlănţuise şi acum îşi făcea nestingherit de cap. Nu-i rămânea decât speranţa c-o să se mulţumească cu lemnul pădurii şi n-o să se năpustească şi asupra colibelor şi ogoarelor.

Se respira greu, ca şi cum aerul ar fi fost pe sfârşite, fiindcă-l arsese focul. Se simţea, nu tot timpul, dar cu pauze scurte, un miros de ars care-ţi sfredelea nările. Şi mirosul nu venea de la vreo sobă din Askedalarna, ci era semn că undeva, la zeci de kilometri depărtare, uriaşul foc mistuia ace de brad, mărăcini şi crengi.

Cu puţin timp în urmă, soarele apusese roşu ca jăraticul, dar lăsase destulă culoare în urma lui ca să coloreze tot cerul. Era roşiatic nu numai în

colţul unde tronase până mai adineauri, ci pe toată bolta. Şi în acelaşi timp, departe, sub poalele dealurilor râpoase din Duvsjö, apa lacului se întuneca precum geamul de oglindă, şi pe întinderea asta neagră şerpuiau fire de sânge roşu şi de aur lucitor.

Era o noapte din aceea când îţi spui că pământul nu merită nici o privire. Numai bolta cerească şi apa care-o oglindeşte sunt demne de admirat.

Tot privind minunăţia asta, Jan începu să cugete la ceva. Nu era cu putinţă să fie adevărat, dar lui nu i se părea că se înşală. În ochii lui bolta cerească începuse să coboare şi era acum mult mai aproape de pământ.

Doar nu s-o fi întâmplat ceva rău! Dar nici nu se putea să vadă el chiar aiurea. Era limpede, marea cupolă roşiatică scobora spre pământ. Şi în acelaşi timp se făcea tot mai cald, mai înăbuşitor. Jan simţea cum vine spre el pârjolul cerului şi că e pe cale să-şi piardă cunoştinţa.

Jan auzise de multe ori vorbindu-se că odată şi odată o să vină sfârşitul lumii, şi de cele mai multe ori se gândea c-o să se întâmple ca un fel de furtună îngrozitoare însoţită de cutremure care vor răsturna munţii, iar mările îşi vor azvârli apele în sus peste văi şi câmpii ca să ucidă toată suflarea. Dar niciodată nu-i trecuse prin minte că sfârşitul ar putea să arate aşa, că pământul o să fie îngropat sub bolta cerului şi oamenii o să moară de căldură, sufocaţi. I se părea că nimic n-ar fi putut fi mai rău.

Îşi puse pipa pe jos, deşi n-o terminase decât pe jumătate, dar altfel rămase nemişcat. Ce altceva ar fi putut să facă? N-aveai cum să împiedici ce se petrecea, n-aveai cum să te fereşti. Nici cu arme nu te puteai apăra, şi nici ascunzişuri în care să te strecori nu erau de găsit. Chiar dac-ai fi avut puterea să goleşti lacurile şi mările pământului, toată acea apă n-ar fi izbutit să potolească arşiţa boltei cereşti. Sau dacă ai fi putut să smulgi munţii

din rădăcini ca să propteşti cu ei întinderea grea şi fără de sfârşit a cerului, munţii n-ar fi făcut faţă, dacă era scris ca cerul să coboare.

Un lucru era de mirare, şi anume că numai el şi nimeni altul nu băga de seamă ce se întâmpla.

Dar stai să vezi! Ce se ridica acolo departe, deasupra crestei munţilor? Nu se vedeau nişte puncte negre pe norii aceia de fum alburiu? Se mişcau repede care încotro, de parcă se luau la întrecere, şi apăreau ca nişte liniuţe, aproape aidoma unor roiuri de albine.

Sigur, erau nişte păsări. Dar ce straniu că-şi părăsiseră cuibul pe întuneric şi se ridicaseră în văzduh în mijlocul nopţii!

Înţelegeau, desigur, mai bine decât oamenii. Simţiseră ele că se apropia ceva nebănuit.

Nu se făcea din ce în ce mai răcoare, ca în alte nopţi, ci, dimpotrivă, era tot mai cald. Şi nici n-ar fi putut să fie altfel, pentru că bolta roşie se tot apropia. Lui Jan i se părea că deja coborâse până la Snipaberget şi atingea creasta muntelui.

Dar, dacă sfârşitul lumii era atât de aproape că nu mai putea spera să primească veşti de la Klara Gulla, şi cu atât mai puţin s-o mai vadă, atunci nu avea decât o singură rugăminte: să afle şi el cu ce-o supărase atât de tare, ca să-şi poată ispăşi acel păcat înainte de a se termina cu tot ce însemna viaţă pământească. Ce-a făcut el de Klara Gulla nu putea să uite şi să ierte? De ce i se luaseră podoabele împărăteşti?

Pe când punea întrebările astea, ochii îi căzură pe o hârtiuţă aurie care lucea în faţa lui pe pământ, căutând parcă să-i atragă atenţia. Pe Jan nu-l interesa acum aşa ceva. Trebuia să fie de la una din stelele pe care i le dăduse cu împrumut Ingborg-Nebuna, dar lui nu-i păsase toată iarna de închipuirile ei.

Zăpuşeala se înteţea şi se respira tot mai greu. Se apropia, desigur, sfârşitul şi poate că era bine că venea mai repede.

Se simţea cotropit de o imensă slăbiciune. Îl copleşea tot mai tare şi abia mai putea să şadă drept. Îşi dădu drumul să alunece de pe pietroi şi se întinse pe pământ.

Nu era cinstit din partea lui să nu-i spună şi Kattrinei ce se întâmpla. Dar Kattrina era încă la ospăţul năvodarului. De-ar fi avut puterea să se târască până acolo! Tare ar fi vrut să-şi ia rămas-bun şi de la bătrânul Ol'Bengtsa.

Dar iată că tocmai atunci o zări pe Kattrina coborând pe potecă, însoţită de năvodar. Ar fi vrut să le strige să grăbească pasul, dar limba îi era neputincioasă şi nu reuşi să scoată nici o vorbă. Curând cei doi erau aplecaţi deasupra lui.

Kattrina se duse după apă. Jan prinse niţică putere cât să le spună că Judecata de Apoi era pe-aproape.

— Da, sigur! spuse Kattrina. Judecata de Apoi! Te-au luat fierbinţelile, Jan, şi aiurezi.

Jan îşi întoarse capul spre năvodar.

— Nu vezi nici mata, Ol'Bengtsa, că bolta cerului coboară şi iar coboară?

Năvodarul nu-i răspunse. O privi în schimb pe Kattrina.

— Să ştii că asta nu-i a bună, spuse năvodarul. Eu zic că trebuie să încercăm ce-am vorbit noi pe drum. Cred că cel mai bine ar fi să mă duc la Falla acum, imediat.

— Dar Lars n-o să vrea s-audă de-aşa ceva! zise Kattrina.

— Păi Lars e dus la han. Mă gândesc că poate bătrâna stăpână o să aibă curajul să…

Jan îl întrerupse. Nu suporta să-i audă vorbind de mărunţişuri când se întâmplau lucruri atât de măreţe.

— Tăceţi din gură! N-auziţi trompetele Judecăţii? N-auziţi cum bubuie munţii?

De dragul lui Jan, ascultară şi ei mai atent câteva clipe şi se vedea că acum auzeau şi ei ceva deosebit.

— Parc-ar fi un huruit de căruţă prin pădure, zise Kattrina. Ce Dumnezeu înseamnă asta?

Mirarea le era tot mai mare, pe măsură ce se apropia huruitul.

— Şi e duminică seară! zise Kattrina. Într-o zi de lucru, s-ar mai înţelege. Dar cine să treacă pe roţi prin pădure într-o noapte de duminică?

Tăcu iar ca să asculte. Auzi roţi scârţâind pe drumul pietros şi calul care se opintea coborând pieziş povârnişurile repezi.

— Auziţi? spuse Jan. Auziţi?

— Da, aud, spuse Kattrina, dar nu-i treaba mea cine e. Până una-alta, mă duc să-ţi fac patul. La asta trebuie să mă gândesc eu acum.

— Şi eu mă duc la Falla, zise năvodarul. Asta-i cel mai important. Rămâneţi cu bine!

Bătrânul o luă la picior şi Kattrina intră în colibă să facă patul. Dar nici n-apucă bine să intre, că huruitul despre care şi ea, şi năvodarul bănuiseră că venea de la o căruţă se auzi acum cât se poate de aproape. Era un zdrăngănit ca de tancuri, care, înaintând, cutremurau pământul. Jan o strigă în gura mare pe Kattrina, şi ea ieşi imediat din casă.

— Nu te speria, dragă Jan! spuse cu blândeţe Kattrina. Acum văd calul. E roibul din Falla. Hai, ridică-te să-l vezi şi tu!

Îşi trecu braţul pe după ceafa bărbatului şi-l ajută să se ridice. Prin arinii care mărgineau drumul, Jan zări un cal alergând în mare viteză spre Skrolycka.

— Ei, vezi acum? Nu-i altul decât Lars Gunnarsson, care se îndreaptă spre casă. O fi stat la han până s-a îmbătat criţă şi nu mai ştie pe unde s-o ia.

Pe când Kattrina spunea vorbele astea, căruţa tocmai trecu pe lângă coliba lor şi amândoi văzură mai bine. Şi Jan, şi Kattrina băgară de seamă că nu era nimeni în căruţă, calul nu avea vizitiu.

Kattrina scoase un ţipăt şi-şi trase braţul de sub ceafa lui Jan, care căzu din nou pe pământ cu o

bufnitură.

— Păzeşte-ne, Doamne! L-ai văzut? Zăcea lungit acolo, în spate!

N-aşteptă răspuns, ci fugi prin curte până la drum, pe unde tocmai gonise calul.

Jan nu spuse nimic, o lăsă să se ducă. Era mulţumit să rămână din nou singur. Nu aflase încă de ce era supărată pe el împărăteasa.

Hârtiuţa aceea aurie lucea acum chiar sub ochii lui, aşa că nu putu să n-o ia în seamă, şi gândurile îl purtară la Ingborg-Nebuna şi la ziua când se întâlnise cu ea la debarcaderul din Borg.

Şi deodată pricepu că acolo trebuia să caute răspunsul la întrebare. Acum ştia ce o nemulţumise pe fetiţă toată iarna. Că se purtase urât cu Ingborg-Nebuna! N-ar fi trebuit să-i spună că n-o ia în Portugalia. Cum de-a judecat-o atât de greşit pe împărătească, crezând că nu voia să vină şi Ingborg-Nebuna cu el! Când Ingborg era tocmai printre cei pe care împărăteasa voia să-i ajute!

Nici nu era de mirare că se supărase. Ar fi trebuit să priceapă că săracii şi nefericiţii erau oricând bine-veniţi în împărăţia ei.

Şi nu prea mai era nimic de făcut dacă n-avea să mai fie o zi de mâine. Dar poate mai era! Atunci, în primul rând o să se ducă la Ingborg-Nebuna să stea de vorbă cu ea.

Închise ochii şi îşi împreună mâinile. Ce minunat era că i se uşurase sufletul! Acum nu-i era nici pe departe la fel de greu să moară.

Habar n-avea cât timp trecuse, când auzi glasul Kattrinei foarte aproape de el.

— Dragul meu, cum îţi este? Nu cumva te gândeşti să te duci şi să mă laşi?

Kattrina vorbea cu atâta îngrijorare, că Jan se sforţă să deschidă ochii.

Şi, întâi de toate, văzu în mâinile Kattrinei bastonul împărătesc şi cascheta verde de piele.

— I-am rugat pe cei din Falla să mi le dea înapoi. Le-am zis că, orice s-ar întâmpla, e mai

bine să ţi le dea înapoi, decât să-ţi pierzi cu totul pofta de viaţă.

Jan îşi împreună iar mâinile.

Fetiţa, marea împărătească, ce extraordinară era! El de-abia aflase cum păcătuise şi promisese să-şi ispăşească păcatul, că ea îl şi iertase, ca să-şi recapete liniştea.

Simţi imediat o nemaipomenită uşurare. Bolta cerească urca, făcea loc aerului şi se îndepărta cu arşiţă cu tot. Jan se simţi în stare să se ridice în picioare şi să-ntindă mâinile după comorile împărăteşti.

— Fii împăcat, Jan. Acum sunt ale tale, zise Kattrina. Nu mai are cine să ţi le ia, fiindcă Lars Gunnarsson e mort.

Soţia împăratului

Kattrina din Skrolycka intră în bucătăria din Lövdala cu lâna toarsă, pe care i-o luă din mâini chiar doamna Liljecrona în persoană. O cântări, îi dădu bani şi o lăudă.

— Ce noroc pe tine, Kattrina, zise doamna, că te pricepi aşa bine la munca asta, fiindcă acum trebuie să câştigi bani şi pentru tine, şi pentru bărbatul tău.

Kattrina îşi îndreptă puţin spatele şi umerii obrazului prinseră puţină culoare.

— Îmi dă şi Jan câte o mână de ajutor, zise Kattrina, dar pe el nu l-au ajutat niciodată puterile ca să trudească la fel ca alţii.

— Şi acum s-a lăsat cu totul de muncă, spuse doamna Liljecrona. Am auzit că nu face decât să meargă pe la casele oamenilor să-şi arate medaliile şi să le cânte.

Doamna Liljecrona era o femeie serioasă, cu simţul datoriei, şi-i plăceau oamenii muncitori, vrednici, aşa cum era Kattrina din Skrolycka. Îi era milă de ea şi asta voia să-i arate, înţelegere.

Dar Kattrina îşi tot apăra bărbatul.

— Jan e bătrân şi a trecut prin multe suferinţe în anii din urmă. Poate are şi el nevoie de puţină libertate după ce-a tras din greu o viaţă întreagă.

— E bine că poţi lua aşa uşor necazurile, Kattrina, spuse doamna Liljecrona cu oarecare asprime în glas. Altfel, părerea mea este că mata, femeie cu judecată, ar trebui să cauţi să-l dezbari pe Jan de născocirile lui. Ai să vezi că dacă o ţine tot aşa o să trebuiască să-l ducem la nebuni.

Kattrina sări imediat în picioare şi se vedea pe chipul ei că era profund jignită.

— Jan nu-i nebun. Dar Tatăl nostru i-a pus perdea la ochi, ca să nu fie nevoit să vadă ce nu poate îndura să vadă. Trebuie să fim recunoscători pentru milostenia asta.

Doamna Liljecrona nu voia să stăruie. Îşi spuse că, la urma urmelor, era bine şi drept că nevasta îi ţinea partea bărbatului.

— Păi atunci, Kattrina, lucrurile sunt în ordine. Şi să ştii că aici ai de lucru pentru tot anul!

Şi, vorbindu-i astfel, doamna Liljecrona văzu cum obrazul îmbătrânit, înţepenit din faţa ei se moaie şi prinde viaţă. Toate frânele care-i stăvileau trăirile slăbiră şi se desprinseră. Durerea, temerile, iubirea ieşiră toate la suprafaţă, şi ochii îi înotau în lacrimi.

— Singura mea bucurie e să trag cât pot pentru el. S-a făcut atât de ciudat în anii din urmă, că nu mai e om ca toţi oamenii. Dar poate că tocmai din pricina asta o să-mi fie luat.

IV

Primirea de bun venit

Şi iată că sosise, fetiţa sosise. E greu de găsit cuvinte ca să descrii un eveniment atât de însemnat.

Sosise abia toamna târziu, când vapoarele de pasageri de pe Löven îşi încetaseră turele şi singurele vase care încă mai circulau erau câteva cargouri mici. Dar cu astea nu voise să meargă – sau poate că nici nu ştia că există –, ci luase un mijloc de transport de la gara din Askedalarna. Aşadar, Jan din Skrolycka nu putuse s-o întâmpine la debarcaderul din Borg, unde o aşteptase timp de cincisprezece ani. Fiindcă cincisprezece ani lipsise de acasă. Optsprezece ani fusese a lui, trăise în casa lui, ea îi fusese bucuria, şi după aceea, aproape tot atâta timp, trebuise să-i ducă dorul.

Şi nici nu se brodise ca Jan să fie acasă ca s-o întâmpine pe Klara Gulla când se întoarse. Tocmai se dusese să mai stea de vorbă cu fosta stăpână din Falla, care se mutase din conac şi locuia singură într-o cămăruţă. Era şi ea printre bătrânii rămaşi singuri pe la care împăratul Portugaliei îşi făcuse obiceiul să treacă din când în când ca să le spună câte o vorbă bună şi să-i mai îmbărbăteze.

Doar Kattrina era acasă, în pragul colibei, când fetiţa se întoarse la căminul părintesc. Stătuse toată ziua la vârtelniţă şi tocmai oprise roata să se odihnească puţin, când auzi zdrăngănit de roţi mai încolo, pe drum. Era ceva atât de neobişnuit în Askedalarna, că se sculă de pe scaun, se puse în prag să asculte, şi atunci băgă de seamă că nu era o căruţă obişnuită, ci o trăsură. Kattrinei începură imediat să-i tremure mâinile. De la o vreme, aşa i se întâmpla de fiecare dată când o speria sau o tulbura ceva. Altfel, era vioaie şi cu putere de muncă în pofida celor şaptezeci şi doi de ani. Dar tremurul mâinilor o neliniştea, pentru că s-ar fi putut înrăutăţi, şi atunci n-ar mai fi fost în stare să

câştige cât le trebuia amândurora ca să-şi ducă zilele.

De mult nu mai spera Kattrina să-şi vadă vreodată fata, şi în ziua aceea nu se gândise deloc la ea. Dar, după cum povesti mai târziu, în clipa în care auzise trăsura, ştiuse foarte bine cine venea. Se repezi la cufăr să scoată un şorţ curat, însă mâinile îi tremurau atât de tare că nu nimeri să bage cheia în broască. N-apucă să se îmbrace mai ca lumea, ci ieşi în întâmpinarea fetei aşa cum era.

Fetiţa nu venise într-o trăsură aurită şi nici nu era aşezată sus, în caretă, ci mergea alături, pe jos. Drumul spre Askedalarna era la fel de prost ca pe vremuri, când Erik din Falla şi soţia lui o duseseră pe fată la preot s-o boteze. Acum Klara Gulla şi vizitiul mergeau de o parte şi de alta a trăsurii, sprijinind două cufere puse unul peste altul în spatele banchetei ca să nu se rostogolească în şanţ. Nu era o sosire strălucitoare, dar poate că nici nu aveai de ce să te aştepţi la mai mult.

Kattrina tocmai apucase să deschidă uşa când trăsura se opri în dreptul gardului. S-ar fi cuvenit să dea fuga să deschidă poarta, dar rămase locului. I se puse pe neaşteptate o durere apăsătoare în piept şi nu fu în stare să facă nici un pas.

Sigur că era Klara Gulla, sigur că ea venise. Kattrina ştia asta, dar cea care împinse poarta arăta mai mult ca o doamnă din lumea bună. Avea pe cap o pălărie cu pene şi flori, haine din material ţesut la maşină, şi totuşi ea era, fetiţa din Skrolycka.

Klara Gulla păşi repede în curte, înaintea trăsurii, şi se îndreptă cu braţele întinse spre Kattrina. Dar Kattrina stătea nemişcată, cu ochii închişi. Se simţea cuprinsă de atâta amărăciune. Nu putea să-şi ierte fata, care se întorcea bine sănătoasă, după ce-i lăsase pe părinţi s-o aştepte degeaba toţi anii ăştia. Parc-ar fi dorit ca fata să nu mai vrea nicicând să se întoarcă.

Trebuie să fi arătat sfârşită, nesigură pe picioare, deoarece Klara Gulla o îmbrăţişă în grabă şi aproape c-o duse pe sus înăuntru în colibă.

— Ce-i cu matale, scumpă mamă? Nu fi aşa de înfricoşată! Nu mă recunoşti?

Kattrina deschise ochii şi o privi cu atenţie. Era femeie cu cap; doar nu se aştepta ca fata ei, care lipsise timp de cincisprezece ani, să arate la fel ca atunci când plecase de-acasă, dar tot o înfricoşa ce vedea.

Fiinţa asta care stătea în faţa ei părea mult mai în vârstă decât ar fi trebuit să arate la treizeci şi ceva de ani. Dar nu părul albit de la tâmple sau cutele mici şi dese de pe frunte o speriau, ci faptul că fata se urâţise. Faţa avea o culoare ciudată, era cenuşiu-gălbuie, şi pielea din jurul gurii era îngroşată, întărită. Albul ochilor era acum cenuşiu şi injectat de sânge, iar sub ochi îi atârnau cearcăne mari.

Kattrina nimerise pe un scaun. Mâinile şi le ţinea strâns în jurul genunchilor, ca să nu-i mai tremure, şi se gândea la fata strălucitoare de optsprezece ani în rochia roşie. Aşa rămăsese ea în mintea Kattrinei. Şi se întreba dacă o să se poată bucura vreodată că i se întorsese acasă fiica.

— Ar fi trebuit să scrii, spuse Kattrina. Ar fi trebuit cel puţin să ne trimiţi o vorbă, un semn, ca să ştim că eşti în viaţă.

— Da, ştiu, zise fata. Cel puţin, îşi păstrase glasul, semeţ şi vesel ca înainte. Dar la început am nimerit prost… Da, poate c-aţi auzit.

— Da, asta ştim, spuse Kattrina cu un oftat.

— Din pricina asta nu-mi venea să scriu, zise Klara Gulla râzând.

I se simţeau forţa, isteţimea, acum ca şi odinioară. Nu era ea dintre cei care se lasă chinuiţi de remuşcări sau îşi fac procese de conştiinţă.

— Haide, mamă, nu te mai gândi la asta! zise Klara Gulla văzând că maică-sa nu scotea o vorbă. Acum îmi merge foarte bine. Sunt la un restaurant,

adică mă ocup de bucătărie pe un vapor mare care merge între Malmö şi Lübeck, şi de la toamnă o să închiriez o locuinţă la Malmö. Sigur că uneori mă gândeam c-ar trebui să scriu, dar mi-era greu să iau firul de unde rămăsesem. Îmi ziceam să aştept până o să-mi meargă destul de bine ca să vă iau pe matale şi pe tata la mine. Şi acum, când totul e aranjat ca să puteţi sta la mine, mi s-a părut că-i mai frumos să vin să vă iau chiar eu, decât să vă scriu.

— Şi tu n-ai auzit nimic despre noi? întrebă Kattrina.

Ce-i spusese fata ar fi putut s-o mai înveselească, dar ea tot abătută era.

— Nu, răspunse Klara Gulla, şi apoi, parcă dezvinovăţindu-se, spuse: Ştiam eu c-o să se găsească mereu careva să vă ajute dacă v-ar merge chiar rău de tot.

Nu se poate să nu fi văzut atunci Klara Gulla cum îi tremurau maică-sii mâinile, măcar că şi le ţinea strâns împreunate. Pricepu că părinţii trecuseră prin necazuri pe care ea nu şi le putuse închipui, şi atunci căută să se explice.

— N-am vrut să vă trimit sume mici, aşa cum fac alţii. Am vrut să pun bani deoparte ca să-mi fac un loc al meu şi să vă pot lua la mine.

— Noi nu de bani aveam nevoie, spuse Kattrina. Ne-ar fi fost de-ajuns să ne scrii.

Klara Gulla încercă să-i alunge mamei suferinţa, aşa cum făcuse de multe ori în trecut.

— Mama, nu vreau să-mi strici bucuria! Uite, acum sunt din nou aici. Hai, vino să aducem cuferele şi să le desfacem! Am şi de mâncare în ele şi, până vine tata, pregătim o petrecere.

Fata ieşi să dea şi ea o mână de ajutor la bagaje, dar Kattrina nu se duse cu ea.

Klara Gulla nu întrebase cum îi mergea tatălui. Nici nu-i trecea prin cap altceva decât că era la muncă la Falla, exact ca odinioară. Kattrina ştia prea bine c-ar trebui să-i spună fetei cum se

schimbase taică-său, dar tot amâna. Fetiţa le aducea oricum o undă de aer proaspăt în colibă. Nu-i venea să-i strice bucuria că se întorsese acasă.

În timp ce Klara Gulla ajuta la descărcatul cuferelor, Kattrina văzu că se adunaseră vreo şase, şapte puradei pe lângă gard şi se uitau în curte. Nu ziceau nimic, doar râdeau şi-o arătau cu degetul pe fată; pe urmă plecară de acolo.

Însă după câteva minute se întoarseră, şi de data asta era în mijlocul lor un bătrânel uscat şi gălbejit, dar care îşi ţinea trupul drept, capul dat spre spate şi mergea cu picioarele înfipte în pământ, ca un soldat în pas de marş.

— Ce figură ciudată şi omul ăla, zise Klara Gulla vizitiului, tocmai când bătrânul şi gloata de copii dădeau să intre în curte.

N-avea nici cea mai mică idee cine era, dar nu putea să nu-i bage de seamă minunata costumaţie. Avea pe cap o caschetă de piele cu un mănunchi de pene şi în jurul gâtului, ca un guler de aur, îi atârnau până jos pe piept lanţuri din stele şi cruci făcute din carton auriu.

Copiii nu mai tăceau, ci strigau în gura mare: „Împărăteasa, împărăteasa!“ Bietul bătrânel înaintă lăsându-i pe copii să strige şi să râdă, de parc-ar fi fost garda lui de onoare.

Când ajunseră în faţa intrării în colibă, Klara Gulla scoase un ţipăt şi fugi înăuntru la Kattrina:

— Cine e? spuse fata înspăimântată. Tata? A înnebunit?

— Da, spuse Kattrina.

Tulburată, izbucni în plâns şi-şi ridică poala şorţului la ochi.

— Din cauza mea?

— Tatăl nostru i-a luat minţile pentru că i-a fost milă de el, spuse Kattrina. A văzut cât de greu îi este.

N-apucă să-i explice, fiindcă acum Jan era în prag cu toţi copiii aceia care voiau să vadă cum o

să fie de-adevăratelea întâlnirea despre care li se povestise de atâtea ori.

Împăratul Portugaliei nu înaintă chiar până unde stătea fiica lui. Se opri lângă uşă şi îi ură de acolo bun venit:

Fii bine-venită, bine-venită să fii,
Tu, Klara, tu, Gulla,
Tu, scumpă împărătească!

Rosti cuvintele astea cu multă stăpânire de sine, cu demnitate, aşa cum le stă bine celor sus-puşi în momente solemne, dar în acelaşi timp ochii i se umplură de lacrimile bucuriei şi nu-i fu uşor să-şi ascundă tremurul din glas.

După ce recită salutul de bun venit pe care-l pregătise cu mult înainte, împăratul bătu de trei ori tare cu bastonul împărătesc în pământ, cerând astfel ca toată lumea să asculte cu atenţie în tăcere, şi începu să cânte cu glas subţire, piţigăiat.

Klara Gulla stătea lipită de Kattrina. Parcă voia să se ascundă, să se furişeze în spatele mamei. Până atunci rămăsese tăcută, dar când Jan îşi dădu drumul să cânte, scoase un strigăt de groază şi căută să-l oprească.

Însă Kattrina o apucă zdravăn de braţ.

— Lasă-l în pace! De când ai plecat tu, el trăieşte neîncetat bucuria de a-ţi cânta melodia asta.

Atunci fata se potoli şi-l lăsă pe Jan să cânte:

Al împărătesei tată
Se bucură din inima-i toată.

Şi cum ziarele au anunţat,
Austria, Portugalia,
Metz, Japonia, că s-a întâmplat,
E sărbătoare, bum, bum, bum,
Bum, bum.

Dar mai mult nu îndură Klara Gulla să asculte. Se repezi să-i dea afară pe copii şi închise uşa în

urma lor.

Pe urmă se întoarse spre taică-său şi-i bătu cu piciorul în podea. Era supărată de-a binelea.

— Taci din gură, pentru Dumnezeu! zise fata. Chiar vrei să mă faci de pomină cu circul ăsta şi să-mi spui împărătească?

Jan se arătă puţin surprins, dar asta-i trecu într-o clipă. Nu era ea marea împărătească? Tot ce făcea ea era bine. Tot ce spunea ea era miere şi mângâiere. De bucurie, Jan uitase să-i caute din ochi coroana de aur, tronul de aur şi coloneii în veşminte aurii. Dacă fata voia să pară săracă şi neajutorată printre cei de acasă era treaba ei.

Pentru el, era destul de mare bucuria ca fetiţa i se întorsese acasă.

Fuga

Într-o dimineaţă, la opt zile după ce se întorsese la casa părintească, Klara Gulla şi maică-sa se aflau la debarcaderul din Borg, gata să plece pentru totdeauna. Bătrâna Kattrina avea o haină frumoasă de stofă, şi pe cap, pălărie. Pleca împreună cu fiica ei la Malmö, să fie şi ea doamnă de la oraş. N-o să mai fie niciodată nevoită să-şi câştige pâinea muncind. Şi, câte zile o mai avea, o să stea cu mâinile în sân pe o canapea, liniştită şi lipsită de griji.

Dar, cu toate lucrurile bune care o aşteptau, Kattrina nu se simţise niciodată mai nefericită ca în clipele acelea de aşteptare la debarcader. Observase şi Klara Gulla ceva, pentru că o întrebă dacă-i era frică să meargă cu vaporul. Şi se apucă să-i explice mamei că nu era nicicum primejdios, în ciuda vântului năprasnic care aproape îi urnea din loc pe oamenii de pe debarcader. Klara Gulla se obişnuise cu marea, ştia ce spune.

— Valurile astea sunt o nimica toată, îi spuse ea mamei. Văd eu că sunt înspumate, dar nici cu barca noastră cu vâsle nu mi-ar fi teamă să pornesc în larg.

Klara Gulla nu-şi făcea griji de furtună şi rămase afară. În schimb, Kattrina intră în depozitul cu mărfuri ca să n-o ia vântul pe sus şi se pitulă într-un colţ întunecat, după nişte lăzi. Se gândea să rămână acolo până ce sosea vaporul, pentru că nu voia să se întâlnească cu oamenii din parohie înainte de plecare. Şi în acelaşi timp se gândea că nu putea fi drept ce făcea, de vreme ce-i era ruşine să dea ochii cu lumea.

În privinţa unui lucru era însă împăcată. Nu pleca la fata ei pentru că tânjea după o viaţă îmbelşugată, ci numai fiindcă n-o mai ajutau mâinile. Ce altceva îi rămânea de făcut dacă

simţea că mâinile îi erau tot mai neputincioase şi n-o să mai poată toarce?

Îl văzu pe dascălul Svartling intrând în depozit şi se rugă Domnului să n-o zărească şi s-o întrebe unde se duce. Cum să-i spună că pleca de lângă Jan, că lăsa şi coliba, şi tot ce trăiseră o viaţă întreagă?

Nu-i vorbă, încercase ea să facă în aşa fel încât ea şi Jan să rămână la Skrolycka. Dacă fata le-ar fi trimis ceva bani, zece coroane pe lună, să zicem, s-ar fi descurcat ei cât de cât. Dar îi vorbise în van fetei. Klara Gulla n-avea de gând să le dea nici o para chioară dacă Kattrina nu mergea cu ea.

Kattrina pricepu desigur cum stăteau lucrurile. Nu din răutate zicea Klara Gulla nu. Închiriase şi ea o locuinţă şi aranjase totul pentru amândoi părinţii. Se bucurase la gândul acelei clipe, când avea să le arate că se gândise la ei tot timpul, că muncise pentru ei. Şi acum voia ca măcar unul din părinţi să fie cu ea, să se simtă şi ea răsplătită pentru toată strădania.

Sigur că se gândise în primul rând la Jan când făcuse rost de locuinţă, pentru că fusese aşa de apropiată de tatăl ei în trecut, dar acum i se părea peste putinţă să-l ia şi pe el.

Tocmai asta era nenorocirea. Klara Gulla era foarte pornită împotriva tatălui ei. Pur şi simplu nu-l mai suporta. Nu-l lăsa să-i vorbească de Portugalia, de bogăţiile şi puterea ei de împărătească, şi, da, aproape că-i făcea silă să-l vadă cum se împopoţona. Cu toate astea, el era fericit s-o privească şi voia să fie tot timpul în preajma ei, dar ea îl ocolea, şi Kattrina era sigură că fata nu rămăsese acasă mai mult de o săptămână fiindcă nu mai voia să-l vadă.

Acum intră şi Klara Gulla în depozit. Ei nu-i era ruşine de dascălul Svartling şi se duse direct la el să-i vorbească. Îi spuse de la bun început că pleca acasă la ea şi că o lua şi pe Kattrina.

Atunci dascălul întrebă, după cum era şi de aşteptat, ce spusese Jan despre asta. Klara Gulla îi spuse dascălului pe un ton liniştit, de parcă vorbea despre un străin, ce aranjase pentru taică-său. Închiriase o cameră la Lisa, nora năvodarului. Lisa îşi făcuse o casă nouă după moartea lui Ol'Bengtsa şi avea o cămăruţă liberă unde putea să stea Jan.

Pe chipul dascălului Svartling nu se vedea niciodată mai mult decât lăsa el să se vadă din cele ce gândea. Faţa îi era ţeapănă în timp ce vorbea cu Klara Gulla. Dar Kattrina ştia ce gândeşte dascălul, care era ca un părinte pentru toată comuna. „De ce ar trebui un om bătrân cu nevasta şi fiica în viaţă să stea prin străini? Lisa-i bună la suflet, dar nu poate ea să aibă aceeaşi răbdare cu Jan ca neamurile lui." Aşa socotea el. Şi sigur că avea dreptate.

Kattrina îşi privi repede mâinile. Poate că se înşelase şi nu trebuia să dea vina pe ele. Nu mâinile erau pricina adevărată. Îl părăsise pe Jan pentru că fata era prea puternică şi ea nu-i putea face faţă.

Klara Gulla continua să vorbească. Acum îi povestea dascălului cum trebuiseră să iasă pe furiş din colibă ca să nu afle Jan că plecau.

Lucrul ăsta fusese cel mai îngrozitor pentru Kattrina. Klara Gulla îl trimisese pe Jan departe, să cumpere ceva de la o prăvălie din Bro, şi, de îndată ce plecase, ele se apucaseră de bagaje şi duse au fost. Kattrina se simţise hoaţă, ticăloasă că fugise în felul ăsta de acasă, dar Klara Gulla îi spusese că nu se putea altfel. Dacă taică-său ar fi aflat de plecarea lor, s-ar fi pus mai degrabă de-a curmezişul căruţei, să fie călcat, decât să le lase să plece. Şi acum, Lisa o să fie acasă când se întoarce Jan şi sigur că ea o să încerce să-l liniştească, dar tot greu era să te gândeşti cum avea să se simtă aflând că fetiţa plecase de lângă el.

Dascălul Svartling o asculta în tăcere pe Klara Gulla. Kattrina nu ştia ce să creadă. Se întreba

dacă dascălul era mulţumit cu ce auzise, dar văzu cum o luă pe neaşteptate de mână pe Klara Gulla şi-i vorbi cu multă asprime.

— Uite ce e, Klara Gulla. Pentru că ţi-am fost învăţător, am să-ţi spun acum pe şleau ce cred. Tu vrei să pleci fără să ţii seamă de datoria pe care o ai, şi nu-i sigur c-o să iasă bine. Am mai văzut eu pe unii care au făcut ca tine, şi să ştii c-au pătimit.

Kattrina se ridică în picioare şi răsuflă uşurată auzind ce spune dascălul. Erau exact vorbele pe care ar fi vrut să i le spună şi ea fetei.

Klara Gulla răspunse destul de cumpătat că nu ştia cum să facă altfel. Nu putea să plece cu un om nebun într-un oraş străin, iar la Svartsjö ea nu putea rămâne. Jan însuşi avusese grijă să fie aşa. De câte ori trecea pe lângă casa cuiva, copiii ieşeau alergând şi strigând în urma ei „Împărăteasa!“, iar duminica trecută, la biserică, lumea fusese aşa de curioasă s-o vadă, că era cât pe ce s-o trântească.

Cu toate astea, dascălul nu dădu înapoi.

— Înţeleg şi eu că ţi-e greu, dar tu şi taică-tău aţi fost atât de legaţi unul de altul! Să nu crezi că poţi reteza atât de uşor aşa o legătură.

După acest schimb de cuvinte, ieşiră amândoi din depozit, cu Kattrina după ei. Se răzgândise, şi acum voia şi ea să stea de vorbă cu dascălul, dar mai întâi se opri puţin pe debarcader şi se uită pe drum în sus. Avea senzaţia că dintr-o clipă într-alta o să apară şi Jan.

— Ce e, mamă? Ţi-e teamă că vine tata? întrebă Klara Gulla şi se apropie de ea.

— Teamă? spuse Kattrina. Din contră, mă rog la Dumnezeu s-apuce să vină până nu plec. Apoi, îşi adună tot curajul pe care-l mai avea şi continuă: Ştii ce simt? Că fac ceva rău. Cred c-o să sufăr toată viaţa pentru fapta asta.

— Vorbeşti aşa numai pentru că ani de zile ai trăit în mizerie şi întuneric, zise Klara Gulla. O să

fie altfel de îndată ce pleci de aici. Şi tata n-are cum să apară, când nu ştie c-am plecat.

— De asta să nu fii tu aşa sigură, spuse Kattrina. Jan ştie oricum ce e de ştiut. Aşa i s-a întâmplat în toţi anii ăştia de când ai plecat de lângă noi, şi din an în an tot mai des. Sigur că Tatăl nostru s-a gândit că dacă Jan şi-a pierdut minţile trebuie să-i dea o altă lumină.

Kattrina îi povesti atunci pe scurt fetei despre moartea lui Lars Gunnarsson şi despre alte câteva întâmplări din ultimii ani ca să-i dovedească că Jan avea, cum se zice, darul de a vedea viitorul. Klara Gulla asculta cu multă atenţie ce-i povestea mama. Kattrina îi vorbise şi altă dată fetei cât de bun era Jan cu bătrânii mai amărâţi, însă ea n-avusese urechi să audă.

Dar lucrurile astea din urmă păreau s-o fi înmuiat pe Klara Gulla, şi Kattrina nădăjduia ca fata să-şi schimbe gândurile despre Jan, şi poate, cine ştie, chiar să se întoarcă acasă.

Dar speranţa i se spulberă de cum încolţise.

— Mamă, uite vaporul! exclamă veselă Klara Gulla. Vezi? Tot avem noi noroc să plecăm de-aici.

Kattrinei i se umplură ochii de lacrimi când văzu că vaporul ancorează la debarcader. Se gândise să-l roage pe dascăl să-i mai spună fetei o vorbă de înţelepciune despre părinţii ei, ca să-i lase să-şi ducă viaţa împreună în cuibul lor, dar nu mai era timp. Nu mai ştia cum să scape de călătoria asta.

S-ar fi zis că vaporul era în întârziere, pentru că părea grăbit s-o pornească iar la drum. Nu mai fusese timp nici pentru pasarelă. Doi pasageri care trebuiau să coboare fuseseră, sărmanii de ei, aproape azvârliţi pe debarcader de marinari. Klara Gulla o apucă pe Kattrina de braţ, şi un bărbat o trase în sus pe vapor. Plângea şi dădea să se întoarcă, dar nimeni n-avu milă de ea. De îndată ce ajunseră pe punte, Klara Gulla îi puse braţul pe după umeri, ca s-o sprijine, şi spuse:

— Hai să mergem în partea cealaltă!

Era însă prea târziu. Bătrâna Kattrina văzu un bărbat alergând pe drum la vale şi-l recunoscu.

— Uite-l pe Jan! Doamne, ce are de gând să facă?

Jan se opri la capătul debarcaderului, sfrijit, prăpădit. O văzu pe Klara Gulla pe vaporul care se tot îndepărta şi nu s-ar fi putut citi o disperare mai profundă, o suferinţă mai cumplită pe chipul unui om.

Mai mult nu-i trebui Kattrinei ca să-şi adune forţele şi să se pună de-a curmezişul fiicei.

— Tu poţi să-ţi vezi de drum, dar eu mă dau jos la următorul debarcader şi mă întorc acasă.

— Bine, mamă, fă cum crezi, spuse Klara Gulla cu tristeţe în glas.

Îşi dădea şi ea seama că unui asemenea lucru nu i se putea împotrivi. Înţelegea pesemne că fuseseră prea crude cu tatăl ei.

Dar nu mai avură timp să-şi îndrepte greşeala. Jan nu îndură să-şi piardă încă o dată singura bucurie din viaţă. Făcu un salt şi se aruncă în apă.

Voise poate să înoate până la vapor, sau poate simţise pur şi simplu că nu mai suporta să trăiască.

La debarcader se auziră strigăte şi trimiseră de îndată o barcă de salvare. Vaporaşul o luă şi el înapoi şi puse pe apă o luntre, dar Jan se scufundase imediat. Şi nici nu mai apăru la suprafaţă.

Bastonul împărătesc şi cascheta de piele pluteau pe apă, dar împăratul pierise, atât de tăcut, atât de fără urmă. Nici n-ai fi crezut, dacă podoabele acelea nu s-ar fi legănat pe valuri.

Reţinută

Oamenilor li se părea straniu s-o vadă acum pe Klara Gulla din Skrolycka aşteptând zi de zi la debarcaderul din Borg pe cineva care nu mai venea.

Klara Gulla nu aştepta acolo pe timp frumos de vară, ci în zilele întunecate şi furtunoase de noiembrie, şi în cele întunecate şi friguroase de decembrie. Şi nici nu visa la călători din locuri îndepărtate, care vor coborî de pe vapor cu mare pompă. N-avea ochi decât pentru o singură barcă, care plutea înainte şi-napoi aproape de debarcader, în căutarea unui înecat. Mai întâi crezuse că, de îndată ce-o să înceapă căutarea, cel pe care-l aştepta ea o să fie găsit, dar nu se întâmplă aşa. Zi de zi se munciră cu draga doi pescari răbdători, dar în van, nu găsiră nimic.

Se zicea că erau câteva gropi pe fundul lacului, chiar în dreptul debarcaderului, şi mulţi credeau că Jan nimerise într-una din ele. Alţii spuneau că erau nişte curenţi puternici de la promontoriu şi până la golf, la Kyrkviken. Poate că l-or fi purtat într-acolo curenţii. Klara Gulla ceru să se desfacă mai mult cablurile dragei, ca să se poată ajunge până la locurile cele mai adânci ale lacului. Ceru de asemenea ca draga să pieptene mărunt tot golful, dar pescarii tot nu izbutiră să-l aducă la lumină pe Jan.

Din prima zi după nenorocire, Klara Gulla comandă un coşciug şi acesta fu transportat la debarcader pentru ca mortul să fie pus acolo imediat ce-l găseau. Coşciugul îl ţinea tot timpul afară, pe debarcader, şi nu voia să fie dus în depozit. Depozitul de mărfuri se închidea şi magazionerul pleca acasă, dar coşciugul trebuia să fie tot timpul la îndemână, pentru ca Jan să nu fie nevoit să aştepte.

La debarcader, bătrânul împărat fusese mereu înconjurat de prieteni buni, care-i făceau aşteptarea mai scurtă, dar Klara Gulla aştepta mai tot timpul singură. Nu scotea cu nimeni o vorbă, şi oamenii o lăsau şi ei în plata Domnului, fiindcă o vedeau cu ochi tare răi pe fata asta care adusese moartea tatălui ei.

Din decembrie, când nu mai mergeau vapoarele, nu mai aştepta nimeni la debarcader, în afară de Klara Gulla. Pescarii care merseseră cu draga ar fi vrut şi ei să termine cu căutatul, dar Klara Gulla nici nu voia s-audă. Singura ei speranţă şi salvare era să-i fie găsit tatăl. Trebuiau să caute până dădea îngheţul. Trebuiau să caute şi pe la Capul Nygård, la Storvik şi peste tot în lacul Löven.

Pe zi ce trecea, Klara Gulla era tot mai îngrijorată şi mai nerăbdătoare să găsească mortul. Îşi închiriase o cameră la un proprietar din Borg, şi la început se mai retrăgea acolo să se odihnească puţin în timpul zilei. Dar curând o cuprinse o asemenea spaimă, că nu mai avea răbdare nici să mănânce, nici să doarmă. Era mereu la debarcader, nu numai ziua, pe lumină, dar şi în timpul serilor nesfârşit de lungi, până venea ora de culcare.

În primele două zile după moartea lui Jan, Kattrina aşteptase şi ea alături de Klara Gulla la debarcader. Dar după aceea plecase acasă, la Skrolycka.

Şi nu din nepăsare plecase ea de la debarcader, ci pentru că nu îndura să fie alături de Klara Gulla şi s-o audă vorbind de Jan. Pentru că fata nu-şi ascundea gândurile.

Kattrina ştia că nu duioşia sau mustrările de conştiinţă o făceau pe Klara Gulla nerăbdătoare să-şi ştie tatăl îngropat în pământ sfinţit, ci frica, o frică nestăpânită, atâta vreme cât cel de a cărui moarte se făcuse vinovată zăcea neîngropat pe fundul lacului.

Din ziua în care putea să-l aşeze în ţărâna cimitirului, tatăl nu mai putea fi o primejdie pentru

ea. Dar, cât timp era unde era, Klara Gulla se temea nespus de pedeapsa pe care i-o pregătea tatăl ei.

*

Klara Gulla stătea la debarcader şi privea adâncul apei, mereu tulbure şi cenuşie. Ochii nu pătrundeau mai jos de suprafaţa lacului, dar ei i se părea că vede toată întinderea adâncului de sub ea.

Şi acolo jos şedea împăratul Portugaliei pe o piatră, cu mâinile împreunate în jurul genunchilor şi ochii aţintiţi în verdele cenuşiu al apei, aşteptând răbdător să-i vină fetiţa.

Se despărţise de toate podoabele împărăteşti. Bastonul şi cascheta de piele nu-l urmaseră până la fundul lacului, şi sigur că apa destrămase stelele acelea de hârtie. Acum era îmbrăcat cu haina lui veche, tocită, şi mâinile îi erau goale. În schimb, nu mai avea nimic fals şi caraghios. Acum era doar puternic şi cumplit.

Nu degeaba îşi spusese împărat. Avusese atâta putere în viaţă, încât făcuse ca duşmanul său mult urât să fie doborât şi prietenii ajutaţi. Şi puterea asta o mai avea încă. Nu-l părăsise doar fiindcă era mort.

Numai doi oameni pe lume îi făcuseră rău. Unuia îi plătise deja. Apoi era fiica lui, care mai întâi îl dusese la nebunie, şi după aceea la moarte. Pe ea o aştepta el acum.

Se terminase cu iubirea pe care i-o purtase. De data asta n-o aştepta ca să-i aducă laude, onoruri. Voia s-o tragă şi pe ea în împărăţia întunecată a morţii, ca pedeapsă pentru tot răul pe care i-l făcuse.

*

Pe Klara Gulla o atrăgea ceva. Ar fi vrut să dea la o parte capacul greu al coşciugului, să-l împingă pe apa de lângă debarcader, apoi să se urce în el ca într-o barcă, să-i facă vânt în larg şi să se lungească pe stratul de rumeguş.

Nu ştia dacă s-ar scufunda imediat sau dacă ar pluti un timp pe lac, până ce valurile învolburate ar umple coşciugul şi l-ar trage la fund.

Îşi spunea că poate nu s-ar scufunda, poate valurile ar purta-o încolo şi-ncoace şi până la urmă ar arunca-o pe uscat, undeva pe o limbă de pământ din apropiere.

O ispitea foarte tare să se supună unei asemenea încercări. Ar sta tot timpul complet nemişcată. N-ar da nici din mâini, nici din braţe ca să împingă coşciugul înainte, ci s-ar lăsa cu totul în voia judecătorului. El ar hotărî dacă s-o tragă spre el sau dacă s-o lase să scape.

Dacă şi-ar lăsa soarta în voia judecătorului, poate că iubirea cea mare şi-ar spune din nou cuvântul. Poate că tatăl s-ar îndura şi ar ierta-o.

Dar era prea înfricoşată. Nu mai îndrăznea să se bizuie pe iubirea lui. Nu cuteză să pună coşciugul pe apă.

*

Într-o bună zi o căută un vechi prieten, îl chema August Där Nol şi încă mai stătea în casa părintească din Prästerud.

August era un bărbat liniştit, înţelept şi îi făcu bine să stea de vorbă cu el. Îi spuse că cel mai potrivit ar fi să-şi vadă de drum şi să se întoarcă la locul ei de muncă. Nu-i făcea bine să stea acolo la debarcader şi să aştepte un mort. Klara Gulla răspunse că nu-i vine să plece până nu-şi vede tatăl îngropat în pământ sfinţit, dar el nici nu voia s-audă de aşa ceva.

Prima oară când stătură de vorbă, nu se ajunse la nici un rezultat, însă când el veni a doua oară Klara Gulla îi făgădui să-i urmeze sfatul. Cu făgăduinţa asta se despărţiră, şi în ziua următoare August trebuia să vină şi s-o ducă la gară cu trăsura lui.

Dacă s-ar fi ţinut de cuvânt, poate că totul ar fi mers bine. Dar ceva îl împiedică pe August să vină

el însuşi. Prin urmare, trimise calul cu un argat. Klara Gulla se sui în trăsură şi porniră spre gară. Dar fata începu să-i vorbească argatului despre tatăl ei şi-l rugă să-i povestească despre întâmplări din vremea când Jan se dovedise clarvăzător, aşa cum auzise de la Kattrina şi de la alţii.

Îl ascultă un timp pe argat, după care-i ceru să se întoarcă. O speriase rău ce auzise şi nu mai îndrăznea să meargă mai departe. Prea mari erau puterile împăratului Portugaliei. Ştia foarte bine că morţii care nu-s îngropaţi în ţărâna cimitirului îşi urmăresc fără preget duşmanii. Trebuia neapărat să-l scoată pe taică-său din apă, trebuia să-l pună în coşciug. Vorbele Domnului trebuiau să-i fie citite. Fiindcă altminteri ea n-avea să-şi găsească nicicând pacea.

Cuvintele de rămas-bun

Cu puţin timp înainte de Crăciun, Klara Gulla primi înştiinţarea că maică-sa, Kattrina, era pe patul de moarte. Vestea asta o urni, în fine, de la debarcader.

Se duse acasă pe jos, pentru că era calea cea mai dreaptă pentru cineva care merge la Askedalarna. O luă ca de obicei, mai întâi prin Lobyn şi pe urmă în sus, prin pădurea mare şi Snipahöjden.

Când trecu pe lângă conacul unde locuise înainte vreme Björn Hindriksson, Klara Gulla văzu lângă drum un bărbat înalt, cu înfăţişare serioasă, care repara o îngrăditură. O salută uşor din cap când ajunse în dreptul lui, dar după aceea se opri din lucru, se uită lung după ea şi apoi se grăbi s-o ajungă din urmă.

— Cred că sunteţi Klara Gulla din Skrolycka, nu? Aş vrea să vă spun ceva, zise el. Eu sunt Linnart, băiatul lui Björn Hindriksson, mai zise bărbatul, văzând că fata nu ştia cine-i vorbeşte.

— Nu prea am timp acum, spuse Klara Gulla. Putem vorbi altă dată? Tocmai am primit vestea că mama mi-e pe moarte.

Atunci Linnart Björnsson o rugă să-l lase s-o însoţească o bucată de drum. Se gândise de mai multe ori să meargă la debarcader ca s-o întâlnească acolo, dar acum, când se ivise prilejul ăsta bun, nu voia să-l piardă. Era foarte important pentru ea, credea bărbatul, să audă ce-avea de spus.

Klara Gulla nu se mai împotrivi. Dar observă că Linnart nu ştia cum să înceapă, şi atunci îşi zise că nu era semn bun. Bărbatul îşi drese de mai multe ori glasul şi îşi căută cuvintele.

— Nu cred că ştii că eu am fost ultimul care a stat de vorbă cu tatăl dumitale, împăratul, că aşa îi ziceam noi.

Klara Gulla răspunse că nu, nu ştia. În aceeaşi clipă iuţi pasul. Parcă n-ar fi vrut să audă ce-avea de spus Linnart.

— Într-o zi, toamna trecută, eram afară în curte şi-mi înhămam calul ca să mă duc până la băcănie. Când, deodată, îl văd pe împărat, care venea alergând. Era tare grăbit, dar când a dat cu ochii de mine s-a oprit şi m-a întrebat dacă nu cumva trecuse pe drum împărăteasa. N-am putut să-l mint şi atunci lacrimile au început să-i curgă şiroaie. Mi-a spus că plecase spre Bro, dar că-l cuprinsese o asemenea nelinişte, că făcuse cale-ntoarsă şi, când ajunsese acasă, găsise coliba goală. Nici Kattrina nu era înăuntru. Era sigur că voiau amândouă să plece cu vaporul şi nu ştia cum să facă, cum să ajungă mai repede la Borg ca să le mai prindă.

Klara Gulla se opri din mers.

— Şi a mers cu dumneata, nu?

— Da, răspunse ţăranul. Jan mi-a fost de ajutor odată, demult, şi acum venise rândul meu să-l ajut. Oare am greşit că l-am ajutat?

— Nu, nici vorbă. Greşeala e doar a mea, zise Klara Gulla. N-ar fi trebuit să plec de lângă el.

— A plâns tot drumul ca un copil, continuă Linnart Björnsson, şi nu ştiam ce să-i spun ca să-i aduc puţină mângâiere, aşa că n-am zis nimic. Dar în cele din urmă am spus: „Lasă c-o să ajungem. Hai, nu mai plânge atâta. Vapoarele astea care merg toamna nu pleacă chiar la timp“. Dar abia am apucat să-i spun asta, că el mi-a pus mâna pe braţ şi m-a întrebat dacă eu cred c-o să fie răi şi cruzi cu împărăteasa cei care-au răpit-o.

— Cei care m-au răpit! repetă mirată Klara Gulla.

— Da, şi eu m-am mirat şi l-am întrebat despre cine vorbeşte. Ei, şi mi-a spus despre cei care-i dăduseră târcoale împărătesei pe când era ea acasă. Toţi duşmanii de care se temuse ea aşa de tare, că nu cutezase să-şi pună coroana de aur pe cap şi

nici măcar să pomenească de Portugalia, şi care acum se năpustiseră asupra ei şi o răpiseră şi o făcuseră prizonieră.

— Aha, aşa ţi-a spus! zise Klara Gulla.

— Chiar aşa, Klara Gulla, răspunse apăsat Linnart Björnsson. Aşadar, el nu plângea fiindcă fusese părăsit, ci pentru că se gândea că fetiţa lui era în primejdie.

Nu-i fu uşor lui Linnart Björnsson să rostească ultimele cuvinte. Parcă voiau să-i rămână în gât. Poate că se gândea la bătrânul Björn Hindriksson şi la el însuşi. La ceva din propria lui viaţă care-l făcea să priceapă cât de mult trebuie să preţuieşti o iubire care nu te dezamăgeşte niciodată.

Dar Klara Gulla nu pricepea încă. Ea îl privise pe taică-său numai cu dezgust şi teamă. Tot timpul de când se întorsese. Mormăi ceva cum că tatăl ei era într-o doagă.

Linnart Björnsson o auzi şi îi făcu tare rău.

— Eu nu ştiu dacă Jan era chiar nebun, spuse el. I-am zis că nu văzusem nici un temnicer pe lângă Klara Gulla. „Nu vorbi aşa, dragul meu Linnart Björnsson“, mi-a zis Jan, „nu i-ai văzut pe toţi cei care stăteau de pază în jurul ei când a trecut pe aici? Erau Îngâmfarea şi Asprimea, şi mai erau acolo Patima şi Desfrâul, toţi cei cu care o să aibă ea de luptat acolo, în împărăţia ei“.

Klara Gulla se opri din mers, se întoarse către el şi spuse doar:

— Şi?

— I-am spus că pe duşmanii ăia îi văzusem şi eu, răspunse Linnart Björnsson apăsat.

Klara Gulla izbucni în râs.

— Dar m-am căit imediat de ce spusesem, continuă ţăranul. Fiindcă atunci Jan a început să plângă cu şi mai mare disperare şi mi-a zis: „Vai, dragul meu Linnart Björnsson, roagă-te la Dumnezeu s-o pot salva pe fetiţa mea de toate cele rele! N-are a face ce se întâmplă cu mine, dacă ea este mântuită“.

Klara Gulla mergea tot mai repede şi nu mai răspundea nimic. Ceva anume începuse să-i roadă inima, să i-o sfâşie, dar se silea să n-o arate. Dacă ce ascundea ea în suflet ar fi ieşit la suprafaţă, nu ştia cum ar fi putut face faţă.

— Da, acestea au fost într-un fel vorbele lui de rămas-bun, spuse Linnart Björnsson. Şi curând după aceea a şi dovedit că ce spusese era adevărat. Klara Gulla să nu-şi închipuie că Jan a sărit în apă ca să scape de propria-i suferinţă. S-a aruncat în urma vaporului doar ca să-şi salveze fiica de toţi acei duşmani.

Klara Gulla mergea şi mai repede, din ce în ce mai repede. Începea să vadă clar toată iubirea pe care tatăl ei i-o purtase de la început şi până în ultima clipă. Dar nu voia decât să fugă de cele ce vedea. Adevărul era prea greu de înfruntat.

— Aici, în parohia noastră, ne mai interesăm unii de alţii, continuă Linnart Björnsson ţinând fără greutate pasul cu Klara Gulla. Eram cu toţii foarte porniţi contra dumitale imediat după ce s-a înecat împăratul. Cât despre mine, n-o consideram pe fiica lui demnă să audă ultimele gânduri şi cuvinte ale tatălui ei. Acum însă ne-am schimbat. Ne place s-o vedem pe Klara Gulla acolo, la debarcader, aşteptându-l.

Klara Gulla se opri din nou. Obrajii i se îmbujoraseră şi ochii îi luceau de furie.

— Stau acolo numai pentru că mi-e frică de el.

— Ştim asta. Klara Gulla n-a vrut niciodată să se arate mai bună decât e. Dar poate că şi înţelegem mai bine ce se ascunde în spatele acestei aşteptări. Am avut şi noi părinţi. Nu ne-am purtat nici noi bine cu ei.

Klara Gulla era atât de furioasă, c-ar fi vrut să spună ceva îngrozitor, dar se stăpâni. Ar fi vrut să bată cu piciorul în pământ, ca Linnart să tacă din gură, dar nici de asta nu fu în stare. Nemaiştiind ce să facă, îi întoarse spatele şi o luă la fugă.

Linnart Björnsson nu se mai luă după ea. Îi spusese ce-avea de spus şi nu era nemulţumit de munca din acea dimineaţă.

Moartea Kattrinei

Klara Gulla intră în coliba din Skrolycka şi o văzu pe Kattrina lungită în pat, cu faţa albă ca varul şi ochii închişi. Sfârşitul părea foarte aproape.

Însă de îndată ce Klara Gulla se opri lângă ea şi-i mângâie mâna, Kattrina deschise ochii şi începu imediat să vorbească.

— Jan vrea să fiu cu el, izbuti ea să spună cu mare greutate. Nu mă învinuieşte c-am plecat de lângă el.

Klara Gulla tresări. Începu să priceapă de ce-i murea mama. Pe ea, soţie credincioasă o viaţă întreagă, o măcinase faptul că la sfârşit îl trădase pe Jan.

— Nu trebuie să te tulbure lucrul ăsta! spuse Klara Gulla. Eu am fost cea care te-am forţat să pleci.

— Mie tot mi-a fost greu să mă gândesc la ce-am făcut. Dar acum e bine, suntem împăcaţi.

Închise din nou ochii şi rămase nemişcată. Apăruse parcă o licărire de fericire pe chipul ei vlăguit.

Şi începu iar să vorbească. Erau lucruri care trebuiau neapărat spuse. Altminteri, nu-şi putea găsi liniştea.

— Să nu fii aşa de supărată că Jan a alergat după tine! Nu-ţi dorea decât binele. Ţie bine nu ţi-a mers de când v-aţi despărţit. El ştia asta. Şi nici lui nu i-a mers bine. Amândoi v-aţi rătăcit. Fiecare în felul lui.

Klara Gulla ştiuse despre ce o să-i vorbească maică-sa şi se pregătise, îşi împietrise inima. Dar ce-i spusese mama acum o înduioşă mai mult decât ar fi crezut, şi căută un răspuns pe măsură:

— Am să mă gândesc la tata aşa cum era el atunci, demult. Îţi aminteşti ce prieteni buni eram noi doi pe vremea aceea?

Kattrina părea mulţumită de răspunsul fetei, fiindcă arăta din nou liniştită. Desigur că ea nu mai avea nimic de zis, însă, deodată, îi apăru un zâmbet pe buze şi-i spuse plină de iubire fetei:

— Ce mă bucur, Klara Gulla, că eşti iar frumoasă.

Zâmbetul şi vorbele mamei o făcură pe fată să-şi piardă stăpânirea de sine. Căzu în genunchi lângă patul jos al mamei şi începu să plângă. Era prima oară după ce se întorsese acasă când o podidea cu adevărat plânsul.

— Nu ştiu cum de poţi matale, mamă, să fii atât de bună cu mine. Eu sunt de vină că mori, şi de moartea tatei tot eu sunt vinovată.

Kattrina mai zâmbea încă, şi mâinile schiţară o mângâiere.

— Ce bună eşti cu mine, ce bună, spuse Klara Gulla plângând şi suspinând.

Kattrina o apucă zdravăn de mână şi se puse într-o rână în pat pentru o ultimă mărturie.

— Toată bunătatea asta a mea de la Jan am învăţat-o.

Pe urmă alunecă iar în pat şi nu mai spuse nimic desluşit. Moartea îşi începuse lucrarea, şi Kattrina îşi dădu sufletul în dimineaţa următoare.

Klara Gulla rămase plângând lângă pat, martoră la lupta mamei cu moartea. Plânsul îi spăla spaima, visele înfrigurate, mustrările de conştiinţă. Şi lacrimile nu mai conteneau.

Înmormântarea împăratului

Kattrina din Skrolycka trebuia să fie îngropată în sâmbăta dinaintea Crăciunului, când nu venea multă lume la biserică, pentru că cei mai mulţi preferau să aştepte sărbătorile mari.

Dar când micul cortegiu funerar din Askedalarna urcă pe colina dintre biserică şi casa parohială, îndoliaţii aproape că se simţiră stânjeniţi. Nu mai văzuseră acolo o asemenea mulţime de oameni nici când venise odată, demult, bătrânul decan din Bro să predice în Svartsjö, şi nici când era ales un nou preot.

Bineînţeles că toţi acei oameni nu ieşiseră din casele lor ca s-o ducă pe Kattrina la groapă. Despre altceva trebuia să fie vorba. Poate că era aşteptat la biserică un om de mare rang, sau poate că venea să predice un alt preot şi nu cel obişnuit? Enoriaşii din Askedalarna locuiau într-un ţinut atât de mărginaş, că multe se puteau întâmpla în parohie fără să ajungă şi la urechile lor.

Cei care o conduceau la groapă pe Kattrina se opriră la locul obişnuit pentru înmormântări, în spatele casei parohiale, şi oamenii coborâră din căruţe. Era şi acolo plin de lume, dar altfel nu văzură nimic mai deosebit. Sigur că erau din ce în ce mai miraţi, însă nu le venea să întrebe ce aştepta toată mulţimea aceea din jur. Nu se cădea ca persoanele care duceau un mort la groapă să intre în vorbă cu alţi oameni, care nu erau în doliu.

Coşciugul fu coborât de pe platforma căruţei şi pus pe două capre din lemn negru, aşezate din timp în faţa casei parohiale. Apoi moarta şi însoţitorii ei trebuiră să aştepte până băteau clopotele şi până ce preotul şi dascălul erau gata să pornească spre cimitir.

Era o vreme de pomină. Ploaia cădea în averse şi răpăia pe capacul coşciugului. Un lucru era sigur: chiar dacă nu se ştia de ce se adunaseră toţi

oamenii aceia la biserică, nu vremea frumoasă îi scosese din casă.

Dar nimeni nu vorbea de ploaie sau de vânt în ziua aceea. Oamenii aşteptau tăcuţi şi răbdători şi nici prin gând nu le trecea să-şi caute adăpost în biserică sau în casa parohială.

Cei şase cărăuşi şi celelalte persoane adunate în jurul Kattrinei băgară de seamă că erau pregătite încă două capre în afară de cele pe care se afla coşciugul ei. Asta însemna că mai era un mort de îngropat. Nici de asta nu auziseră. Şi nici nu vedeau vreun cortegiu apropiindu-se. Ora era înaintată şi ceilalţi ar fi trebuit să fie deja la biserică.

Pe la zece fără zece, deci când din clipă în clipă urmau să pornească spre cimitir, cei din Askedalarna văzură că toată lumea o lua spre Där Nol din Prästerud, o fermă la numai câteva minute distanţă de biserică.

Abia acum băgară de seamă ce nu observaseră până atunci, că tot drumul era presărat cu ramuri de brad, de la casa parohială şi până la clădirea principală a fermei, unde fuseseră puşi brazi de-o parte şi de cealaltă a intrării. Aşadar, celălalt mort acolo era. Dar tot nu pricepeau cum de nu auziseră că murise cineva într-o casă ca aceea. Şi nici nu erau cearşafuri la ferestre, aşa cum e obiceiul când o casă e în doliu.

Acum se deschiseră larg uşile de la intrare şi, în fine, se văzu un cortegiu. August Där Nol, cu baston funerar în mână, mergea în frunte şi în urma lui veneau cărăuşii cu coşciugul.

Apoi se alătură acestui cortegiu toată mulţimea de oameni care aşteptase în faţa bisericii. Aşadar, pentru mortul ăsta veniseră cu toţii.

Coşciugul fu purtat până la casa parohială şi aşezat la dreapta celui care se afla deja acolo. August Där Nol mută caprele, pentru ca cele două coşciuge să fie exact unul lângă altul.

Coşciugul care venise acum nu era la fel de nou şi de lucios ca al Kattrinei. Arăta de parcă ar fi stat mult timp în ploaie, chiar în zilele din urmă. Se vedea că fusese mânuit fără grijă, fiindcă era zgâriat şi lovit pe margini.

Oamenii din Askedalarna răsuflară imediat uşuraţi. Cel din coşciug nu era rudă cu August Där Nol. Şi nici de dragul vreunei personalităţi nu veniseră atâţia oameni la biserică.

Toate privirile se îndreptară imediat spre Klara Gulla, ca să vadă dacă pricepuse şi ea. Şi se vedea că pricepuse. Până atunci stătuse palidă şi plânsă, lipită de coşciugul mamei sale, dar acum, când se adusese şi celălalt coşciug de la Där Nol, era peste măsură de bucuroasă şi de nerăbdătoare, aşa cum se întâmplă când capeţi un lucru la care ai tânjit timp îndelungat. Dar se linişti repede. Zâmbi îndurerată şi mângâie de câteva ori capacul coşciugului.

Parcă ar fi vrut să-i spună mamei sale moarte: „Mai bine de-atât nici că ţi-ai fi putut dori“.

August Där Nol se apropie de Klara Gulla, o luă de mână şi-i spuse:

— N-ai nimic împotrivă c-am aranjat în felul ăsta, nu? L-am găsit abia vineri. M-am gândit c-o să-ţi fie mai uşor aşa.

Klara Gulla bolborosi două-trei cuvinte. Îi tremurau buzele şi de-abia se auzi ce spune.

— Mulţumesc! Da, e bine aşa. Ştiu că nu la mine vine, ci la mama.

— Vine la amândouă, ai să vezi, Klara Gulla, spuse August Där Nol.

Fosta stăpână din Falla, care era acum o bătrână de optzeci de ani şi încovoiată de câte suferise, venise şi ea la biserică, din respect pentru Kattrina, care-i fusese atâţia ani de zile slujnică credincioasă şi prietenă. Luase cu ea bastonul împărătesc şi cascheta, pe care le primise înapoi. Voia să le pună în groapă alături de Kattrina. Se gândise că

moartei i-ar face plăcere să aibă ceva care să-i amintească de Jan.

Klara Gulla luă podoabele împărăteşti, propti bastonul de coşciugul lui Jan şi aşeză cascheta pe mânerul bastonului. Lumea pricepu că fata, care nu-l lăsase pe Jan să poarte acele podoabe după ce se întorsese la părinţi, voia să-şi răscumpere cât de cât greşeala. Nu-ţi rămân multe de făcut pentru un mort.

De cum aşeză Klara Gulla bastonul, începură să bată clopotele şi în acelaşi timp ieşiră din sacristie preotul, dascălul şi paznicul bisericii, care se aşezară în fruntea cortegiului.

Turnase toată ziua în averse, dar, din fericire, ploaia se oprise tocmai când lumea se punea frumos în rânduri, mai întâi bărbaţii, apoi femeile, ca să-i ducă pe cei doi bătrâni la cimitir.

Se citea pe faţa tuturor un fel de mirare că se aflau acolo. Fiindcă nu se putea spune că erau chiar îndureraţi, sau că ţineau să cinstească în special pe unul din morţi. Dar auzind vestea că Jan din Skrolycka fusese găsit exact la timp ca să fie pus în acelaşi mormânt cu Kattrina, li se păru tuturor că întâmplarea era atât de frumoasă şi de extraordinară, că voiau şi ei să vadă cum cei doi soţi se reunesc în moarte.

Nimănui nu-i trecuse prin minte că vor fi atâţia alţii care să judece la fel. Acum, totul se transformase într-un eveniment aproape prea mare pentru doi săraci neînsemnaţi. Oamenii se uitau puţin ruşinaţi unii la alţii, dar acum, dacă tot veniseră, n-aveau ce face decât să meargă la cimitir.

Sigur că în sinea lor mai zâmbeau şi la gândul că toată ceremonia asta i-ar fi fost pe plac împăratului Portugaliei. Procesiunea avea doi preoţi, fiindcă venise şi unul din Askedalarna, şi amândoi mergeau în faţa coşciugelor celor doi soţi, iar în urma lor păşeau aproape toţi oamenii din

comună. N-ar fi ieşit mai bine nici dacă Jan însuşi ar fi organizat totul.

Şi nu se ştie dacă nu cumva chiar el pusese totul la cale. Devenise nemaipomenit după moarte bătrânul împărat. Urmărise el ceva când îşi lăsase fata să-l aştepte, şi urmărise ceva şi acum, când ieşise din adâncul apei exact când trebuia. Nu se putea altfel.

După ce ajunseră cu toţii la groapa largă de la cimitir şi coşciugele fură coborâte, dascălul începu să cânte: „Spre moarte mă îndrept…“

Dascălul Svartling era acum un om în vârstă. Cântecul îi aminti Klarei Gulla de un alt bătrân pe care nu voise să-l asculte cântând.

Amintirea asta o duru tare mult. Îşi apăsă inima cu mâna şi închise ochii, ca să nu-şi trădeze suferinţa.

Şi, în timp ce stătea astfel, cu ochii închişi, îl văzu drept în faţă pe tatăl ei, aşa cum arăta pe când ea era o copilă şi erau atât de buni prieteni.

Îi recunoscu chipul, cum era în dimineaţa aceea când viscolise toată noaptea, când drumurile se înzăpeziseră şi el trebuise s-o ducă la şcoală în braţe.

Şi-i mai recunoscu faţa din ziua când se dusese la biserică îmbrăcată cu rochia roşie. Nu se mai văzuse pe chipul lui atâta bunătate şi fericire ca atunci.

Apoi fericirea se terminase pentru Jan, dar nici ea nu avusese linişte sufletească.

Căută să se agaţe de ceea ce tocmai văzuse cu ochii minţii. Îi făcea bine. Se simţea scăldată până în străfunduri de un val intens de iubire.

Chipul pe care-l vedea nu-i dorea decât binele. N-avea nimic înfricoşător.

Nu era decât cel dintotdeauna, bunul, blândul Jan din Skrolycka. El nu voia s-o judece. Nu voia să se abată nenorocirea şi pedeapsa asupra singurului său copil.

Klara Gulla se liniştise. Revăzându-şi tatăl aşa cum fusese odinioară, Klara Gulla intrase într-o lume a iubirii depline. Cum de putuse să creadă că tatăl o urăşte? Nu voia decât s-o ierte.

Îşi simţi încă o dată inima împresurată de valul imens al iubirii, care-i cuprinse apoi întreaga fiinţă. Şi în clipa aceea află că totul era iarăşi ca la început – ea, una cu tatăl ei. Acum îl iubea din nou şi nu mai era nevoie de împăcare.

Klara Gulla se trezi ca dintr-un vis. Preotul făcuse slujba de înmormântare în timp ce ea nu-şi luase ochii de la chipul blând al tatălui. Acum preotul spunea câteva cuvinte celor prezenţi. Le mulţumea că veniseră atât de numeroşi la înmormântarea asta. Nu aşezau în groapă un om de vază, de mare rang, spuse el, dar era poate omul cu inima cea mai bună şi mai caldă din ţinutul lor.

Când auziră enoriaşii vorbele astea, se priviră iar unii pe alţii, şi pe feţele lor se vedea mulţumire. Preotul avea dreptate. Da, din motivul ăsta veniseră ei la înmormântare.

Pe urmă, spuse câteva cuvinte şi pentru Klara Gulla. Nu ştia pe nimeni care să se fi bucurat de mai multă iubire părintească decât ea, şi o astfel de iubire trebuie să se transforme în binecuvântare.

Când preotul spuse lucrul ăsta, toată lumea îşi întoarse privirile către Klara Gulla şi se minună de ce văzu.

Era ca şi cum spusele preotului s-ar fi adeverit deja. Klara Gulla din Skrolycka, pe care părinţii o botezaseră după numele soarelui însuşi, stătea lângă mormântul părinţilor, strălucitoare, transfigurată.

Era la fel de frumoasă ca în duminica aceea când intrase în biserică îmbrăcată cu rochia roşie. Dacă nu şi mai frumoasă.

Cuprins

Despre autor
Împăratul Portugaliei
- I
  - Bătăile inimii
  - Klara Fina Gulleborg
  - Botezul
  - Vaccinul
  - Ziua de naştere
  - Dimineaţa de Crăciun
  - Scarlatina
  - Vizita la fermă
  - Examenul şcolar
  - Întrecerea şcolară
  - La pescuit
  - Agrippa
  - Fructul interzis
- II
  - Lars Gunnarsson
  - Rochia roşie
  - Noul proprietar
  - La Storsnipa
  - Seara plecării
  - La debarcader
  - Scrisoarea
  - August Där Nol
  - Întâi octombrie
  - Şi visul începe
  - Comori de familie
  - Cu haine de mătase
  - Stele
  - Aşteptarea
  - Împărăteasa
  - Împăratul
- III
  - Cântecul împăratului
  - Şaptesprezece august

Jan şi Kattrina
Înmormântarea
Cu inima pe moarte
Detronarea
Lecţia de catehism
Un spiriduş bătrân
Duminica după Sânziene
Noapte de vară
Soţia împăratului
IV
Primirea de bun venit
Fuga
Reţinută
Cuvintele de rămas-bun
Moartea Kattrinei
Înmormântarea împăratului

Table of Contents

Despre autor 1
Împăratul Portugaliei 3
I 4
Bătăile inimii 5
Klara Fina Gulleborg 11
Botezul 14
Vaccinul 17
Ziua de naştere 20
Dimineaţa de Crăciun 23
Scarlatina 28
Vizita la fermă 32
Examenul şcolar 35
Întrecerea şcolară 40
La pescuit 45
Agrippa 49
Fructul interzis 54
II 58
Lars Gunnarsson 59
Rochia roşie 63
Noul proprietar 66
La Storsnipa 71
Seara plecării 75
La debarcader 78
Scrisoarea 81
August Där Nol 85
Întâi octombrie 88
Şi visul începe 94
Comori de familie 98
Cu haine de mătase 103
Stele 105
Aşteptarea 109

Împărăteasa 112
Împăratul 115
III 118
Cântecul împăratului 119
Şaptesprezece august 124
Jan şi Kattrina 129
Înmormântarea 133
Cu inima pe moarte 139
Detronarea 142
Lecţia de catehism 148
Un spiriduş bătrân 155
Duminica după Sânziene 162
Noapte de vară 173
Soţia împăratului 180
IV 182
Primirea de bun venit 183
Fuga 190
Reţinută 196
Cuvintele de rămas-bun 201
Moartea Kattrinei 206
Înmormântarea împăratului 208